

Головний редактор:
Тамара Вилегжаніна

Редакційна колегія:
Л. Бейліс, заст. головного редактора, канд. іст. наук; В. Бабич, канд. іст. наук;
С. Басенко; Л. Дубровіна, д-р іст. наук, чл.-кор. НАН України; Ю. Ворона (секретар); В. Загуменна, канд. пед. наук;
В. Ільганаєва, д-р іст. наук; Т. Ківшар, д-р іст. наук; С. Кулешов, д-р іст. наук;
Н. Кушнарєнко, д-р пед. наук; В. Пашкова, канд. пед. наук; Л. Петрова, д-р пед. наук;
Н. Розколупа; З. Савіна; В. Скарнь, канд. пед. наук; М. Слободяник, д-р іст. наук, чл.-кор. Міжнародної академії інформатизації; І. Цуріна; А. Чачко, д-р пед. наук, дійсний член Міжнародної академії інформатизації; Г. Швецова-Водка, д-р іст. наук; І.Шевченко, канд. пед. наук.

Комп'ютерний набір:
Леонід Бейліс, Юрій Ворона

Редактори:
Світлана Басенко,
Наталія Маслова-Зоріна

Художник:
Роман Чудновський
Верстка: Олексій Остистий
Фото для обкладинки:
Олексій Остистий, Роман Чудновський

Журнал заснований
Національною парламентською
бібліотекою України

Регстраційний № KB 3254

Посилання на видання обов'язкові.
За зміст рекламних оголошень редакція
відповідальності не несе. Редакція залишає за
собою право літературного редагування і
скорочення статей. Редакція може опублікувати
матеріали, не поділяючи точку зору автора.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції:
01001, м. Київ-1, вул. Грушевського, 1
Тел.: (044) 278-84-21
Факс: (044) 278-85-12
E-mail: planeta@nplu.org

© Державний заклад
"Національна парламентська
бібліотека України", 2008

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої
справи до Державного реєстру видавців,
виговіників і розповсюджувачів видавничої
продукції ДК №2 866 від 31.05.07

Підписано до друку 18.11.2008.
Формат 60x84/8. Папір офсет.
Друк офсетний. Обл.-друк. арк. 12,9
Наклад 2100 прим. Зам. 121
Віддруковано в Нац. парлам. б-ці України
Обкладинка тов. «ПОЛІГРАФ»

Зміст

- 2, 3 с. **Укази Президента України**
обкл.
- 4 **Вилегжаніна Т.** «Книги служать для того, щоб ними користуватися»
- 5 **Богущ Т.** Роль публічної бібліотеки в житті пересічного українця: (За наслідками дослідження)
- 9 **Збанацька О.** Трансформація вербальних інформаційно-пошукових мов в інформаційно-бібліографічній діяльності
- 14 **Загуменна В.** Національні бібліотеки Данії: враження від професійного візиту українських бібліотекарів
- 15 **Краус-Ляйхерт У.** Бібліотечна освіта за доби перетворень
- 17 **Щербан Р.** У відповідь на статтю І. Хемчян «Експеримент, що надто затягнувся»
- 19 **Кириченко Г.** Сучасний читач і бібліотека
- 21 **Барабаш С.** Практика корпоративних зв'язків університетської бібліотеки: З досвіду роботи Науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»
- 23 **Лазарева О., Ніколенко Л.** Українська бібліотека імені Симона Петлюри в Парижі
- 28 **Перепелицина Г.** Оцінювання документів, що надійшли до бібліотеки без визначеної вартості
- 29 **Сосова Л.** Імена авторів особливих категорій у бібліографічних записах
- 33 **Стадник О.** Бібліотека допомагає повірити в себе
- 33 **Лахнова Р.** Артемівська міська бібліотека для дітей: нові форми роботи
- 35 **Юридична** консультація (підготувала **Н. Розколупа**)
- 36 **Біла Т.** Усе життя – служіння справі (про П. Красножона)
- 37 **Життя**, освячене книгою (про О. Ботушанську)
- 38 **Кириченко Г., Соколова А.** «Чорна сповідь моєї Вітчизни...»
- 39 **Памяті Ганни Іванівни Погребняк**
- 39 **Показчик** публікацій, надрукованих у журналі «Бібліотечна планета» за 2008 рік (підготував **Ю. Ворона**)
- 42 **Наші автори**

Додаток **Король В.** Інвентаризація бібліотечних фондів

З 10 листопада 1999 року журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата історичних наук

«КНИГИ СЛУЖАТЬ ДЛЯ ТОГО, ЩОБ НИМИ КОРИСТУВАТИСЯ»

Кінець року для бібліотек нашої держави, незалежно від того, національні вони чи сільські, – дуже відповідальний і напружений. Планується робота на наступний рік. Безумовно, кожна бібліотека, враховуючи свої особливості, досвід і напрацювання, намагається скоригувати план відповідно до вимог користувачів та жителів місцевості, де вона розташована. А для цього треба знати, чого хоче громада.

Тому радимо вам, шановні колеги, звернутися до результатів проведеного в 2006-2007 роках Державним закладом «Національна парламентська бібліотека України» загальноукраїнського дослідження «Публічні бібліотеки в соціокультурному просторі регіону». Стаття Т. Богуш «Роль публічної бібліотеки в житті пересічного українця», котра надрукована в цьому номері журналу, а також матеріали, розміщені у виданому НПБУ бюлетені «Соціологічні дослідження в бібліотеках» (вип. 34, 2008 р.), дають можливість побачити публічні бібліотеки України очима громади та допоможуть у плануванні роботи.

Останнім часом бібліотечні заклади багато працюють над упровадженням нових інформаційних технологій, що стрімко ввірвалися в життя суспільства. Але водночас менше уваги приділяють роботі з документними фондами, які є найважливішою структурною складовою кожної бібліотеки. Цьому питанню було присвячено Всеукраїнську науково-практичну конференцію директорів державних та обласних універсальних наукових бібліотек «Проблеми формування та використання бібліотечних фондів публічних бібліотек України» (м. Севастополь, АРК, 2007 р.).

Загальний фонд публічних бібліотек країни (разом із державними та обласними) становить понад 300 млн. прим. документів, більшість з яких придбано ще за радянських часів і видано російською мовою. І не секрет, що книжкові полиці прогинаються від застарілої літератури, а у книгосховищах бібліотек не вистачає площ. Витрачається багато зусиль і коштів для забезпечення належних умов зберігання документів (освітлення, опалювання, кондиціонування, обезпилювання тощо). Все це зумовлює необхідність вивчення фондів з метою вилучення застарілої літератури.

Що ж до мовного складу, то більша частина фондів на сьогодні – російськомовна (58%). Лише у деяких бібліотеках Волинської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Тернопільської та Хмельницької областей частка документів державною мовою становить понад 50%.

В останній час спостерігається, хоча й незначна, тенденція до зростання у книгозбірнях країни кіль-

кості книжок та періодичних видань українською мовою (41% – у 2005 р.; 41,3% – у 2006 р.; 43% – у 2007 р.). Можна говорити про деякий позитивний вплив Державної програми розвитку і функціонування української мови на 2004–2010 роки, завдяки якій у 2004–2007 роках публічні бібліотеки безкоштовно отримали понад 430 назв українських видань загальним тиражем 1 млн. 816,4 тис. примірників.

Згідно з матеріалами дослідження «Незадоволений читацький попит на вітчизняну книжкову продукцію у публічних бібліотеках України» (2008), проведеного НПБУ, в деяких бібліотеках це – чи не єдине джерело комплектування, в інших – такі видання становлять іноді до 30% усіх нових надходжень. Частина бібліотечних працівників вважає, що реалізація згаданої Державної програми сьогодні часто є практично основною можливістю вирішення проблеми забезпечення ЦРБ та сільських бібліотек-філій україномовною книгою, хоча й одержана бібліотеками кількість примірників не задовольняє потреб усіх книгозбірень, особливо на селі.

З метою вивчення ефективності реалізації вищезазваної Державної програми у частині поповнення фондів публічних бібліотек кращими творами національної та світової літератур, виявлення недоліків щодо розповсюдження видань у регіонах та розробки пропозицій стосовно їхнього усунення, Міністерство культури і туризму України ініціює проведення дослідження „Розподіл у регіонах книг, отриманих за Державною програмою розвитку та функціонування української мови на 2004-2010 роки”.

З року в рік все більше користувачів цікавляться виданнями українською мовою. Це зумовлено змінами у свідомості української спільноти, поширенням української мови в усіх сферах суспільного життя, перш за все, у галузі освіти. Суспільство дійшло до усвідомлення того, що треба читати українською, говорити українською, мислити українською.

Яких саме книг не вистачає користувачам бібліотек? Відповідь на це запитання дасть постійна робота з вивчення незадоволеного читацького попиту (анкетування, опитування користувачів тощо). НПБУ вже протягом багатьох років займається дослідженням цієї проблеми (у 2008 році опрацьовано дані, що надійшли з 19 областей, АРК, ХДНБ та бібліотек м. Києва). Цікаво, що з року в рік назива-

Т. Вилегжаніна

ються книги одних і тих самих авторів. Наприклад, у цьому році незадоволено попит на твори В. Барки «Жовтий князь», О. Гончара «Собор», І. Багряного «Тигролови», Лесі Українки «Бояриня», І. Самчука «Марія», Л. Костенко «Поезії», М. Матіос «Фуршет», «Солодка Даруся», «Бульварний роман».

Що стосується попиту на твори зарубіжних письменників (у перекладі українською мовою), то пріоритет належить таким із них, як «Парфуми» П. Зюскінда, «Синій птах» М. Метерлінка, «Твори» Г. Аполлінера, «Чума» А. Камю, «Ляльковий дім» Г. Ібсена, «Володар мух» В. Голдінга, «У пошуках утраченого часу» М. Пруста.

Вивчення незадоволеного читацького попиту буде сприяти якісному поповненню книжкових фондів бібліотек. І було б добре, щоб кожний комплектатор керувався заповідями відомого індійського вченого, бібліотекознавця, документознавця Ш. Р. Ранганатана: «Книги служать для того, щоб ними користуватися», «Кожній книзі – свого читача», «Кожному читачеві – свою книгу». Наприклад, у США щорічно переглядаються фонди бібліотек на предмет виявлення книг, які протягом певного періоду не запитувалися користувачами. За закупівлю таких видань директор бібліотеки несе персональну відповідальність перед опікунською радою.

У нас, на жаль, бібліотеки часто ігнорують нормативні вимоги щодо ведення такої облікової документації, як заповнення книжкового формуляра або листків повернення. Це спричинює те, що при перегляді фонду не можна виявити видання, котрі не користуються читацьким попитом. Невиконання такої простої вимоги контрольно-ревізійні органи можуть дуже швидко перевести у правову площину, вказавши на нераціонально витрачені бюджетні кошти на придбання непотрібних користувачам книг та періодичних видань.

Хочу підкреслити, що документні фонди публічних бібліотек мають вивчатися постійно, і за результатами цих вивчень повинна здійснюватися закупівля саме необхідних видань. Внесення позитивних змін у процес закупівлі книг і передплати періодичних видань дозволило поповнювати бібліотечні фонди не тільки змістовно, але й оперативно, відповідно до постанов Кабінету Міністрів України № 274 від 28 березня 2008 р. «Про закупівлю товарів, робіт, послуг за державні кошти» та № 921 від 17 жовтня 2008 р. «Про затвердження Положення про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти». До речі, на підставі нової постанови КМУ, яка регулює процес здійснення державних закупівель (№ 1017 від 19 листопада 2008 р.) передплата періодичних видань має відбуватися за старими правилами, тобто – на підставі тендерів.

У разі, якщо в бібліотеці обмаль коштів на закупівлю книжок, радимо скористатися обмінним і резервним фондами. Зокрема, обмінний і резервний фонди НПБУ щорічно поповнюються на 100–120 тис. примірників документів, що надходять від видавництв, установ, організацій, бібліотек різних форм власності. Ця література передається бібліотекам безкоштовно. Єдина вимога – направити до НПБУ офіційного листа та самостійно вивезти відібрані видання.

Така система взаємодії дозволить кожній бібліотеці оптимізувати свої фонди, завдяки чому національний бібліотечно-інформаційний ресурс забезпечуватиме достатню повноту задоволення інформаційних потреб суспільства.

Акцентуючи увагу саме на фондах бібліотек держави, хочу підкреслити, що це один із головних чинників, який впливає на діяльність бібліотеки взагалі, визначає шляхи її розвитку і рівень авторитету серед населення.

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В БІБЛІОТЕКАХ

РОЛЬ ПУБЛІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ В ЖИТТІ ПЕРЕСІЧНОГО УКРАЇНЦЯ

(за наслідками дослідження)

Стрімкий розвиток інформаційних технологій на сучасному етапі зумовлює інноваційні перетворення в усіх сферах людської діяльності, що, у свою чергу, потребує оперативного та повного інформаційного забезпечення цих процесів. Найбільший потенціал для цього є у публічних бібліотек, які завжди виконували роль посередників між людиною та інформацією.

Сьогодні звичний образ публічної бібліотеки дещо змінюється під впливом ряду економічних та соціальних факторів, однак основна її функція – задоволення інформаційних, загальнокультурних, освітніх потреб пересічного громадянина – залишається незмінною. Усвідомити, які ці потреби, якою хотіли б бачити громадяни України публічну бібліотеку,

Т. Богуш

допоможуть результати дослідження „Публічні бібліотеки України в соціокультурному просторі регіону”, проведеного ДЗ «Національна парламентська бібліотека України» у 2006-2007 рр. у співпраці з Харківською державною науковою бібліотекою ім. В. Короленка та рядом обласних книгозбірень.

Базами дослідження стали м. Київ, обласні центри, міста обласного підпорядкування, районні центри та сільські населені пункти Вінницької, Дніпропетровської, Закарпатської, Запорізької, Луганської, Миколаївської, Полтавської, Тернопільської, Харківської, Херсонської, Хмельницької, Чернівецької, Чернігівської областей.

Згідно з методикою дослідження, у цих регіонах проводилося анкетування різних груп респондентів. За місцем проживання було опитано близько 6,5 тисяч жителів.

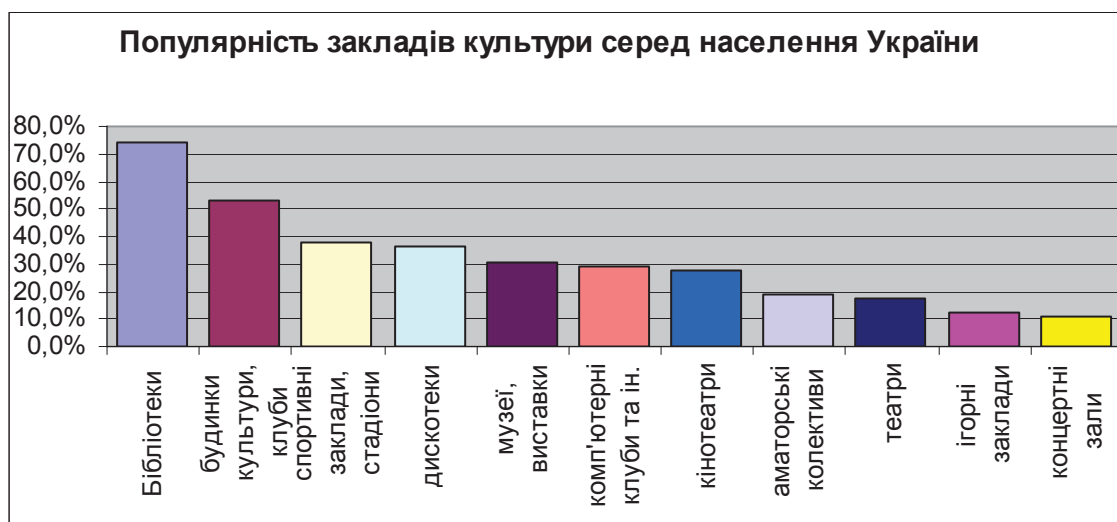
За соціально-демографічними ознаками в опитуванні пропорційно взяли участь представники всіх наявних груп населення. Традиційно серед респондентів жінок трохи більше (61,2%), ніж чоловіків. За віком опитані представляли всі категорії, починаючи від молоді до 20 років (19,4%) і завершуючи людьми поважного віку (понад 60 років – 6,8%). Звичайно, найбільша кількість респондентів – це люди активного віку, серед яких представники різних професій усіх сфер народного господарства України. Найчастіше серед опитаних зустрічалися робітники, вчителі, викладачі, економісти, медичні та культосвітні працівники, інженери, студенти, працівники сільського господарства і пенсіонери.

Одна із гіпотез дослідження передбачала, що бібліотека є найбільш популярним та відвідуваним

із розгалуженою мережею соціокультурних закладів, то бібліотека дещо поступиться іншим закладам. Проте дані дослідження спростовують це припущення і демонструють, що, незалежно від типу населеного пункту, наявності та кількості інших закладів культури в ньому, бібліотеки – найбільш популярні заклади соціокультурної сфери (див. діаграму 1).

Навіть у Києві, де розгалужена і різноманітна мережа цих закладів, бібліотеки посідають перше місце. Їх відзначили 78,2% опитаних киян. Бібліотекам поступилися навіть клуби, будинки культури, спортивні заклади, кінотеатри, дискотеки. Очевидно, позначилося те, що книгозбірні залишилися чи не єдиними безкоштовними і загальнодоступними закладами культури. Близько 3% опитаних вказали, що в їхньому населеному пункті немає жодного із закладів культури. Відсоток ніби не великий, однак за ним стоять живі люди, позбавлені можливості отримувати інформацію, проводити дозвілля, розвивати свої творчі здібності.

На ставлення до бібліотек та інших закладів культури впливають багато чинників, зокрема, місце проживання респондента, його професія, освітній та культурний рівень, фінансові можливості, індивідуальні особливості. І далеко не в останню чергу – наявність вільного часу та його структура. Тому при опитуванні вивчалися способи проведення вільного часу. Найбільш поширеним виявилось читання книг (59,2%) та перегляд телевізійних передач (57,5%). За даними інших соціологічних досліджень, більшість громадян у свій вільний час віддають перевагу перегляду телепередач. У наших респондентів вийшло на перше місце читання, очевидно тому, що в анкеті було вказано, що дослідження

закладом культури в регіоні. Однак природно було припустити, що її популярність залежить від типу населеного пункту. Якщо це село чи невелике містечко, де один-два заклади культури, то зрозуміло, що бібліотека буде найбільш відвідуваною і популярною. Якщо ж це столичне місто чи великий обласний центр

проводиться бібліотекою і спрацював стереотип позитивного ставлення до читання. Це опосередковано вказує на роль книги та бібліотеки в суспільстві та на потенційні можливості бібліотек. Окрім того, ще достатньо велика кількість респондентів (53%) свій вільний час віддають читанню газет та журна-

лів. В уподобаннях 17,2% респондентів переважають комп'ютерні ігри та Інтернет.

Спілкування відіграє значну роль у нашому житті, тому третина опитаних, здебільшого молодь, бажають проводити своє дозвілля, зустрічаючись з друзями. Невелика кількість респондентів присвячують свій вільний час заняттям спортом (12,4%), відвідуванню театрів (7,3%), кінотеатрів (12,4%), участі у колективах та гуртках народної творчості (3,1%). Кількість прихильників спортивних занять, тобто активного відпочинку, зменшується залежно від величини населеного пункту. Очевидно, що в селах та невеликих містах є проблема не стільки можливостей, скільки організації такого проведення дозвілля.

У ході дослідження вивчалось також ставлення респондентів до читання. Приємно відзначити, що переважна більшість із них сприймають його як невідмінну складову свого життя, як шлях до самореалізації, поширення кругозору, професійного та особистісного зростання. Для половини опитаних читання це – один із важливих засобів самовдосконалення і розвитку та джерело нових знань. Майже третина вбачає в ньому непоганий спосіб для проведення вільного часу. Четверть респондентів сприймають книгу як можливість відійти від повсякденних проблем і знайти душевне заспокоєння, тобто читання виступає своєрідним релаксаційним засобом психологічного розвантаження. Отже, спираючись на отримані дані, можна стверджувати, що переважна більшість населення читає і сприймає читання як один із важливих засобів самовдосконалення. А для забезпечення такого роду діяльності неодмінно потрібні бібліотеки.

Серед опитаних жителів 65% є користувачами бібліотек, ще 18,4% – були ними в минулому, 14% – ніколи не відвідували книгозбірні. Останніх найменше виявилось у столиці. Ті ж респонденти, які є користувачами, відвідують переважно бібліотеки за місцем проживання та при навчальному закладі. Слід відзначити, що публічними бібліотеками користуються частіше, ніж книгозбірнями при навчальних закладах

чи за місцем роботи.

Одним із завдань дослідження було встановити причину, чому жителі не користуються бібліотекою. Аналіз показав, що, в першу чергу, це відбувається через відсутність вільного часу (15%). Причому, у мешканців сіл і невеликих містечок його ще менше, ніж у жителів великих міст. Частина опитаних задовольняє свої читацькі потреби, користуючись власною домашньою бібліотекою (7,3%) та беручи книги у знайомих (8,1%). І лише 3,5% респондентів взагалі не мають потреби у читанні. Найбільше таких людей у селах, найменше – у м. Києві. Отже, серед осіб, які не користуються бібліотеками, є потенційні користувачі. Особливо з огляду на те, що деякі респонденти вказали, що хоча і не є користувачами бібліотеки, але інколи відвідують масові заходи, супроводжують туди дітей чи онуків. Частина опитаних (4,4%) зазначила, що у них зникла потреба в послугах бібліотеки у зв'язку із закінченням навчання та зміною роду діяльності.

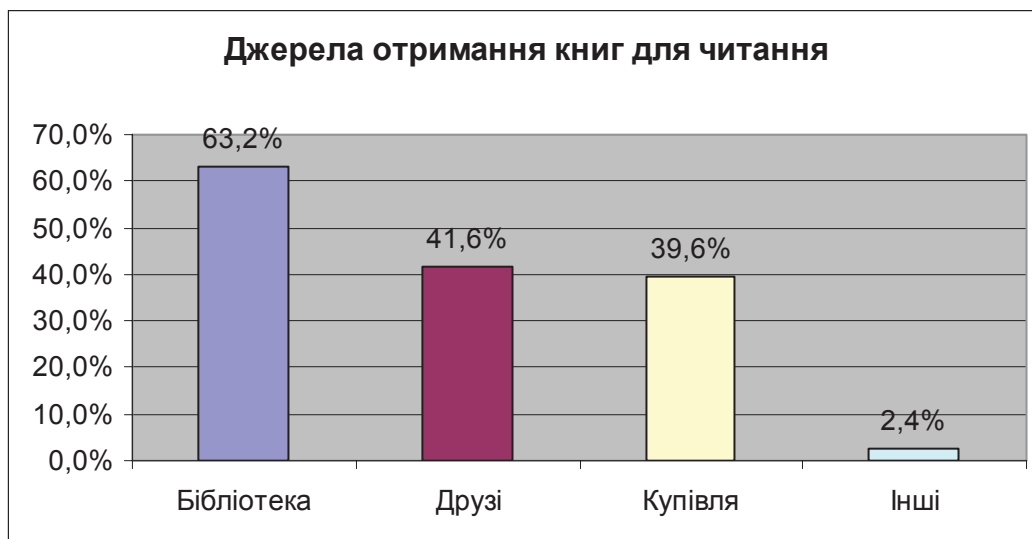
Тривогу викликає той факт, що деякі респонденти основною причиною, через яку вони не відвідують бібліотеку, назвали незадовільний стан її фондів. Окремі учасники анкетування вказали, що їм вистачає Інтернету, однак таких людей невеликий відсоток, і це в основному жителі великих міст.

Ще один із шляхів визначення місця бібліотеки у житті населення – вивчення джерел надходження літератури, яку вони читають. У ході анкетування основними такими джерелами виявилися три – бібліотеки (63,2%), друзі та знайомі (41,6%) й купівля книг (39,6%). Інші мають несуттєве значення (див. діаграму 2).

Найбільше купують книги жителі столиці та обласних центрів, найменше – сільські жителі. Це вказує і на їхні фінансові можливості, і на відсутність у невеликих населених пунктах можливості придбати літературу.

Серед опитаних 63,3% зазначили, що читали видання, які брали в бібліотеці їхні родичі чи знайо-

Діаграма 2

мі. Цей досить значний відсоток певним чином можна вважати прихованою книговидачею. Також даний факт вказує на можливі резерви бібліотек в обслуговуванні користувачів, наприклад запровадження сімейних формулярів.

Як бачимо, для більшості населення України бібліотека залишається основним джерелом отримання літератури.

Сьогодні бібліотека – це багатофункціональний заклад. Окрім того, потреби часу зумовлюють зміни форм обслуговування населення, характер взаємовідносин із владними структурами, громадою, різними соціальними групами. Всі ці фактори спричиняють трансформацію функцій бібліотек, зміни їхньої пріоритетності.

Які ж функції бібліотек з погляду громадян України є найважливішими? Переважна частина респондентів пріоритетною визначила інформаційну функцію, далі йдуть освітня, культурно-дозвілєва, комунікативна та краєзнавча.

Майже всі учасники анкетування вважають, що бібліотека в їхньому населеному пункті користується авторитетом, особливо у сільській місцевості. І лише близько 5% із числа жителів, переважно мешканців Києва та обласних центрів, дотримуються протилежної думки. Цей відсоток незначний, однак дає привід для роздумів.

Дуже важливою є інформація щодо запропонованих жителями шляхів підвищення авторитету бібліотек в їхніх населених пунктах. Найперше – покращити технічне оснащення бібліотек (46,6%), що свідчить про назрілу необхідність якнайшвидшої модернізації та комп'ютеризації наших книгозбірень. У другу чергу респонденти вважають за необхідне підвищити комфортність умов перебування в бібліотеці (37,1%). Також були побажання, щоб бібліотека стала місцем, де можна знайти потрібну інформацію, як з різних галузей знань, так і для вирішення особистих проблем (26,7%); зробити бібліотеку зовні привабливішою (23,6%); активніше популяризувати книгозбірню, щоб вона була організатором або учасником важливих заходів; рекламувати у ЗМІ бібліотечні фонди та послуги (22,8%). Деяка частина опитаних радить більше проводити культурно-масових заходів (16,1%) та активізувати участь у житті місцевої громади, створити у бібліотеці можливості для спілкування: організувати клуби за інтересами, різні гуртки тощо (12%). Респонденти також висловили побажання краще комплектувати фонди, активніше інформувати про нові надходження, збільшити передплату періодичних видань.

Існує певна специфіка щодо потреб учасників анкетування, пов'язана з місцем їхнього проживання. Так, якщо мешканці обласних центрів хотіли б аби бібліотеки працювали до 22-ї години, не були розпорознені по різних приміщеннях, мали якісні ксерокси, зали рідкісних книг, то жителі сіл просять забезпечити у кни-

гозбірнях опалення у зимовий період. Авторитет бібліотек підняла б і наявність доступу до Інтернету.

Власне бачення шляхів підвищення авторитету бібліотеки у своєму населеному пункті висловили майже всі опитані. І це дуже втішний факт, адже він свідчить про небайдужість пересічних українців до бібліотек та їхніх проблем. Відрадно й те, що респонденти розуміють, що далеко не все знаходиться у компетенції бібліотечних фахівців, і більшість проблем пов'язані з недостатністю матеріального забезпечення бібліотечної галузі. Дійсно, відсутність належного державного фінансування для придбання техніки, баз даних, а також відсутність доступу до Інтернету, негативно впливають на імідж бібліотек у суспільстві, не сприяють їхній конкурентоспроможності.

Для подальшого розвитку бібліотек важливою є інформація щодо загального уявлення про них та їхні послуги.

Респондентів влаштовує в публічних бібліотеках легкий пошук книг та інформації (31%), зручні місця розташування цих закладів (28,4%) та часи роботи (28,9%). Трохи менше третини опитаних приваблюють універсальні фонди публічних бібліотек.

Дуже важливою для респондентів виявилася можливість взяти в бібліотеці книгу додому (74,2%). Такою послугою вони скористалися б у першу чергу, адже це, на їхній погляд, – основа доступності бібліотек для широких верств населення. Тобто в уяві пересічного громадянина бібліотека залишається традиційним місцем, де можна отримати книгу. Друга найбільш популярна послуга – надання інформації. Ще майже третина респондентів чекають від бібліотеки допомоги у навчанні. Четверть опитаних жителів хотіли б мати можливість у бібліотеці попрацювати на комп'ютері, в Інтернеті.

Аналіз відповідей на дане запитання і порівняння їх із сьогоднішніми можливостями бібліотек дозволяють зробити не зовсім втішні висновки. Адже бачимо, що потенційний попит населення в першу чергу пов'язаний з інформаційними технологіями, можливістю використання електронних баз даних, Інтернету. А на 01.01.2007 р., наприклад, серед майже 15 тис. сільських бібліотек лише 62 мали комп'ютери, 13 із яких підключені до Інтернету. В містах ситуація дещо краща, але дуже далека від бажаної.

Звертає на себе увагу і той факт, що участь у бібліотечних заходах бажали б узяти менше 10% опитаних. Відсоток тих, хто виявляє інтерес до масових заходів, зростає в селах та невеликих містах і знижується у великих містах, де більше можливостей для проведення вільного часу і змістовного дозвілля. Щодо інших послуг, то респонденти хотіли б мати можливість відвідувати у бібліотеці курси іноземних мов, отримувати широкий репертуар періодики та літератури підвищеного попиту, копіювати та сканувати потрібні матеріали, купувати книги та канцтовари, замовляти електронне доставляння

документів, користуватися нічним абонементом. І в той же час жителі, на відміну від користувачів, не підтримують розширення репертуару платних послуг у бібліотеках; позитивно налаштовані до них трохи більше 3% респондентів.

Очевидно, ці дані слід враховувати при плануванні бібліотеками заходів розважального змісту, а великим бібліотекам, можливо, зосередити свою увагу на напрямках діяльності, котрі більш притаманні цим закладам. Хоча дане питання може мати неоднакове значення в різних конкретних населених пунктах. Його потрібно вирішувати у кожному випадку індивідуально, адже бібліотека має бути динамічною, швидко реагувати на потреби користувачів та населення саме своєї зони обслуговування.

На високий імідж бібліотеки у громаді вказує і той факт, що 77,2% опитаних готові захищати бібліотеку свого регіону у випадку її закриття. І це свідчить про те, що, незважаючи на недоліки у комплектуванні, низьку технічну оснащеність та інші негативні чинники, бібліотеки в сучасному українському суспільстві потрібні й мають неабиякий авторитет. Однак його книгозбірням необхідно постійно підтримувати і розвивати. Це підтверджують відповіді опитаних жителів на запитання про те, з чим вони пов'язують перспективи розвитку бібліотек. Це – універсальність та повнота бібліотечних фондів (49,9%), наявність доступу до Інтернету (46,2%), створення електронної бібліотеки (32,4%), що деякою мірою змогло б компенсувати прогалини та недоліки в комплектуванні фондів. Ще достатня кількість опитаних мешканців вбачає перспективи розвитку публічних бібліотек у забезпеченні ними дозвілля та спілку-

вання (21,9%), наявності довідково-консультаційних центрів із різних питань (18,1%). Перспективи розвитку бібліотечної справи у нашій країні респонденти пов'язують із зміною ставлення влади до даної галузі.

Отже, як свідчать матеріали опитування мешканців різних регіонів України, бібліотеки на сьогодні – важливі та необхідні заклади соціокультурної сфери. Та, на превеликий жаль, їхній матеріально-технічний стан, комплектування фондів не дозволяють поки що говорити про повноцінне задоволення потреб населення та подальший успішний розвиток цих закладів.

Список використаної літератури

1. Вилегжаніна Т. Публічні бібліотеки України крізь призму міжнародних стандартів ІФЛА // Бібл. планета. – 2006. – № 4 (34). – С. 4-7.
2. Публічна бібліотека: місія : (З досвіду різних країн. Погляд методиста) / НПБ України ; складачі І. Цуріна, Н. Гудімова. – К., 2004. – 44 с.
3. Публічні бібліотеки України в контексті соціокультурного простору регіону : основні положення програми та методики проведення дослідження / НПБ України ; Богуш Т.І., Любаренко Л.М., Мастіпан О.А. – К., 2006. – 32 с.
4. Публичные библиотеки зарубежных стран : информ. сб. / сост. : В.Р. Фирсов, И.А. Трушина. – СПб. : ИФЛА / РБА, 2003. – 112 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВЕРБАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-ПОШУКОВИХ МОВ В ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті подано класифікацію вербальних інформаційно-пошукових мов (ІПМ), зокрема, проаналізовано шляхи становлення й розвитку предметизаційних та дескрипторних ІПМ і трансформаційні процеси, що їх супроводжують

Світ інформації надзвичайно різноманітний. Її обсяг зростає з кожним днем, виникають нові поняття, які знаходять своє місце в певній терміносистемі. Головним в інформаційно-бібліографічній діяльності є знайдення форм роботи щодо оброблення і пошуку інформації, які б забезпечували максимальне задоволення інформаційних запитів споживачів. У зв'язку з цим виникає необхідність уніфікації пошукового образу документа (ПОД) і пошукового образу запиту (ПОЗ). Саме для цього й розробляються інформаційно-пошукові мови – „формалізовані штучні мови, призначені для індексування документів, ін-

формаційних запитів і описів фактів з метою наступного зберігання та пошуку” [11]. Необхідність розробки ІПМ напряму пов'язана з труднощами використання природної мови як пошукової, незважаючи на те, що в первинних і вторинних документах, котрі є об'єктами інформаційного пошуку, інформацію записано природною мовою. Складність проблеми зумовлюється наявністю в природній мові синонімії, полі-

О. Збанацька

семії, омонімії, що суттєво утруднює пошук необхідної інформації.

У рамках прийнятої термінології ІПМ поділяються на класифікаційні і вербальні. Виникнення останніх було частково пов'язано зі складністю використання класифікаційних ІПМ через практичну неможливість повної та детальної розробки схеми класифікації, труднощі у внесенні змін та доповнень, відсутність парадигматичних зв'язків між словами і словосполученнями. Все це зумовило створення вербальних ІПМ, які „використовують для представлення своїх лексичних одиниць слова і вирази природної мови в їхній орфографічній формі” [11].

Вербальні ІПМ поділяються на предметизаційні та дескрипторні.

Предметизаційні ІПМ призначені для індексування документів та інформаційних запитів за допомогою предметних рубрик. Вперше ця мова з'явилась у другій половині XIX ст. і слугувала для традиційного пошуку інформації. В її основі лежить алфавітний перелік предметних рубрик, які являють собою коротке формулювання теми документа природною мовою. Типовими прикладами предметизаційних ІПМ є списки (словники) предметних рубрик – практичні посібники для предметизаторів.

Дескрипторна ІПМ, призначена для координатного індексування документів та інформаційних запитів за допомогою дескрипторів та/або ключових слів, з'явилася в середині XX ст. В її основі лежить алфавітний перелік лексичних одиниць (дескрипторів, аскрипторів) та/або ключових слів, які використовуються для створення ПОД. Типовими серед дескрипторних ІПМ є інформаційно-пошукові тезауруси (ІПТ).

Вербальні ІПМ є об'єктами вивчення інформатики, лінгвістики, архівної та бібліотечної справи, тому і класифікація мов у різних галузях є специфічною. Серед узагальнюючих розробок у даному напрямі слід назвати колективну монографію О. Михайлова, А. Чорного, Р. Гіляревського [14], монографії А. Чорного [23] та А. Соколова [18]. В останні роки проблеми класифікації частково висвітлювалися в публікаціях Ф. Воройського [7] та Е. Сукіасяна [19]. Питання класифікації ІПМ до цього часу остаточно не вирішено, оскільки будь-яка ІПМ є складною структурною складовою будь-якої інформаційно-пошукової системи (ІПС) і потребує постійної лінгвістичної та технічної підтримки.

Класифікація вербальних ІПМ, безперечно, супроводжується трансформаційними процесами, які спричиняють зміни цих мов, перетворення виду, форми, істотних властивостей. Трансформація вербальних ІПМ була спричинена соціально-політичними, суспільними та історичними подіями, зокрема, розвитком науки і культури у другій половині XIX ст.

Для характеристики трансформаційних процесів необхідно визначити періодизацію розвитку вербальних ІПМ. Ми маємо три чітко виражені етапи. Хронологічні рамки першого – XIX – середина XX ст. Цей етап супроводжувався активним розвитком предме-

тизаційної ІПМ. Поворотним пунктом в історії предметизації стало видання у 1904 р. правил словникового каталогу американського бібліотекаря Ч. Кеттера [25]. Це було перше в історії керівництво з методики предметизації та ведення предметного каталогу (ПК). Ч. Кеттер вважається фундатором сучасної методики предметизації.

У Росії теоретична і практична розробка питань предметизації починається тільки на початку XX ст. І Всеросійський з'їзд з бібліотечної справи (1914) розглянув найбільш актуальні питання предметизації і предметного каталогу.

Першою російською інструкцією з предметизації вважаються „Правила составления каталогов алфавитного, систематического и предметного” [1], розроблені у 1915 році О. Беловим – бібліотекарем Державної думи Росії.

У 20-30-ті рр. XX ст. у Росії активізувався інтерес до предметного каталогу у зв'язку з простотою користування ним та через недосконалість систематичних документних класифікацій, що існували на той час. Проте слабкість теоретичної та методичної баз, відсутність єдиного центру з розробки методики предметизації, нестача кваліфікованих фахівців тощо призводили до розбіжностей у вирішенні окремих проблем методики предметизації. Бібліотеки, бібліографічні установи, які здійснювали предметизацію, складали власні інструкції, по-різному визначали предметні рубрики, формулювали їх.

Важливу роль у становленні предметного каталогу відіграли Я. Гребенщиков та Б. Зельцле, які працювали у Державній публічній бібліотеці (нині – Російська національна бібліотека). Б. Зельцле був автором низки методичних посібників із предметизації і предметного каталогу.

Пошуки способів організації предметного каталогу і дискусії щодо нього у 1920–1930-х рр. цілком закономірні: радянське бібліотекознавство відпрацьовувало своє ставлення до предметного каталогу та свої принципи роботи з ним.

Перший бібліографічний з'їзд РРФСР (1924) [15] поклав початок обговоренню переваг систематичного (СК) і предметного каталогів, що викликало дискусію між „систематизаторами” і „предметизаторами”.

Питання організації каталогів розглядалися й на Першій (1926) та Другій (1929) конференціях наукових бібліотек РРФСР. Предметом обговорення, зокрема, було питання про те, який із каталогів – систематичний чи предметний – повинен бути основним у радянській бібліотеці. Дискусія щодо переваг того або іншого каталогу розгорнулася між А. Калішевським, Б. Гуциним, Є. Доброжинським, Г. Івановим, Я. Гребенщиковим, Є. Шамуріним.

В Україні школу предметизаторів у цей період очолили Д. Балака і Б. Борович. На Всеукраїнській конференції наукових бібліотек, котра відбулася в Києві у грудні 1925 р. [2], було висловлено думку щодо необхідності створення вченої колегії, яка б мала розробити всю схе-

му рубрик, правила “предметового каталогу”, після чого можна було б вже розпочати його складання. Проте, на думку Б. Боровича, “працювати за цим планом – значило б не бачити предметового каталогу зовсім... адже предметовий каталог – не кабінетна вигадка, не витвір вільної фантазії гуляючого бібліотекаря” [4, 52].

Б. Борович був одним із основоположників теорії та практики предметної каталогізації. Саме в Харківській науковій бібліотеці ім. В. Г. Короленка (нині – Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка), де він очолював у 1920-1930 рр. консультативно-бібліографічний відділ, було створено перший предметний каталог в Україні і розпочато розробку методики предметизації. Список рубрик Б. Боровича [3] було покладено в основу побудови предметних каталогів багатьох бібліотек [6, 103]. Потім цей список було відредаговано відповідно до „Словаря предметних обозначений (рубрик)”, створеного у 1929 р. Відділом наукової систематизації Бібліотеки Комуністичної академії (нині – Фундаментальна бібліотека Інституту наукової інформації з суспільних наук) [17]. Багато правил і положень, визначених у той час, збігаються з положеннями сучасної методики предметизації.

Іншою установою, де у 1926 р. почали створювати предметний каталог, була Одеська державна публічна бібліотека (нині – Одеська державна наукова бібліотека ім. М. Горького) [21].

Класичне визначення різниці між СК і ПК було сформульовано Є. Шамурінін: „Систематичним каталогом називається каталог, в якому бібліографічні описи творів друку групуються за галузями знань... на противагу предметному, в якому картки добираються за абеткою найменувань предметів...” [24, 5].

Відсутність єдиної інструкції, яка б уніфікувала роботу над предметним каталогом, призвела до того, що кожна велика бібліотека, котра мала предметний каталог, почала розробляти свої інструкції.

З січня 1932 р. на основі угоди між Державною центральною книжковою палатою РРФСР (нині – Російська книжкова палата) і Державною бібліотекою СРСР ім. В.І. Леніна (нині – Російська державна бібліотека) почалася їхня спільна робота з предметизації всієї літератури, на яку давалася картка Книжкової палати (крім літератури національними мовами).

З 1935 р. Державна центральна книжкова палата РРФСР почала самостійно вести предметизацію і розробляти її методику в процесі поточної роботи. Керівником групи предметизаторів стала В. Круглікова, котра чітко розуміла завдання централізованої предметизації. У 1940 р. виходить перша інструкція з предметизації, розроблена нею [13]. Ця інструкція розглядалася як перше коротке зведення деяких, в основному технічних, правил предметизації.

На початку 40-х рр. ХХ ст. інтерес до предметного каталогу падає, й на деякий час розвиток теорії і методики предметизації уповільнюється.

У 1950-ті рр. метод предметизації і предметний каталог піддаються ідеологічним нападкам. Основними

аргументами проти предметного каталогу є його іноземне походження та абетково-предметна побудова. Предметні каталоги в багатьох бібліотеках були «заморожені» або розформовані. Саме поняття „предметний каталог” сприймалося однозначно, і ті бібліотеки, які зберегли такий каталог, вважали за краще про це ніде, тим більше в пресі, не згадувати. Навколо предметного каталогу встановилася «змова мовчання».

Заперечення значення і ролі предметного каталогу було кроком назад у порівнянні з попередніми роками.

Таким чином, аналіз першого етапу розвитку вербальних ІПМ показав, що в цей період розвивається предметизаційна ІПМ і вирішуються проблеми, пов'язані з предметизацією та предметним каталогом: сформульовано загальний принцип предметизації; приділяється увага визначенню поняття „предмет”; з'являються перші інструкції з предметизації та перші предметні каталоги; розробляється методика предметизації; визначається місце предметного каталогу в системі інших каталогів; ставиться питання щодо розмежування предметного каталогу з систематичним.

Хронологічні рамки другого етапу – друга половина ХХ ст. Це – початковий період трансформації вербальних ІПМ. З одного боку, спостерігається зацікавленість предметним каталогом, який було засуджено в 1950-ті роки, з іншого – виникають такі поняття, як „дескриптор” та „унітерм”, і це слугує початком появи й трансформації дескрипторних ІПМ.

Дескрипторні ІПМ почали створюватись у США в 50-ті рр. ХХ ст. Термін „дескриптор” (від лат. *descripto*, від *describo* – описую) було введено в обіг математиком К. Муерсом [26]. Під дескриптором він розумів „словесний символ, призначений для позначення ідеї або поняття”. Подальший розвиток теорія дескрипторних ІПМ отримала в роботах відомого американського логіка М. Таубе.

Незважаючи на виникнення дескрипторних ІПМ, інтерес до предметизаційних ІПМ продовжував зростати. Великою подією стало проведення 1963 р. з ініціатииви Інституту наукової інформації з суспільних наук Російської академії наук (РАН) Всесоюзної конференції з питань теорії та методики предметизації. Відповідно до рекомендацій цієї конференції, було організовано семінар з предметизації суспільно-політичної літератури, який не тільки сприяв обміну досвідом з предметизації та взаємному обміну інформацією між окремими фахівцями бібліотек, але й виконав загальні координаційні та методичні функції. В його роботі взяли участь представники 14 книгозбірень.

У 1965 р. було здійснено першу спробу скласти зведений план редагування предметних каталогів бібліотек – учасниць семінару. Проводилося щоквартальне інформування щодо введення нових предметних рубрик та їхнє обговорення. Наступним кроком мало бути видання списку нових рубрик, прийнятих у 1965 р. бібліотеками, які брали участь у роботі семінару.

У 1967 р. побачила світ узагальнююча праця В. Круглікової „Предметизация призведений печати. Общая

методика” [13], виконана на високому теоретичному рівні. Ця робота стала першим досвідом послідовного викладення головних принципів предметизації документів відповідно до основних концепцій європейської школи. Ряд тематичних списків предметних рубрик видали Інститут наукової інформації з суспільних наук РАН, Державна публічна бібліотека ім. М.Є. Салтикова-Щедрина, Державна публічна науково-технічна бібліотека СРСР (нині – Державна публічна науково-технічна бібліотека Росії), Державна центральна медична бібліотека (нині – Центральна наукова медична бібліотека Московської медичної академії ім. І.М. Сеченова).

У працях науковців стосовно предметизаційних ІПМ розглядалися проблеми: широкого та вузького предметного комплексу в предметному каталозі (Є. Шамурін, В. Круглікова, С. Віленська, З. Амбарцумян, І. Астахов, Е. Прізмент); адекватності предметних рубрик (частково висвітлюється у працях Я. Гребенщикова, Б. Зельцле, В. Круглікової, С. Віленської, Е. Прізмента, Р. Грініної, Т. Серебрянникової, В. Суворової, В. Войскунського); доцільності відображення суспільно-політичної літератури в предметному каталозі (І. Бальсер, С. Віленська, З. Амбарцумян); відображення персоналій в предметному каталозі (Т. Волощик та С. Маневіч); методики редагування предметного каталогу (Т. Андрієвська, а в останні роки – публікації М. Фонталіної та В. Суворової); розробки методики предметизації (С. Віленська, В. Круглікова); місця предметного каталогу в системі інших каталогів (Д. Тарасюк, М. Сімонова, В. Бірзович, С. Віленська та П. Фінкельберг); зв'язку і розмежування з систематичним каталогом; ідеологічної спрямованості предметного каталогу (В. Круглікова, С. Віленська); автоматизації предметизації у другій половині ХХ ст. (Л. Сахарний); централізованої предметизації (Е. Прізмент, В. Круглікова).

Практично всі роки існування предметного каталогу бібліотеки відчували потребу у створенні центру, який зміг би об'єднати зусилля з розробки методики предметизації. Таким центром стала створена у 1968 р. Міністерством культури РРФСР при Державній публічній бібліотеці ім. М.Є. Салтикова-Щедрина Проблемна комісія з предметизації і предметного каталогу для розробки проблем теорії та методики предметного каталогу і координації діяльності бібліотек у цій сфері [6, 7-8].

У 1973 р. вийшла друком монографія „Предметный каталог”, періодично видавалися методичні рекомендації, матеріали, посібники, списки предметних рубрик, але найважливішим результатом діяльності Комісії стало видання, що продовжується, – збірник наукових праць з предметизації „Предметный поиск в традиционных и нетрадиционных информационно-поисковых системах”.

Паралельно з предметизаційними ІПМ розвиваються й дескрипторні, які функціонують у певних інформаційно-пошукових системах і засобами реалізації яких є координатне індексування, інформаційно-пошукові

тезауруси та ключові слова. Серед проблем дескрипторних ІПМ, що стали предметом уваги науковців, можна назвати: розробку методики координатного індексування (А. Ханжин); розробку та граматичну структуру ІПТ (О. Лаврьонова); уніфікацію ПОД і ПОЗ (С. Юсупов).

Необхідність врахування синонімів, омонімів і деяких зв'язків ієрархічного типу вимагала створення формалізованої мови ключових слів інформаційно-пошукової системи та спеціальних словників – тезаурусів. Перші ІПТ, які лежать в основі дескрипторних ІПМ, у СРСР починають розроблятися в 1960-1970-х рр.

ІПТ призначені для того, щоб:

- забезпечувати переведення з природної мови на дескрипторну при координатному індексуванні;
- відображати корисні для пошуку смислові відносини між дескрипторами;
- слугувати термінологічними посібниками в різних галузях інформаційної діяльності.

Існує багато визначень поняття „інформаційно-пошуковий тезаурус”. Наведемо визначення, вироблене в результаті дискусії на Міжнародній конференції з принципів побудови тезаурусів (Варшава, 1970): „Тезаурус є лексичним інструментом інформаційно-пошукових систем”. У ДСТУ на форму представлення інформаційно-пошукових тезаурусів сформульовано таку дефініцію: „Тезаурус – це контрольований словник термінів із зафіксованими семантичними відносинами, який охоплює одну чи більше спеціальних галузей знання” [12].

На перспективності розробки тезаурусів наголосила у 1976 р. відомий бібліотекознавець Р. Грініна у своїй доповіді на другій нараді координаційної комісії при Державній публічній бібліотеці ім. М.Є. Салтикова-Щедрина з проблеми „Предметизация и предметный каталог”, відзначивши недоцільність складання списків предметних рубрик.

Період 80-х рр. ХХ ст. характеризується появою стандартів у галузі предметизаційних ІПМ. Так, ГОСТ 7.39-82 «Систематизация и предметизация. Термины и определения» [8] та ГОСТ 7.45-84 «Предметизация документов. Общие требования» [9] – перші нормативні документи в галузі предметизації у системі стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи (СІБВС). Ці стандарти проіснували шість років, після чого їм на зміну прийшов ГОСТ 7.59-90 „Индексирование документов. Общие требования к систематизации и предметизации” [10], який відповідав вимогам, що існували на той час. Розробка стандартів допомогла з'ясувати природу і сутність процесів, пов'язаних з предметизацією, заклала основу для подальшої оптимізації предметизаційних систем.

Поглиблення трансформаційних процесів щодо вербальних ІПМ пов'язане з рядом факторів, характерних для 1980-х років. Саме в цей період здійснюється стандартизація і автоматизація предметизації, проводяться дослідження в галузі інформаційних систем та інформаційного пошуку. Трансформація вербальних ІПМ поглиблюється з появою ІПС Інтернету і розробкою

початкового набору елементів для опису метаданих документів – Дублінського ядра (Dublin Core Metadata). В результаті виникає розрив між досягненнями вітчизняної інформатики минулих років і сучасним станом теорії і практики ІПС у світі.

У ХХІ ст. розпочався третій етап, що супроводжується трансформаційними процесами, зокрема, активізацією розробки тезаурусів у Росії та Україні. Так, в Україні у 2004 р. було видано “Інформаційно-пошуковий тезаурус”, розроблений фахівцями Національної парламентської бібліотеки України (нині – Державний заклад «Національна парламентська бібліотека України») [5].

Сьогодні впроваджується єдиний стандарт мови розмітки гіпертекстових документів XML і, як наслідок, відбувається перетворення Інтернету в інфраструктуру третього покоління – Семантичне Павутиння (Semantic Web). На цьому етапі виникає необхідність розробки тезауруса для Інтернету і спостерігається рух до „семантичної ІПМ”. Ще один напрям сучасних розробок вербальних ІПМ – лінгвістична онтологія. Основні положення цієї діяльності було викладено на 7-й Всеросійській науковій конференції „Електронные библиотеки: перспективные методы и технологии. Электронные коллекции”, яка проходила в м. Ярославлі у 2005 р. [16].

Запропонована нами періодизація охоплює великий часовий проміжок. Для всіх періодів характерна специфічна картина трансформаційних процесів, які відзначаються взаємовпливом інформатики, лінгвістики, архівної та бібліотечної справи. Це зумовлює тенденції зближення й взаємозбагачення різних ІПМ, котрі продовжуються з кожним новим поштовхом розвитку цивілізації, і тільки спільними зусиллями інформаційних працівників, зокрема бібліотекарів, та фахівців в галузі інформатики можна створити досконалу ІПМ.

Список використаної літератури

1. Белов, А. М. Правила составления каталогов алфавитного, систематического и предметного / А. М. Белов. – Пг., 1915. – 163 с.
2. Бібліотечний збірник. Ч. 1. Праці Першої конференції наукових бібліотек УСРР / Всенар. б-ка України при Укр. акад. наук. – К., 1926. – 174 с.
3. Борович, Б. О. Рубрики предметного каталога / Б. О. Борович. – Х., 1928. – 35 с.
4. Борович, Б. О. Ще за предметний каталог / Б. О. Борович // Журн. бібліотекознавства. – 1928. – № 2. – С. 50–60.
5. Вилегжаніна, Т. І. Інформаційно-пошуковий тезаурус / Т. І. Вилегжаніна, О. М. Збанацька. – Донецьк : Альфа-Прес, 2004. – 1103 с.
6. Вопросы предметизации и предметный каталог : сб. науч. тр. / Гос. публ. б-ка им. М. Е. Салтыкова-Щедрина ; [С. М. Маневич, Л. В. Сахарный]. – Л., 1979. – 223 с.
7. Воровский, Ф. С. Аналитическая обработка документов для обеспечения научных исследований и разработок / Ф. С. Воровский // Науч. и техн. б-ки. – 2006. – № 2. – С. 23–31.
8. Систематизация и предметизация. Термины и определения : ГОСТ 7.39-82. – [Введ. 01.01.84]. – М., 1983. – 9 с. – (Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу).
9. Предметизация документов. Общие требования : ГОСТ 7.45-84. – [Введ. 01.01.85]. – М. : Изд-во стандартов, 1984. – 4 с. – (Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу).
10. Индексирование документов. Общие требования к систематизации и предметизации : ГОСТ 7.59-90. – [Введ. 01.01.91]. – М., 1990. – 10 с. – (Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу).
11. Информационно-поисковые языки. Термины и определения : ГОСТ 7.74-96. – [Введ. 01.07.97]. – Минск, 1997. – 33 с. – (Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу).
12. Інформаційні мови. Терміни та визначення. Інформація та документація : ДСТУ 2398-94. – [Чинний від 01.01.95]. – К., 1994. – 73 с. – (Інформація та документація).
13. Кругликова, В. П. Предметизация произведений печати : общ. методика / В. П. Кругликова ; Всесоюз. книж. палата. – М. : Книга, 1967. – 173 с.
14. Михайлов, А. И. Основы информатики / А. И. Михайлов, А. И. Черный, Р. С. Гиляревский. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Наука, 1968. – 756 с.
15. Первый библиографический съезд РСФСР (с 1 по 7 июля 1924 г.) : материалы Пленума и секций. – М., 1925. – 194 с.
16. Разработка лингвистической онтологии по естественным наукам для решения задач информационного поиска [Электронный ресурс] / Б. В. Добров, Н. В. Лукашевич, М. Н. Сеницын, В. Н. Шапкин // Труды 7-ой Всероссийской научной конференции «Электронные библиотеки: перспективные методы и технологии, электронные коллекции» – RCDL'2005. – Электрон. текст. дан. – Ярославль, 2005. – Режим доступа : http://www.rcd/2005.uniyar.ac.ru/ru/RCDL2005/papers/sek_31paper.pdf.
17. Словарь предметных обозначений (рубрик). – М. : Изд. Коммунист. Акад., 1929. – 365 с.
18. Соколов, А. В. Автоматизация библиографического поиска / А. В. Соколов. – М. : Книга, 1981. – 167 с.
19. Сукиасян, Э. Р. «Предметный вход» в электронный каталог. Как повысить эффективность поисковых процедур / Э. Р. Сукиасян // Науч. и техн. б-ки. – 2004. – № 2. – С. 31–41.
20. Сукиасян, Э. Р. Система каталогов и динамика развития современной библиотеки / Э. Р. Сукиасян // Науч. и техн. б-ки. – 2006. – № 4. – С. 18–32.
21. Финкельберг, П. Б. К вопросу о реальных каталогах в научной библиотеке / П. Б. Финкельберг // Сов. библиография. – 1966. – № 3. – С. 49–52
22. Фонталина, М. Н. Второе совещание координационной комиссии по проблеме «Предметизация и предметный каталог» / М. Н. Фонталина // Сов. библиография. – 1976. – № 6. – С. 91–95.
23. Черный, А. И. Введение в теорию информационного поиска / А. И. Черный ; ВИНТИ СССР. – М. : Наука, 1975. – 238 с.
24. Шамурин, Е. И. Систематический каталог и его организация / Е. И. Шамурин. – М., 1936. – 116 с.
25. Cutter, Charles A. Rules for a dictionary catalog / Charles A. Cutter. – 4th ed. – Washington, 1904. – 173 p.
26. Mooers, C. N. Zatocoding and developments in information retrieval / C. N. Mooers. – Aslib Proceedings, 1956. – V. 8. – P. 3–22.

НАЦІОНАЛЬНІ БІБЛІОТЕКИ ДАНІЇ: ВРАЖЕННЯ ВІД ПРОФЕСІЙНОГО ВІЗИТУ УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕКАРІВ

Нещодавно група провідних спеціалістів у галузі бібліотечної справи з України в рамках навчальної міжнародної освітньої програми відвідали з професійним візитом бібліотеки Данії. Організатором програми став Центр безперервної інформаційно-бібліотечної освіти Української бібліотечної асоціації.

Невеличке Королівство Данія знаходиться на Півночі Європи, на березі Балтійського і Північного морів. Його загальна площа 43 тис. км², чисельність населення – 5,4 млн. Ця країна має багатолітній досвід з бібліотечної справи і впевнено будує суспільство знань. Головним принципом бібліотечного обслуговування тут є безкоштовний та рівноправний доступ користувача, незалежно від його місцезнаходження, до будь-яких видів інформації й документів.

Переважно користувачі книгозбірень – це молодь, яка отримала освіту, володіє найсучаснішими інформаційними технологіями, тому бібліотека має відповідати найбільш різноманітним її потребам.

Національні бібліотеки Данії – Королівська бібліотека «Чорний діамант» у м. Копенгагені і Державна та університетська бібліотека в м. Орхусі – відповідають цим вимогам.

Королівська бібліотека одночасно виконує функції національної бібліотеки та бібліотеки Копенгагенського університету.

1999 року було відкрито її нове восьмиповерхове приміщення (включаючи цокольний поверх) «Чорний діамант» загальною площею 21 тис. м² із 450 кімнатами. Для споруди спеціально було привезено чорний граніт із Зімбabwe, який шліфувався в Північній Італії. Головна читальна зала має скляні стіни висотою 6 м, що виготовлені в Німеччині. Зовні бібліотека виглядає дуже привабливо і ефектно. Її фасад скляний зі сталевими з'єднаннями. Все це справляє враження безмежного простору.

Бібліотеку відвідують багато молодих людей, які працюють з книжками, ноутбуками, спілкуються, відпочивають.

Окрім інформаційної та освітньої, Королівська бібліотека також виконує функцію культурного центру. Вона має значні виставкові площі, концерт-хол та ін. Тут діє Національний музей фотографії.

Державна та університетська бібліотека в м. Орхусі також має статус національної. Вона була заснована в 1902 році як головна дослідницька книгозбірня. Рішення щодо її створення було прийнято після пожежі в Королівській бібліотеці. Обидві національні бібліотеки отримують обов'язковий примірник всіх видів документів.

Державна та університетська бібліотека в м. Орхусі сьогодні виконує такі основні функції:

- національної бібліотеки країни;
- головної університетської бібліотеки в м. Орхусі;
- головної бібліотеки для публічних бібліотек країни;
- державного дослідницького інституту;

- сховища національної колекції газет;

- державного медіаархіву.

З 1987 року Бібліотека зберігає записи всіх радіо- і телепрограм. Кожного дня з прямого ефіру записуються всі програми національних станцій. І саме в Орхуській бібліотеці дана інформація представлена найбільш повно.

Тут також зберігається музичний архів. Найстарішим є приватний запис 1887 року на валиках, покритих воском. У Данії з 1997 р. діє Закон про обов'язковий примірник документів, завдяки якому Бібліотека має повну колекцію записів датської музики, – це популярна музика 1950-х рр., народні пісні 1960 – 1970-х рр; панк 1980-х і техномузика 1990-х рр. та ін.

Щодо збереження кінофільмів, то Бібліотека співпрацює з Королівською бібліотекою і датським Інститутом фільмів. Два обов'язкові примірники надходять до Королівської бібліотеки, яка один із них надсилає до Бібліотеки в м. Орхусі. Королівська бібліотека свої обов'язкові примірники не видає користувачам, а тільки зберігає їх. Орхуська Бібліотека надає кінофільми в користування. Така процедура розподілу обов'язкового примірника стосується й інших видів документів. Обліку підлягають всі фільми, що вийшли в Данії, а також ті, котрі мають субтитри датською мовою.

У Бібліотеці також здійснюється оцифровування медіадокументів, датські газети переводяться на мікрофільми.

Медіаархів Бібліотеки в м. Орхусі, а це – циліндри з фонограмами, грамофонні платівки, магнітні касети, відео, CD, DVD з радіо- і телепередачами, рекламними роликами, становить аудіовізуальну пам'ять країни.

Значна увага приділяється в Данії збиранню обов'язкового примірника матеріалів з Інтернету, котрі також вважаються важливим культурним надбанням держави. Зберігання та облік матеріалів з Мережі – дуже складна технологічна процедура. Потрібну інформацію відстежити досить нелегко. Однак існують технологічні можливості для здійснення цієї процедури: відповідні програми, що шукають необхідні веб-сайти. Чотири рази на рік відстежуються всі датські сайти, щоденно або декілька разів на день копіюються 80 сайтів. Це досить дорога процедура, на яку витрачається багато часу. Моніторинг сайтів здійснюється щодня і визначається, які з них слід копіювати. Зокрема, копіюються сайти великих медіа, основних датських газет та ті, що активно використовуються людьми (наприклад, присвячені важливим подіям).

Існує певна проблема в наданні доступу до окремих видів документів, зокрема до музичних колекцій, через необхідність дотримання авторського права. Це стосується і матеріалів з Інтернету. Для того, щоб отримати подібні документи в користування, потрібно зробити відповідний запит, після отримання якого Бібліотека дуже ретельно

В. Загуменна

вивчає необхідність видачі матеріалу і тільки потім надає дозвіл на користування.

Такі замовлення можуть робити науковці, дослідники, студенти, які потребують певної інформації. Журналісти також мають право доступу до медіаархіву та матеріалів з Інтернету, але тільки для підготовки програм. Однак не дозволяється знову показувати сюжет, що вже пройшов. Файл можна взяти на 7 днів; потім він самознищується.

Аудіо- та медіадокументи знаходяться у спеціальному сховищі, де підтримується відповідна температура, вологість та інші параметри, що сприяє збереженню цих матеріалів для майбутніх поколінь.

Всі види документів обліковуються в національній бібліографії країни. Однак облік здійснюється тільки в електронній версії. Національною бібліографією займається датський бібліографічний центр, який веде національні бази даних.

Бібліотечну політику в країні формує Національна бібліотечна агенція, котра існує вже 87 років. Вона визначає загальну стратегію, займається проектною діяльністю, розробляє відповідні програми дій. Агенція відповідає за впровадження датського Закону про обов'язковий примірник і за стратегії розвитку публічних та наукових бібліотек. Саме на її замовлення бібліографічний центр займається веденням національних баз даних, власником котрих є Агенція.

Бібліотечна громада Данії дотримується спільної думки щодо розвитку та удосконалення бібліотечної діяльності: краще підтримувати одну хорошу бібліотеку, аніж три посередніх. Тому існує тенденція до скорочення кількості бібліотек. Про це свідчить і поєднання бібліотеками різних функцій, наприклад національної та університетської. Це стосується як Королівської бібліотеки, так і Державної та університетської бібліотеки в м. Орхусі.

Одночасно бібліотеки роблять все, щоб зберегти фізичного читача. В Данії користувачами бібліотек є 61% населення, 81% дітей. Інтернет вдома мають 90% молодих людей, тому для них досить важливою є можливість отримання електронних публікацій. І тут на перший план виходять онлайн послуги. Зокрема, існує така послуга, як «Спитай бібліотекаря», котрою можна скористатись у режимах «чату» або онлайнному та отримати необхідну інформацію вже за дві години.

У відповідь на виклик часу бібліотеки Данії ставлять перед собою три головні цілі: оцифрування документів, створення нового бібліотечного простору і наближення бібліотеки до читача.

Досягненню двох останніх цілей сприяють сучасні інтер'єри та оснащення бібліотек, комфортні умови роботи в них, прагнення максимально задовольнити потреби користувача. В бібліотеках Данії в середньому до 80% послуг передбачають самообслуговування: 94% читачів самі можуть підібрати собі книжки й інші документи та записати їх у власний електронний квиток за допомогою спеціального обладнання. Таким же чином документи повертаються – книжки автоматично списуються з читачького квитка і рухаються по автоматичній стрічці. Далі робот сортує їх за певними галузями знань і розподіляє по відповідних візочках. Після цього книжки транспортуються до полицок. Документи можна замовити також із власного комп'ютера.

Загальнодоступність бібліотек для всіх кіл читачів, відкритий доступ до всіх видів документів, відмінне технічне оснащення, високий рівень самообслуговування – це те, що є спільним для всіх бібліотек Данії. Приблизно 50% інформації тут представлено на електронних носіях.

Значний акцент робиться на співпраці з користувачами, які допомагають змінювати бібліотеку як фізичний об'єкт і робити її більш привабливою. Бо саме читачі знають краще, чого вони очікують сьогодні від бібліотеки, що треба в ній змінити. В результаті всі разом працюють на майбутнє країни.

Бібліотекарі Данії виходять із того, що сьогодні суспільство стрімко змінюється, а тому мають трансформуватись і бібліотеки. Суспільство на сучасному етапі досить поляризоване, люди більш індивідуалізовані, населення має достатньо високий рівень освіти. Бібліотека мусить усе це враховувати, адже сьогодні вона не лише установа, яка забезпечує хороший сервіс, але й місце, де люди спілкуються і мають відчувати себе впевнено та комфортно.

Для якісного задоволення запитів користувачів потрібний добре підготовлений персонал з відповідною мотивацією. Фахівців для бібліотек готує Королівська школа бібліотечної та інформаційної науки. Щороку вона випускає 1 тисячу спеціалістів. У цьому навчальному закладі діють 200 курсів з безперервної освіти. Навчання в Королівській школі безкоштовне, як і вся освіта у країні.

Бібліотечна громада Данії прагне, щоб бібліотека стала невід'ємною частиною життя населення, місцем, куди було б приходити модно, престижно.

БІБЛІОТЕЧНА ОСВІТА ЗА ДОБИ ПЕРЕТВОРЕНЬ

У Німеччині створено розгалужену систему освіти бібліотекарів. Разом із навчанням у вищій школі з'явилася можливість трирічної подвійної професійної освіти спеціаліста служб медіа та інформації (FAMI). Для такого фахівця є вузькі галузі спеціалізації – архів, бібліотека, інформація й документація (зокрема медична), фотоагенції. Надалі з'явиться можливість супровідного післядипломного навчання на

«Дипломованого спеціаліста у галузі інформаційних служб» (за результатами іспиту ІНК).

Зміни у вищій освіті

Не тільки Німеччина, але й уся Європа, перебуває у процесі реструктуризації вищої школи. Так званий Болонський процес став рушієм реформ та змін. Він перед

У. Краус-Ляйхерт

бачає, у першу чергу, запровадження міжнародних освітніх ступенів – бакалавра (Bachelor) і магістра (Master), а також введення кредитів. Кожного навчального року, як правило, можна дістати 60 кредитів, відповідно 30 – за семестр. Один кредит вимагає робочого навантаження (Work Load) у 30 годин аудиторного і самостійного навчання. Для отримання ступеня бакалавра потрібно, як мінімум, 180 балів ECTS, а для подальшого ступеня магістра – в цілому 300 балів ECTS. Це з урахуванням отриманих балів під час попереднього навчання.

Бакалаврська і магістерська програми потребують акредитації. Завданням процедури акредитації є забезпечення професійних стандартів спеціальності та перевірки здобутих знань, що відповідають даній професії. Процедура акредитації проводиться зазвичай спеціалізованою або ж регіональною акредитаційною комісією.

Навчання у магістратурі може бути орієнтованим як на практичну, так і на дослідницьку роботу. Така освіта задумана як безпосереднє продовження бакалавріату чи навчання на спеціаліста або ж як післядипломна. Для вступу до післядипломної магістратури необхідним є проходження професійної практики (не менше одного року). Зазвичай таке навчання є платним. Також у післядипломній магістратурі можна навчатися за вільним графіком відвідування. Передумовою вступу до магістратури, як правило, є певний середній бал. Період навчання триває від одного до двох років. Ступінь магістра, отриманий у професійній школі, є запорукою, за рішенням конференції Міністерства внутрішніх справ у грудні 2007 р., посади у вищій службі. Такий ступінь дає ті самі права, що й диплом спеціаліста чи магістра, отриманий в університеті або у відповідному вищому навчальному закладі. Це означає можливість отримання титулу кандидата наук. Очікується поява ширшої пропозиції магістерських програм.

Зміни у вищій освіті бібліотечного спрямування

Вища освіта бібліотечного спрямування у Німеччині останніми роками суттєво змінилася на організаційному та змістовому рівні. Деякі ВНЗ (наприклад у Бонні) закрилися або ж об'єдналися з іншими (у Франкфурті, Штуттгарті). Франкфуртське бібліотечне училище було закрито й інтегровано до професійного училища Дармштадту. Інститут бібліотекознавства та інформації м. Штуттгарту об'єднався з професійним училищем медіа та друкарства і став Інститутом засобів масової інформації. Деякі спеціальності, які раніше були самостійними, увійшли до складу інших галузей чи факультетів (наприклад у Кельні, Гамбурзі, Лейпцигу).

Однозначною є подальша диверсифікація спеціальностей. Поряд із класичними бібліотечними спеціальностями з'явилися нові, подібні за змістом, але інші своєю суттю, наприклад, інформаційний дизайн чи економіка інформації.

Вища освіта бібліотечного спрямування традиційно здійснюється у вищих професійних училищах. Наразі можна обирати поміж восьми професійних училищ та одного університету. Разом з тим, є велика кількість спеціальностей, пов'язаних з інформаційними науками.

Більшість ВНЗ пропонують вже зараз навчання на бакалавра замість спеціаліста або перебувають на стадії переходу до ступеня «ВА». Переважна більшість ВНЗ за-

твердили шести- або семисеместрове навчання на бакалавра, яке включає, як правило, піврічну практику. Тільки у Берлінському університеті ім. Гумбольдта практика триває сім тижнів.

Зміст освіти бібліотечного спрямування більше не орієнтований на такі заклади, як громадські, наукові бібліотеки, а замість того зосереджується на різноманітних комерційних галузях. Він спрямовується на інформаційні технології, інформаційні дослідження, організацію знань, інформаційний та медіа-менеджмент, публік менеджмент, інформаційні товариства та структури, послуги для цільових груп і надання інформації, роботу в галузі культури та медіа.

Під час навчання велика увага приділяється проектній роботі. Здебільшого йдеться про великий міждисциплінарний проект. У рамках проекту чи то у команді розглядаються теми професійного сьогодення (часто із колегами по професійній практиці). Така робота передбачає формування провідних якостей студентів, як-от вміння працювати у команді, використовувати здобуті знання, виявити гнучкість, творчий підхід тощо.

Конкретні магістерські програми

Наразі у Німеччині реалізовано або заплановано ряд магістерських програм. Професійне училище Кельну пропонує спеціальність «Магістр бібліотекознавства». Щоправда на неї поки що не зараховуються випускники професійних училищ. Ця додаткова магістерська програма найближчим часом має змінитися відповідно до нових рамок умов. Особливо це стосується формальних структур Болонського процесу, а також професійно-правових змін у Північному Рейн-Вестфалії. Ця автономна магістратура є безкоштовною, оскільки, згідно з професійним правом, йдеться про необхідність другої освіти. Університет ім. Гумбольдта пропонує післядипломне дистанційне навчання за спеціальністю «Бібліотекознавство» (Library and Information Science), яке коштує 1 250 євро на семестр. Університет планує стаціонарну магістратуру за спеціальністю «Бібліотечні та інформаційні науки» (із зимового семестру 08/09). Штуттгартський інститут ЗМІ (із зимового семестру 07/08), а також Гамбурзький інститут прикладних наук (із зимового семестру 08/09) пропонують кожного зимового семестру магістерські програми з бібліотечного та інформаційного менеджменту. Професійне училище Ганновера пропонує післядипломну магістратуру з управління знаннями й інформацією із частковим відвідуванням занять. Навчання триває три семестри і коштує 1 500 євро на семестр. Набір відбувається раз на два роки.

Разом із магістерськими програмами у Німеччині є можливість отримати післядипломну освіту під час державної служби. Баварська школа бібліотечної справи у Мюнхені пропонує дворічне навчання для адміністративних посадовців, крім того, віднедавна в університеті ім. Гумбольдта можна пройти стажування для вищої бібліотечної служби зі складанням державного іспиту.

Ринок праці

Навчання у бакалавріаті орієнтовано на відповідальні посади менеджерів середньої ланки, як це раніше вдало практикувалося під час навчання на спеціаліста. Випус-

кники бакалавріату працюють у певному напрямі, що раніше часто відбувалося під час навчання в рамках прикладних дослідницьких проектів. У магістерських програмах йдеться про подальше підвищення кваліфікації, необхідної для роботи керівника, а також про спеціалізацію у бібліотечних, культурних, медіа- та інформаційних установах. Під час навчання у магістратурі спеціальність, отримана у бакалавріаті, вивчається поглиблено або ж з'являється нова спеціалізація. Професійною метою магістрів є про-

фільні та більш відповідальні посади або отримання особливих завдань чи проектів. Такі проекти можуть інтегруватися у галузі, наприклад, довготривалого збереження архівів чи автоматичної індексації, бібліотечної педагогіки чи менеджменту музичної інформації або реалізовуватися під час розробки нових видів послуг.

Переклала **К. Міщенко**

ДИСКУТУЄМО

**У ВІДПОВІДЬ НА СТАТТЮ І. ХЕМЧЯН
«ЕКСПЕРИМЕНТ, ЩО НАДТО ЗАТЯГНУВСЯ»**

У статті І. Хемчян „Експеримент, що надто затягнувся”¹ висловлено ставлення працівників Державної науково-педагогічної бібліотеки (ДНПБ) ім. В.О. Сухомлинського щодо експерименту з об'єднання публічних і шкільних бібліотек у сільській місцевості Рівненської області – загалом негативне. Проте не наведено жодних даних стосовно вивчення роботи бібліотек в умовах об'єднання чи бодай думки громади, учнів, учителів. На жаль, працівники ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського так і не знайшли можливості відвідати книгозбірні Рівненщини та взяти участь в обласному семінарі на запрошення Рівненської державної обласної бібліотеки (РДОБ) у травні цього року. І марними є обговорення на такому високому рівні, як всеукраїнські наукові і науково-практичні конференції, питань роботи бібліотек в умовах об'єднання без представлення результатів досліджень, аргументів «за» і «проти». А матеріали про досвід бібліотек Рівненщини не раз публікувалися в місцевій та центральній пресі (більше 30 публікацій).

РДОБ систематично проводить вивчення думки вчителів, учнів, сільського населення. Результати останнього опитування (450 осіб), здійсненого у червні цього року в Костопільському та Демидівському районах, засвідчили, що директори шкіл, педагоги схвально відгукуються про роботу бібліотек на допомогу навчальному процесу. За наявності комп'ютерних класів у школі, бібліотекарю надається АРМ для обслуговування учнів та вчителів. Немає протиріч у складанні графіків роботи (вони узгоджуються з директорами шкіл), тим більше з «поєднанням функцій просвітницької, соціокультурної з навчально-виховною», як відзначено у статті. Бібліотека на селі створена для громади, членами якої є учні, вчителі і батьки. І найвищою оцінкою діяльності бібліотеки є думка громади. Саме за її участю й організовується робота книгозбірень у сільській місцевості. Зміна суспільних, соціально-економічних відносин, безумовно, не могла не позначитися на організації роботи бібліотек, а отже, віддзеркалюючи ці відносини, мають змінюватися і підходи до організації їх-

нього функціонування. Внаслідок реорганізації мережі, яка відбулася в Рівненській області, змінилася модель бібліотеки та незмінними залишилися функції – як публічної, так і шкільної книгозбірень.

Р. Щербан

Очевидно, автор статті п. І. Хемчян не володіє інформацією щодо інфраструктури сьогодишнього села. У більшості населених пунктів Рівненської області проживають у середньому 500-600 жителів. У школах цих сіл навчаються від 50 до 150 учнів. Невеликими в них є й учительські колективи. Спостерігається зменшення учнів у загальноосвітніх школах, і, зважаючи на демографічну ситуацію, ця тенденція буде зберігатися. А відповідно до «Методичних рекомендацій із питань порядку формування штатів загальноосвітніх навчально-виховних закладів» (лист Міністерства освіти і науки України №1/9-234 від 19.06.2001), у Рівненській області частина сільських шкіл змогла б ввести в штат бібліотекаря лише на 0,5 або менше ставки. Постає запитання: Чи зможе за таких умов бібліотекар у шкільній бібліотеці села реалізувати поставлені автором статті завдання?

Щодо експерименту, то Постановою колегії Міністерства культури і туризму України від 30.11.2006 року №11/3 «Про моделі бібліотечного обслуговування у сільській місцевості з урахуванням сучасної економічної та соціокультурної ситуації» експеримент визнано таким, що відбувся, і ніяких заборон щодо роботи бібліотек в умовах об'єднання не було. Зважаючи на те, що експеримент сприяв збереженню мережі загальнодоступних бібліотек у сільській місцевості, переведенню працівників публічно-шкільних бібліотек на повні ставки, а також економії бюджетних коштів, головою Рівненської обласної державної адміністрації В. Матчуком дано доручення від 15.04.08 за № 1238, в якому передбачено «не допускати процесів децентралізації, закриття та реорганізацію сільських публічно-шкільних бібліотек-філій». Отже, бібліотеки Рівненщини після завершення експерименту продовжують працювати в умовах об'єднання.

¹ Бібл планета. – 2008. – № 2. – С. 25-26

РДОБ спільно з обласними бібліотеками для юнацтва та для дітей як потужні методичні центри регіону здійснюють заходи на допомогу розвитку бібліотек, упровадженню нових інформаційних технологій, підвищенню кваліфікації бібліотечних працівників. Це, в кінцевому підсумку, сприяє підвищенню рівня роботи публічно-шкільних бібліотек на допомогу навчально-виховному процесу, інформаційній грамотності учнів та вчителів, доступу до інформації.

В області автоматизовано 33 публічно-шкільні бібліотеки, 12 підключено до Інтернету.

Реалізуючи Державну цільову соціальну програму «Школа майбутнього» на 2007-2010 роки, яка затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2007 року № 1071, публічно-шкільні бібліотеки вважають одним із основних напрямів своєї діяльності інформаційне забезпечення розвитку якісної освіти та виховання творчої особистості, здатної до самовдосконалення. Головною метою для реалізації поставлених цілей стало формування регіонального інформаційно-освітнього середовища.

Центром організації всієї роботи є РДОБ, яка за участю обласних бібліотек для дітей та для юнацтва формує веб-сайт «Освітній навігатор» (<http://navigator.rv.ua/>). Це електронний путівник освітніми ресурсами. Кожна із згаданих установ самостійно розвиває та наповнює свій розділ. Партнерами у формуванні веб-сайту стали управління освіти і науки Рівненської ОДА, управління освіти Рівненського міськвиконкому, Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Мала академія наук учнівської молоді.

Завітавши на веб-сайт у розділ «Хочу знати», діти молодшого шкільного віку знайдуть все про безпеку життєдіяльності людини та її навколишній світ: про СНІД та наркоманію, стихійні лиха, шкідливість алкоголю і куріння, самозахист у небезпечних ситуаціях. «Бібліоліцей» – так називається інший розділ сайту для учнів середніх навчальних закладів. Це інформація на допомогу у вивченні творчості українських та зарубіжних письменників.

На сайті подано цікаві, корисні відомості для вчителів, які викладають різні предмети, поради батькам у вихованні дітей: «Як знайти підхід до внутрішнього світу дитини», «Як зростає сучасна молода людина» тощо. Стануть у пригоді посилання на електронні бібліотеки та веб-ресурси.

Розділ сайту «Освітня Рівненщина» наповнюється за участю установ галузі освіти м. Рівного. В Інтернеті представлено каталог робіт учасників Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої академії наук учнівської молоді, дослідницькі праці талановитих учнів навчальних закладів області, педагогічні інновації освітян. Розвиток цього розділу сайту дасть можливість популяризувати кращі здобутки педагогів та учнів Рівненщини через Інтернет.

Сучасні бібліотеки нового типу будують на Березнівщині. Тут ще два роки тому на сесії районної ради було підтримано програму створення «Корпорації бібліотечних медіа-центрів». Нинішнє керівництво району – голова райдержадміністрації В. Іванов та його заступник

В. Лашта – добре розуміють, що тільки сучасна бібліотека може забезпечити інтелектуальний та культурний розвиток, постійне духовне самовдосконалення особистості як найвищої цінності нації, створення системи безперервного навчання. Тому й виділялися протягом двох років кошти на комп'ютеризацію установ. Завдячуючи начальникові районного відділу культури М. Семеновичу та директору Березнівської централізованої бібліотечної системи Л. Гарбар, сьогодні в центральній районній бібліотеці, районній бібліотеці для дітей, а також у публічно-шкільних бібліотеках загальноосвітніх шкіл, ліцеїв, гімназій м. Березне та в селах Балашівка і Городище створено десять медіа-центрів.

Сучасні комп'ютери, принтери, сканери, мультимедійні пристрої, телевізори з плазмовим екраном, цифрові фотоапарати, швидкісний Інтернет, якими оснащені медіа-центри, сприяють творчому розвитку дітей, запровадженню інноваційних освітніх технологій у навчально-виховний процес, підвищенню професійного рівня педагогів.

Традиційні фонди – книги, періодика – доповнюють документи на електронних носіях (CD і DVD): навчальні та навчально-допоміжні, в т. ч. електронні енциклопедії, словники, мультимедійні уроки, віртуальні музеї, аудіо-, відеоматеріали для створення учнівських робіт; навчальні програми забезпечення (з обробки графіки та відео-виданичі); електронні повнотекстові бази даних, зокрема власні електронні каталоги. Кожний медіа-центр має веб-сторінку, яка в Інтернеті об'єднана в «Медіа-світ. Березне» (<http://berezne.libg.rv.ua/>).

«Бібліотечний медіа-центр» – цілісна інформаційна медіа-система служб школи, яка охоплює учнів і вчителів, де б вони не працювали – в навчальних класах чи в бібліотеці. Для прикладу: через локальну мережу з будь-якого автоматизованого робочого місця гімназії м. Березне педагог може заглянути у віртуальний «Портфель вчителя». Тут для нього зав. бібліотекою В. Дзюбак представляє списки електронних ресурсів – CD, DVD та з Інтернету, перелік статей і книг, які допоможуть зробити урок цікавішим та змістовнішим. Завжди переповнений інформацією «Учнівський ранець» для учнів гімназії, які навчаються у Малій академії. Тісно співпрацює бібліотечний працівник загальноосвітньої школи I-III ступенів № 2 О. Старовойт із Центром естетичного виховання школярів – Малою академією народних мистецтв та ремесел. Вона шукає у різних джерелах необхідну інформацію для студії вишивання, лялькового театру, вокального і танцювального колективів. Очолює медіа-центр школи заступник директора з позакласної роботи І. Стахнюк. Віртуальні уроки, «подорожі» Інтернетом стають звичними для користувачів медіа-центрів.

Координує взаємодію медіа-центрів Березнівщини медіа-центр центральної районної бібліотеки. На його веб-сайті можна знайти повнотекстові документи в Інтернеті/Інтранеті, електронні каталоги, інформацію про нові надходження документів, у т. ч. на електронних носіях, кращий досвід педагогів регіону. Розділ сайту «Школа грамотності» включає методичні матеріали для бібліотекарів, вихователів та батьків на допомогу розвитку читан-

ня, він сприяє вихованню інформаційної культури учнів, знайомить з цікавою літературою для індивідуального і сімейного читання. На „Форумі” обговорюються питання, які хвилюють молодь: „Твій погляд на проблему”, „Твої думки про...” тощо.

Спільними зусиллями спеціалістів всіх медіа-центрів готується Інтернет-газета „Планета 10”. Про події, які відбуваються в „Медіа-світі Березно”, інформують „Новини”.

Управління розвитком регіональними інформаційно-освітніми ресурсами забезпечує координаційна рада за участю спеціалістів обласних бібліотек та установ освіти, керівників медіа-центрів. На веб-сайті „Освітній навігатор” працює консультаційний центр. Надається практична та консультативна допомога в діяльності медіа-центрів під час виїздів на місця. На базі РДОБ діє тренінг-центр, де систематично підвищують кваліфікацію медіа-спеціалісти.

Зроблено лише перший крок на шляху до формування регіонального інформаційно-освітнього середовища. До 2010 року планується створення медіа-центрів у публіч-

но-шкільних бібліотеках всіх районів області, організація Регіонального інформаційно-освітнього порталу.

Звісно, не все так просто, є чимало проблем. І перш за все, – через людський фактор, неготовність спеціалістів працювати з новими технологіями. Застарілі комп'ютери, відсутність Інтернет-зв'язку унеможливають створення бібліотечних медіа-центрів в частині публічно-шкільних бібліотек.

Майбутнє бібліотек – формування електронних ресурсів на корпоративних засадах установ та організацій різних видів і форм власності. Це потребує додаткових зусиль, хороших менеджерських якостей, якими мають оволодіти бібліотечні працівники. Та найголовнішим є нове сучасне мислення, руйнування сталих відомчих стереотипів, прискорення динаміки впровадження в практику нових інформаційних технологій. Беззаперечним є той факт, що створення регіонального інформаційно-освітнього простору Рівненщини, його розвиток є об'єктивною необхідністю сьогодення.

КОНФЕРЕНЦІЇ. СЕМІНАРИ. ЧИТАННЯ

СУЧАСНИЙ ЧИТАЧ І БІБЛІОТЕКА

15-18 вересня 2008 р. у трьох містах Автономної Республіки Крим – Сімферополі, Євпаторії, Бахчисараї – відбулися засідання круглого столу „Сучасний читач і бібліотека”.

Такі робочі зустрічі-наради директорів державних та обласних універсальних наукових бібліотек Міністерство культури і туризму України проводить щорічно. Цього року захід відбувся у форматі круглого столу, учасники якого мали на меті:

- проаналізувати діяльність публічних бібліотек України у 2007 – першій половині 2008 року;
- визначити стратегічні напрями розвитку бібліотечної галузі;
- ознайомитися з організацією роботи Кримської республіканської установи (КРУ) „Універсальна наукова бібліотека ім. І.Я. Франка” у новозбудованому приміщенні;
- вивчити досвід діяльності публічних бібліотек у місцях компактного проживання національних меншин і народностей.

Розпочалася робота круглого столу у КРУ „Універсальна наукова бібліотека ім. І.Я. Франка” (м. Сімферополь). Участь в його урочистому відкритті взяли представники Уряду Криму, науковці, видавці, студентська молодь.

У своєму виступі Міністр культури і мистецтв (МКіМ) АРК **О. Єрмачков** наголосив на важливості завершення 16-річного будівництва нового будинку КРУ „Універсальна наукова бібліотека ім. І.Я. Франка», оскільки це поклато початок процесу повернення сюди читачів та активізувало роботу всіх кримських книгозбірень із керівниками місцевих адміністрацій. Особливу подяку Міністр висловив на адресу сільських бібліотек, які в нелегких економічних

умовах зберегли свої фонди і читачів, та пообіцяв, що МКіМ АРК буде надавати їм всіляку допомогу.

Генеральний директор НПБУ **Т. Вилегжаніна** нагадала присутнім, що основні теми щорічних робочих зустрічей директорів державних та обласних універсальних наукових бібліотек, які проходять, починаючи з 1991 року, завжди були актуальними і злободенними для діяльності публічних бібліотек України. У своєму виступі Т. Вилегжаніна висвітлила основні результати соціологічного дослідження „Публічні бібліотеки в соціокультурному просторі регіону”, здійсненого фахівцями НПБУ.

Презентація КРУ «Універсальна наукова бібліотека ім. І.Я. Франка», яку провела її директор **Л. Дроздова**, викликала неабияку зацікавленість усіх без винятку учасників круглого столу. Фахівці бібліотеки нині мають можливість працювати і обслуговувати користувачів у світлих і просторих приміщеннях нової будівлі, зі смаком обладнаних новими бібліотечними меблями та сучасною комп'ютерною і розмножувальною технікою, засобами охорони, відеоспостереження та пожежогасіння. Сімферопольські колеги ділилися своїм досвідом, розповідали про проблеми, з якими зіткнулася бібліотека при переїзді до нового приміщення, про перспективи подальшого розвитку свого закладу.

Наступного дня круглий стіл продовжив свою роботу у приміщенні Євпаторійської центральної міської бібліотеки ім. О.С. Пушкіна. Перед початком засідання колектив бібліотеки показав міні-виставу, сюжет якої розповідав

Г. Кириченко

про історію створення першої в Євпаторії книгозбірні на честь 50-ї річниці відміни кріпосного права. Вітальне слово директора бібліотеки **С. Аріхіної** завершилося слайд-презентацією, що у цікавій формі знайомила з колективом та основними напрямками діяльності установи.

Головний спеціаліст відділу аналізу та прогнозування діяльності бібліотек МКТ України **О. Бородавка** доповіла учасникам круглого столу про проведену Міністерством культури і туризму України роботу щодо законодавчого врегулювання деяких аспектів діяльності бібліотечної галузі. Зокрема, йшлося про підготовлений і поданий до Верховної Ради України проект змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу»; підготовку Концепції цільової державної програми на підтримку культури і мистецтв; плани щодо проголошення 2010 року Роком бібліотек в Україні.

Присутній на засіданні заступник голови Євпаторійської міської ради **В. Батюк** розповів учасникам круглого столу про ті зусилля місцевої влади, які докладаються задля розвитку культурної сфери у місті, зокрема щодо підтримки музеїв та бібліотек. Доглянутість архітектурних пам'яток, краса Театральної площі, відкриття музею «Дров'яні ворота», проведення щорічної акції «Подаруй книгу бібліотеці» та нещодавній ремонт будівлі бібліотеки ім. О.С. Пушкіна слугували найкращим підтвердженням його слів.

Усі учасники круглого столу привезли і подарували трьом книгозбірням, на базі яких проходили засідання, по декілька примірників книг регіональних видавництв та видань, випущених бібліотеками, які вони представляли. Таким чином фонди кожної з трьох кримських бібліотек поповнилися близько 40 новинками.

Основними цього дня стали виступи: директора Вінницької ОУНБ ім. К. Тимирязева **Н. Морозової**, присвячений аналізу наслідків централізації та децентралізації публічних бібліотек Вінниччини, здійсненому незалежною консалтинговою компанією; директора ОДНБ ім. М. Горького **О. Ботушанської**, яка розповіла про форум „Українська книга на Одещині”, та директора ХДНБ ім. В. Короленка **В. Ракитянської** щодо освітньої місії бібліотеки в інформаційному суспільстві.

Интерес слухачів викликали змістовні виступи представників НПБУ – завідувачки відділу наукового аналізу та розвитку бібліотечної справи **І. Цуріної**, яка проаналізувала статистичні дані 2007 року щодо матеріально-технічних ресурсів бібліотек, призначених для забезпечення обслуговування користувачів; ученого секретаря **Н. Розколупи** – з правових аспектів управління обласною універсальною науковою бібліотекою; заступника генерального директора **Г. Кириченко** – стосовно вільного доступу до інформації та платних послуг у бібліотеках.

Під час другої половини засідання розглядалася тема „Бібліотека в інформаційному середовищі: проблеми, завдання, перспективи”. Заступник генерального директора НПБУ **О. Баркова** розповіла про технологічні рішення при створенні та перспективи розвитку електронної бібліотеки НПБУ, зокрема коротко охарактеризувала можливості спеціалізованого програмного забезпечення T-libra, яке при цьому застосовується.

Представники компанії ТОВ „Систем Інтегрейшн Сервіс” та „АВВУУ Україна” презентували учасникам кругло-

го столу інтеграційні рішення для створення ІТ-інфраструктури в бібліотеках, обладнання та технології для оцифрування документів із їхніх фондів.

Плідно пройшло виїзне засідання круглого столу на базі Бахчисарайської районної ЦБС, де йшлося про роль бібліотек у побудові громадянського суспільства. У його роботі взяли участь голова Бахчисарайської районної державної адміністрації **І. Умеров** та начальник відділу культури РДА **Л. Лилова**.

Про увагу і відчутну допомогу книгозбірням з боку місцевої влади, що дало змогу зберегти усі 46 бібліотек-філій району, розповіла у своєму виступі директор Бахчисарайської ЦБС **Л. Шелкунова**.

Знаковими в цей день були виступи директора Одеської ОУНБ ім. М. Грушевського **Ю. Амельченко** щодо кризи читання у сучасному світі та діяльності публічних бібліотек задля зміни ситуації та директора Миколаївської ОУНБ ім. О. Гмирьова **Н. Богзи** – стосовно результатів проведеного в області дослідження організації роботи книгозбірень на селі та моделі сільської бібліотеки.

Про моніторинг відвідування сайтів публічних бібліотек України віддаленими користувачами розповів заступник генерального директора НБУ для дітей **І. Торлін**.

В останній день роботи круглого столу відбувся експрес-обмін досвідом застосування нових форм обслуговування користувачів публічних бібліотек. Про це йшлося у виступах директора Луганської ОУНБ ім. О. Горького **І. Риб'янцевої**, директора Хмельницької ОУНБ ім. М. Островського **Н. Синиці**, в.о. директора ДБ України **А. Скорохватової**, заступника директора Донецької ОУНБ ім. Н. Крупської **О. Башун**.

Учасники круглого столу внесли конструктивні пропозиції щодо змін до форми звітності 6-НК та обговорили можливості і форми участі публічних бібліотек у проекті „Глобальна Україна”.

Роботою круглого столу „Сучасний читач і бібліотека” зацікавилися українські видавництва. Так, у КРУ „Універсальна наукова бібліотека ім. І.Я. Франка” свою продукцію експонували видавництва „Знання” та „Кріон”. Останнє передало до фондів бібліотеки всі представлені на виставці видання – 11 прекрасно ілюстрованих книжок, що вийшли в рамках проекту «Україна: історія великого народу». Під час роботи круглого столу в Євпаторії видавництво „Фоліо” подарувало ЦМБ ім. О.С. Пушкіна «Антологію української драматургії» і запропонувало обласним бібліотекам співпрацю щодо формування списку видань для поповнення фондів бібліотек з урахуванням незадоволеного читачького попиту.

Окремо слід відзначити досконалу організацію як усього заходу, так і культурної програми перебування учасників круглого столу на кримській землі. Оскільки одним із завдань круглого столу було зміцнення міжкультурного діалогу, то господарі надали гостям прекрасну можливість ознайомитися з традиціями, історичними пам'ятками та культурою народів, які населяють півострів.

Участь у роботі круглого столу взяли понад 70 учасників, засідання пройшли плідно і насичено, що дозволило обмінятися цікавим досвідом, обговорити спільні проблеми та актуальні питання. Матеріали круглого столу видано НПБУ окремим збірником.

ПРАКТИКА КОРПОРАТИВНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ:

З досвіду роботи Науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут»

*Стаття розкриває форми і переваги корпоратизації у сфері бібліотечної діяльності.
Наводяться конкретні приклади об'єднання зусиль бібліотек ВНЗ, а також окремої бібліотеки
із структурними підрозділами вищого навчального закладу*

Характерною рисою розвитку сучасного суспільства є інтенсивне поширення інформаційних і телекомунікаційних технологій, яке відбувається на тлі глобального формування та посилення корпоративних структур, у т. ч. у бібліотечному середовищі. Вільна енциклопедія „Вікіпедія”, популярна в мережевих колах і відома незаангажованістю поглядів, дає поняття корпоратизму як прихильність, захист інтересів певної спілки чи організації, створеної на основі професійних або інших інтересів. Авторитетна у фаховому світі „Економічна енциклопедія” визначає корпоратизм як організацію діяльності союзу підприємців або найманих працівників, за якої провідна роль належить одному з цих соціальних інститутів.

Споріднений термін „корпорація” найбільш конкретно поданий у „Словнику іншомовних слів”: «Корпорація (від лат. *corporatio* – спілка) – товариство, спілка, сукупність осіб, об'єднаних на основі цехових, кастових, комерційних та інших інтересів...». В економічній літературі підкреслюється, що корпорації – це також договірні об'єднання, створені на основі поєднання виробничих, наукових та комерційних інтересів, з делегуванням окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників.

Поширеними є й консорціуми, котрі можуть створюватися для здійснення великого капіталомісткого проекту і т. н. У середині консорціуму ролі розподіляються так, щоб кожний учасник працював у тій сфері діяльності, де він досяг найвищого технічного рівня при найменших витратах виробництва. Дії учасників координуються лідером, який отримує за це відрахування. Кожний учасник готує пропозицію на свою частку постачань, з яких формується загальна пропозиція консорціуму. Консорціум несе солідарну відповідальність перед замовником.

Усі ці економічні чинники таких форм об'єднань сьогодні стають досить розповсюдженими в діяльності сучасних інформаційних центрів, наукових бібліотек, освітніх установ і організацій, що давно практикують кооперацію, тобто процес, у ході якого представники однієї або декількох соціальних груп діють спільно і скоординовано для досягнення єдиної мети, ґрунтуючись на взаємній вигоді.

Корпоративні об'єднання університетських бібліотек виникають або з метою отримання фінансування окремих проектів, або з метою задоволення загальних потреб групи бібліотек. У першому випадку, як правило, корпоративні об'єднання нестійкі й найчастіше розпадаються після

закінчення зовнішнього фінансування чи переходять у стан стагнації. Результатом роботи таких консорціумів можуть бути: спільні інформаційні ресурси, розробка програмного забезпечення, методична документація, освітні проекти, PR-заходи і т. д. У процесі корпоративної роботи кожний учасник може реально оцінити якість власних інформаційних ресурсів. В іншому випадку, корпоративне об'єднання більш стійке тому, що фінансування не є визначальним фактором його роботи. І такий консорціум базується, перш за все, на перевагах корпоративної роботи, серед яких:

- безкоштовний доступ до корпоративних ресурсів (інформаційні продукти, методичні матеріали);
- мінімальні ресурсні витрати з боку кожного учасника проекту;
- обмін досвідом між учасниками проекту;
- підвищення рейтингу бібліотек;
- реальна оцінка якості ресурсів кожної бібліотеки;
- розвиток корпоративних сервісів.

У наш час корпоративність як тенденція розвитку бібліотечно-інформаційної діяльності стала одним із основних принципів розробки і створення АІБС та механізмом міжбібліотечної взаємодії. Формуванню і розвитку ринку інформаційно-освітніх продуктів і послуг на основі порталів надається велике значення. Наприклад, 20 провідних університетів США і Канади об'єднали свої зусилля, розробляючи технології порталів.

Аналіз зарубіжного і вітчизняного досвіду показує, що при побудові масштабної розподіленої освітньої системи тільки корпоративна модель об'єднання самостійних навчальних закладів, котрі працюють на добровільній основі в рамках узгоджених єдиних стандартів, дозволяє реалізувати безліч системоутворюючих функцій: каталогізацію розподілених ресурсів, виконання єдиних кваліфікаційних вимог, організацію професійних співтовариств, взаємну інтеграцію навчальних закладів, формування єдиної системи показників їхньої роботи.

При створенні АІБС у сучасних ВНЗ враховується необхідність формування корпоративного, розподіленого і мережевого інформаційно-бібліотечного ресурсу. Корпоративність як універсальний механізм міжбібліотечної взаємодії використовується на різних етапах бібліотечно-інформаційної діяльності (комплектування, каталогізація, інформаційне забезпечення, бібліотечне обслуговування).

С. Барабаш

Залежно від ступеня інтеграції бібліотечні корпорації здійснюють:

- обмін адресно-довідковими даними;
- корпоративну каталогізацію літератури;
- ведення і актуалізацію зведених електронних каталогів;
- контекстний пошук у розподілених каталогах;
- допомогу в ретроконверсії каталогів;
- електронне доставляння документів;
- координацію комплектування.

Проілюструємо вищезгадані теоретичні моменти прикладами з досвіду роботи Науково-технічної бібліотеки (НТБ) ім. Г.І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» (НТУУ «КПІ»). Найбільшими за тривалістю і кількістю учасників за останні п'ять років стали декілька корпоративних проектів за сприяння Міжнародної програми «TEMPUS TACIS» і за участю технічних університетів міст Аахена, Ільменау (Німеччина), Дельфта (Нідерланди), Відня (Австрія) і нашого університету. Відбулося вісім міжнародних шкіл-семініарів на тему: «Сучасні інформаційні технології: менеджмент науково-освітніх мереж» і Міжнародна науково-практична конференція «Інформаційні технології в сучасних бібліотеках», де підвищили свою кваліфікацію більше 300 співробітників переважно технічних ВНЗ України.

НТБ НТУУ „КПІ” добре відома у фаховому середовищі як база практики студентів Київського національного університету культури і мистецтв і Київського обласного училища культури і мистецтв, партнер багатьох іноземних культурних центрів, які діють в Україні, – Гете-Інституту, Французького культурного центру, Британської Ради, Центру інформаційних ресурсів Посольства США в Україні, Українсько-Японського культурного центру. Вже десять років Бібліотека є співорганізатором Міжнародної конференції «Бібліотеки і асоціації в мінливому світі: нові технології і нові форми співпраці», яка щорічно проходить у Криму.

Найбільш показовим прикладом корпоративної роботи НТБ з іншими бібліотеками на даний момент є участь у проекті з корпоративної каталогізації документів. У результаті його здійснення:

- реалізується ідея одноразової каталогізації та багаторазового використання бібліографічних описів бібліотеками – учасницями проекту;
- полегшується доступ користувачів бібліотек до ресурсів, які охоплюють усі галузі знань і кількість яких постійно зростає;
- розвиваються форми і методи бібліотечного обслуговування, урізноманітнюються види та поліпшується якість послуг, котрі надають бібліотеки.

Так само, як корпоративні проекти з іншими бібліотеками і установами дають можливість скоротити витрати на традиційні бібліотечні процеси, що повторюються в більшості з них, так і кооперація Бібліотеки з підрозділами вищого навчального закладу дає відчутний ефект та економію значних ресурсів у масштабах ВНЗ. Тому принцип корпоративності у співпраці з факультетами, інститутами, кафедрами університету є одним із визначальних.

Найактуальнішим для НТБ ім. Г.І. Денисенка в усі часи було і залишається питання комплектування книжкових фондів, профільних для ВНЗ інформаційних ресурсів, передплата періодики. Важливим моментом тут є побудова ефективних двосторонніх зв'язків бібліотеки з кафедрами, факультетами, інститутами університету, за сприяння яких вирішується низка проблем у цьому напрямі. Підрозділи університету спроможні не тільки надати методичну допомогу, але й придбати підручники, навчальні посібники безпосередньо для Бібліотеки. Велике значення для такого співробітництва мають систематичність зв'язків, відповідальність залучених до роботи працівників, постійне висвітлення заходів в університетській пресі, в електронній мережі університету.

Наведемо й інші приклади спільної роботи з підрозділами. Разом із видавничо-поліграфічним інститутом Бібліотекою підготовлено та видано друге видання методичної розробки «Як ефективно працювати з книгою і інформаційними ресурсами». Завдяки скоординованим діям із факультетами удосконалюються система групового обслуговування студентів першого і старших курсів у вересні-жовтні кожного року та система підвищення інформаційної грамотності студентів шляхом організації занять з кожною групою першокурсників на всіх факультетах.

Співпраця Бібліотеки з аспірантурою знайшла втілення у проведенні шкіл-семініарів для аспірантів першого року навчання на базі НТБ. У навчальних програмах передбачено курс «Інформаційні системи», який логічно переходить у практичні заняття в Бібліотеці, де аспіранти отримують навички роботи з різноманітними джерелами інформації, в т. ч. повнотекстовими базами даних EBSCO, MEDLINE, Ліга-закон, The Springer Link online journal collection та ін., що доступні в онлайн-режимі та на CD-R. У цілому це 14 баз даних, 4 з яких – бібліографічні. За бажанням користувачів, доступ до перерахованих повнотекстових електронних матеріалів може бути організований безпосередньо на робочих місцях факультету і кафедр.

Втілюються в життя технічне завдання «Про створення локальної обчислювальної мережі бібліотеки на 218 підключень» і програми інформатизації установи. Локальну комп'ютерну мережу Бібліотеки створено за участю конструкторського бюро інформаційних систем університету з використанням інтегрованої програми «ALEPH-500» фірми «Ex-Libris».

Пріоритетним завданням колективу НТБ ім. Г.І. Денисенка на перспективу, в контексті корпоративних проектів, є подальший розвиток інформаційних комп'ютерних технологій з метою забезпечення розширеного доступу до мереж Інтернет і Уран, електронних баз даних. Ведеться велика спільна робота над виданням нового буклету про бібліотеку і «Систематичного покажчика дисертацій, які захищені в КПІ в 1973–2005 роках», паралельно формується підбаза електронного каталогу цих матеріалів, яку доцільно розглядати як частину розподіленого ресурсу майбутніх корпоративних проектів та ін.

Можна зробити висновок, що при впровадженні корпоративних технологій Бібліотека не лише стикає-

ться з певними труднощами, але їй, безперечно, виграє. При цьому їй необхідно реально оцінити свої можливості та передбачити переваги від участі у проєктній діяльності. Радикальні зміни у звичній роботі Бібліотеки, перш за все, вимагають підвищення кваліфікації або залучення додаткових кадрів. До плюсів корпоративної діяльності можна віднести:

- обмін технологіями;
- аутсорсинг (передачу вторинних або непрофільних функцій стороннім виконавцям);
- більш ефективне використання програмних продуктів проєкту;
- доступ до корпоративних ресурсів і сервісів.

Отже, корпоративна діяльність дозволяє бібліотеці значно знизити трудомісткість роботи і витрати на допоміжні процеси – такі, як генерація інформаційних ресурсів, та концентруватися на основних бібліотечних процесах.

Список використаної літератури

1. Економічна енциклопедія : У 3 т. Т. 2 / редкол. : С. Мочерний (відп. ред.) [та ін.]. – К.: Академія, 2001. – 848 с.
2. Словник іншомовних слів / уклад. : С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. – К.: Наук. думка, 2000. – 680 с.
3. Дригайло В.Г. Основы организации работы библиотеки вуза : науч.-практ. пособие. – М. : Либерея-Биинформ, 2007. – 624 с.
4. Замуруев Э. Н. Создание корпоративной библиотечной сети вузов родственных профилей [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2002/trud/sec1114/Doc24.HTML>
5. Мешечак Н. А., Шамардина Л. А., Терехова М. В. Внедрение корпоративных технологий в деятельность библиотеки [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://conference.kemsu.ru/GetDocsFile?id=9161&table=papers_file&type=1&conn=confDB.
6. Філіппова Л.Я., Аль Тавалбех Серхан Ахмед. Перспективи розвитку міжнародної бібліотечної кооперації на базі Інтернет-технологій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kharkiv.iatp.org.ua/filippova/ukr-modelvuv.doc>.

З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКИХ КНИЖКОВИХ ЗІБРАНЬ

УКРАЇНСЬКА БІБЛІОТЕКА ІМЕНІ СИМОНА ПЕТЛЮРИ В ПАРИЖІ

Автори визначають основні віхи становлення Української бібліотеки ім. Симона Петлюри в Парижі. Розкриваючи подекуди трагічні сторінки історії бібліотеки, яка була майже знищена фашистами під час Другої світової війни, дослідники докладно зупиняються на її книжкових і музейних пам'ятках, а також окремих виданнях, що нині зберігаються у фондах НПБУ

СТОРІНКАМИ ІСТОРІЇ

Українська бібліотека ім. Симона Петлюри в Парижі є помітною культурно-політичною установою не тільки в житті української громади у Франції, а й в усьому українському світі. Її заснування безпосередньо пов'язано з трагічною подією в історії українського визвольного руху – загибеллю Голови Директорії УНР, Головного Отамана війська УНР Симона Петлюри на паризькій вулиці Расіна у травні 1926 р.

Ще з кінця 1924 р. С. Петлюра висловлював думку щодо необхідності заснування в Парижі українського ділового та репрезентативного культурного осередку. Разом із однодумцями він обговорював і плани створення бібліотеки, з якої могла б почерпнути знання кожна культурна людина, а чужинці – джерельні матеріали про українську духовність, історію, культуру. У квітні 1926 року С. Петлюра писав: «...Українська бібліотека повинна бути утворена, і всі, хто почуває себе свідомим, організованим членом нашої еміграційної громади, повинен вжити всіх засобів, щоби спомогти в створенні цієї потрібної і пекучої культурної установи... Присилайте непотрібні вам книжки й видання:

вони будуть
першими

О. Лазарева, Л. Ніколенко

підвалинами майбутньої Української Бібліотеки у Парижі. Ваш приклад викличе наслідування з боку ширших кругів нашого громадянства... Здійснення такої ініціативи дасть нову корисну інституцію і змогу почувати себе більше організованими і більше культурними людьми...»¹.

Після загибелі С. Петлюри зустрічі та розмови з ним про необхідність створення в Парижі української бібліотеки пригадав головний редактор громадсько-політичного і літературно-мистецького тижневика у Парижі, органу УНР «Тризуб» В'ячеслав Прокопович. Він узяв на себе обов'язок зробити все можливе для створення такої книгозбірні.

У червні 1926 р. було створено Комітет для вшанування пам'яті Симона Петлюри, який сформував окрему Комісію для заснування бібліотеки.

Фундаторами книгозбірні, крім В'ячеслава Прокоповича, стали Іларіон Косенко, Олександр Удовиченко, Олександр Шульгін та Іван Рудичів. Вони прагнули, щоби бібліотека була не тільки зібранням книжок, га-

¹ Михальчук В. Українська Бібліотека ім. Симона Петлюри в Парижі : заснування, розвиток, діяльність (1926–1998). – К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 1999. – С. 42.

зет і журналів, а своєрідним пам'ятником Головному Отаманові, музеєм і політичним осередком, вогнищем суспільної думки, де громадськість буде вивчати українське минуле.

З самого початку роботи зі створення книгозбірні (з весни 1927 р.) організаторами було декларовано, що для неї не існуватиме ніяких кордонів, орієнтацій, партій, груп та течій. Вони прагнули, щоб у ній якнайповніше були представлені видання українською мовою, аби читач міг скласти собі правдивий і дійсний образ нашої країни, а також – іноземними мовами, написані про Україну.

Було створено Товариство Української бібліотеки ім. Симона Петлюри в Парижі, обрано першу її Раду, яка залишалася незмінною до самого початку Другої світової війни. До Ради увійшли: В'ячеслав Прокопович – голова, Іларіон Косенко – заступник голови і скарбник, Олександр Удовиченко – секретар, Олександр Шульгін – член, Іван Рудичів – бібліотекар та її директор. У незмінності робочої групи і в злагодженості між собою її членів був секрет оперативності, успішної праці, якою ці цілеспрямовані люди добилися значних успіхів у дуже складних обставинах.

Спочатку у приміщенні Місії УНР у Франції та редакції журналу «Тризуб» поставили невеликий столик для бібліотекаря і шафу для майбутніх бібліотечних книжок. Видатки книгозбірні на той час покривалися редакцією часопису.

Першу книгу для Бібліотеки – «Конституцію гетьмана Пилипа Орлика», видану в Бендерах 1710 року, – подарував В. Прокопович. Вона була внесена за № 1 до інвентарної книги 1 березня 1927 року.

Без сумніву, найвизначніша роль в організації роботи книгозбірні, поповненні та збереженні фондів належала її першому директору Івану Опанасовичу Рудичіву, який стояв на чолі установи до січня 1941 р., коли її фонди було вивезено нацистами. Він писав листи до українських установ у всьому світі, різних товариств та окремих людей, в яких інформував про заснування в Парижі Бібліотеки ім. Симона Петлюри, про її мету і просив усіх допомогти надсиланням книжок, журналів, газет та грошовими пожертвами. Писав також до українських газет і прохав друкувати його звернення та заклики про допомогу у формуванні бібліотеки.

Відгукнулися та пожертвували свої матеріали і книжки понад 3 тисячі осіб, серед яких: відомий педагог в Україні і Празі С. Сірополко, С. Липовецький з Варшави, Є. Чикаленко з Подебрад і багато інших. Теж саме було з грошовими пожертвами.

Під кінець 1927 року редакція «Тризуба», а також Бібліотека та музей, що діяв при ній, переїхали в нове, просторіше приміщення на вулиці Данфер-Рошро, 42, у південній частині Латинського кварталу.

1928 року Рада Бібліотеки завершила остаточну редакцію українського тексту Статуту «Товариства

Українська Бібліотека ім. Симона Петлюри в Парижі» та переклала його французькою мовою. У 1929 році книгозбірню було зареєстровано у префектурі і владою затверджено її Статут. Після цього бібліотека офіційно відкрилася для читачів. Від цього моменту вона стала правовою одиницею, назавжди мала залишатися в Парижі, її публічну діяльність як культурної асоціації регулював французький закон.

Згідно зі Статутом, метою Товариства було: «...сприяти у Франції студіям, присвяченим вивченню України ... створити бібліотеку, читальні, робочі кабінети для українців, що перебувають у Франції, і взагалі для осіб, які віддають себе дослідженням України»². Слід особливо наголосити на тому, що Статут передбачав значно ширші функції, ніж власне збирання та збереження українських видань. Бібліотека мала не тільки стати науковим та культурно-освітнім центром українознавства у Франції, а виконувати важливі «музейно-архівні» завдання, серед яких: збирання колекції пам'яток і предметів, пов'язаних з життям та діяльністю С. Петлюри; сприяння проведенню пошуків у архівах і бібліотеках Франції матеріалів щодо українсько-французьких зв'язків тощо.

Зі створенням книгозбірні українська спільнота одержала доступ до необхідних джерел про Україну: її природу, історію, економіку, літературу і мистецтво, рідну мову, життя народу у різні часи. Важливим завданням була й репрезентація української культури перед Європою.

Поступово життя Бібліотеки ставало дедалі жвавішим. Швидко поповнювалися її фонди. За даними 1929 року, вони налічували вже більше 5 тис. примірників книг (1 200 назв) і понад 300 назв часописів різними мовами, у т. ч. українською, російською, французькою, німецькою, польською, чеською, англійською та ін. Це все, за дуже малим винятком, були дари. Зважаючи на фінансовий стан, залишалось тільки мріяти про читальню. Бракувало грошей на такі необхідні речі, як шафи і полиці, не кажучи вже про велике приміщення. Але Рада установи не втрачала надії на краще майбутнє.

Нарешті у січні 1929 року відвідувачів книгозбірні повідомили: «Українська бібліотека ім. Симона Петлюри в Парижі, разом з Музеєм Симона Петлюри, вибирається 1-го лютого на власне помешкання при 11 сквер Порт-Рояль, Париж 13-й, де й буде відчинена для громадського вжитку». Нове приміщення знаходилося на першому поверсі й складалося з трьох маленьких кімнат. Дві прилаштували для книжок і періодики, а третю – для музею.

Щоб активізувати поповнення фонду, Рада Бібліотеки у березні 1929 року вийшла з ініціативою призначити представників книгозбірні у всіх найбільших поселеннях української еміграції в світі. Перед ними ставилося завдання допомагати Раді у збиранні книг та часописів, бути посередниками між Бібліотекою і широким загалом українського громадянства.

² Палієнко М. Українська Бібліотека імені Симона Петлюри у Парижі в світлі документів українських архівів // Пам'ять століть. – 2006. – № 1 (Січень-Лютий). – С. 94.

У квітні 1929 року до Бібліотеки надходили 33 назви різних газет і журналів: «Літературно-Науковий Вістник», «Вісти з Лугу», «Наш Приятель», «Духовний Сіач», «Віра та Наука», «Українська Громада», «Український Голос», «Новий Час», «Правда», «Горци Кавказа», «Вільне Козацтво – Вольное Козачество», «Книголюб», «Український Прапор», «Громадський Голос», «Український Емігрант», «Нова Хата», «Діло», «Час», «Свобода», «Західні Вісті», «Українське Слово», «Український Філятеліст», «Український Голос», «Канадійський Ранок». Місцями видання цих часописів були Берлін, Відень, Вінніпег, Едмонтон, Львів, Прага, Чернівці, Джерсей, Яворів та ін.

У грудні 1929 року Петро Йосипишин (сотник Армії УНР, директор Бібліотеки у 1958-1988 рр.) подарував знайдений ним у букіністів офорт праці Верне «Мазепа, переслідуваний вовками», оригінал якого нині зберігається в музеї міста Авіньон.

На початку 1930 року Бібліотека одержала від Національного музею у Львові багато книжок, а також, як записав Іван Рудичів, «...надзвичайно цікаві й великої вартості альбоми збірок Музею. Ці видання вийшли в дуже невеликому тиражі і являються не тільки чудовими пам'ятками нашої церковної архітектури й іконографії, а й просто бібліографічною рідкістю і цінністю. Це видання такі, як Альбом "Ікони Галицької України 15-16 стол." із 239 таблицями; 4 випуски "Прикраси рукописів Галицької України 16 в."; "Скит Манявський і Богородчанський Іконостас"; "Іконопись Галицької України 15-16 вв."; "Дерев'яні церкви Галичини 16-18 вв."; "Архітектура в стародруках"; "Початки книгопечатання на землях України, в пам'ять 350-ліття першої друкованої книжки на Україні". 560 зразків друку та прикрас давньої книги України»³. Надіслані з Національного музею у Львові видання були дійсно цінними, що робило честь, насамперед, директору паризької Бібліотеки, який успішно пропагував цей український культурно-політичний осередок у різних країнах.

Однією з помітних подій того часу стало одержання Бібліотекою в дар від удови колишнього французького посла в Ірані Шарля Бонна всього зібрання її чоловіка – 1 866 книг і 1 340 журналів, альбомів, малюнків, мап, атласів та ін. Воно містило дуже багато цінних книг, які посол колекціонував протягом довгих років. Всі видання французькою, англійською та іншими мовами.

Окрім цього, у Бібліотеці зберігалися такі рідкісні документи і видання, як: реєстр козаків 1649 р., «Історія Русів», «Опис України» Г. Л. де Боплана, «Історія Карла XII, короля Шведського» Вольтера тощо.

Оригінальною ініціативою стала організація публічних лекцій у читальні Бібліотеки. Перші відбулися в липні та у серпні 1929 року – лекція Поповича «Український Пласт і його значення» та лекція доктора Модеста Левицького «Українська мова та її місце се-

ред інших слов'янських мов». Такі заходи у читальні проводилися і надалі та мали успіх.

З січня 1932 року Бібліотека знову змінила місце розташування, переїхавши у будинок на вулиці Ля Тур д'Оверні, 41. Тут вона розміщувалася на першому поверсі і займала п'ять кімнат. Про нове приміщення книгозбірні знаходимо такі відомості: «Розташувалася Бібліотека добре. Помешкання майже вдвоє більше. Велика читальня. Як і раніше, на стінах розвішано мапи України, історичні і сучасні. На простінку між вікнами – великий портрет покійного Головного Отamana. На столах – газети. Все як звичайно, але куди просторіше. В Музеї вдалося розмістити більше різних пам'яток. Кімната, де розміщено книги, на перший погляд зменшила видиму кількість книг, бо велика частина приміщена в стінних шафах. Як і раніше, Бібліотека відкрита в середу, в суботу і в неділю в тих самих годинах, що й раніше. Вулиця тиха, спокійна»⁴.

У документах Бібліотеки згадується, що на 01.01.1935 р. тут зберігалось 12 136 книжок; 1934 р. книгозбірню відвідали 602 особи, яким було видано 928 книжок.

Діяльність Бібліотеки і надалі знаходила широку підтримку серед різних кіл української політичної еміграції не лише у Франції, а й поза її межами. Про це свідчать і численні листи на адресу дирекції, і дані щодо фінансових надходжень від українців з багатьох куточків світу. Слід відзначити, що книжкові фонди Бібліотеки поповнювалися майже виключно шляхом безкоштовних надходжень від українських емігрантів (на 1937 р. число цих видань становило 13 812 одиниць, з яких українською мовою – 7 430, іноземними – 6 382). Утримання Бібліотеки та поповнення її фондів розцінювалося багатьма українськими емігрантськими культурно-освітніми осередками як важлива суспільна справа.

Книгозбірня займалася також видавничою діяльністю. Наприклад, у 1939 році в Парижі у третьому випуску серії «Матеріяли для бібліографії визвольної боротьби України» вийшла в світ книга Петра Зленка «Симон Петлюра: Матеріяли для бібліографічного покажчика».

З початком Другої світової війни колекцію Бібліотеки, яка налічувала майже 20 тис. прим. документів, спіткала доля багатьох інших документальних та мистецьких зібрань на окупованих нацистською Німеччиною територіях, адже архівні та бібліотечні колекції розглядалися фашистами як важливі джерела, котрі доцільно використовувати в розвідувальних та ідеологічних цілях.

Окупація Парижа загострила становище Бібліотеки, яка вже стала помітною українською інституцією за кордоном і, звичайно, не могла не привернути уваги німецьких загарбників. У жовтні 1940 року вони опечатали всі кімнати Бібліотеки, залишивши вільним вхід до читальні і до кухні, де жив бібліотекар І. Рудичів.

³ В. Михальчук. Українська Бібліотека ім. Симона Петлюри в Парижі : заснування, розвиток, діяльність (1926–1998). – С. 74.

⁴ Там само. – С. 79.

А 20 і 21 січня 1941 року у книгозбірні з'явилося багато німецьких військових, які почали все запаковувати у великі коробки, виносити та вантажити на військовій машині.

Дещо інші відомості наводить відома американська дослідниця П.К. Грімстед, яка у своїх роботах стверджує, що, за даними нацистської звітної документації, німці захопили та вивезли із Бібліотеки ім. С. Петлюри 15 тис. книг, карт, фотографій та музейних експонатів восени 1940 року. Після конфіскації матеріали спочатку були звезені до спеціального пункту у Парижі, звідки невдовзі відправлені до Берліна.

Івана Рудичіва, як директора Бібліотеки, турбувала її доля. Всі його сподівання та спроби знайти хоч якийсь слід пограбованого у Берліні, куди він виїжджав, успіху не мали. Зникли фонди книжок і періодичних видань Бібліотеки, цінні архіви, документи з визвольної боротьби, з життя еміграції, пам'ятні матеріальні речі побуту Симона Петлюри в Парижі, наполегливо зібрані і дбайливо збережені в музеї при Бібліотеці.

Вищезгадані дослідження П.К. Грімстед свідчать, що з початком бомбардування Берліна західними союзниками значна кількість нацистських інституцій почала переїжджати зі столиці на схід, у більш віддалені регіони. Влітку 1943 р. розпочалося перевезення матеріалів, зібраних різними структурами відомства Розенберга, з Берліна до міста Рацібор (Ратібор) у Сілезії (тепер Польща). Дослідниця припускає, що саме звідси матеріали Бібліотеки ім. С. Петлюри у 1945 р. разом з іншими військовими трофеями були вивезені Червоною Армією.

Відродження Української бібліотеки ім. С. Петлюри розпочалося з січня 1945 року, коли було обговорено Статут установи і обрано нову Раду, одним із завдань якої стало одержання відшкодування за пограбоване фашистами майно.

А відновила свою діяльність Бібліотека у квітні 1946 року, маючи у фонді всього 57 книг. Однак завдяки пожертвам та придбанням фонди швидко поповнювалися, особливо періодикою. Цього ж року французька репараційна комісія передала Бібліотеці 257 книг. Було знайдено колекцію української періодики та частину архівних збірок; збереглася також інвентарна книга Бібліотеки на близько 20 прим. видань.

На 1 січня 1949 року у фонді Бібліотеки було вже близько 2 000 книг українською і 824 – іншими мовами, 272 назви українських та 80 назв іншомовних журналів.

У 1960-ті роки Бібліотека активізувала свою діяльність. Так, за 1962-1965 рр. сюди надійшли 2 736 книжок і 1 286 журналів, не враховуючи тих, які книгозбірня передплачувала і які надходили регулярно. Придбано за цей період 425 книжок.

У рішенні зборів членів Товариства Бібліотеки від 31 березня 1966 року записано, що «Бібліотека ім. Симона Петлюри в Парижі не є пов'язана з жодними

політичними чи іншими українськими середовищами і в своїй чисто національно-культурній діяльності стоїть поза всякими груповими інтересами. ... Бібліотека є статутарно легалізованою французькими владами інституцією. Вона має свої органи: Рада Бібліотеки, Контрольна Комісія, Товариський Суд, Загальні Збори членів, перед якими виконні органи несуть відповідальність»⁵.

Судові процеси з Німеччиною в боротьбі за відшкодування завданих збитків тривали протягом 12 років. Врешті, у вересні 1968 р. Берлінський суд прийняв рішення призначити як компенсацію 400 тис. німецьких марок, куди входили 220 тис. марок відшкодування за книжковий фонд. Завдяки цьому українська громада разом із православною парафією у 1969 р. змогла купити за 160 тис. франків будинок на вул. Палестини. Бібліотека має у ньому свій поверх, а на першому поверсі – українська православна церква. Так закінчилася довга епопея митарств Бібліотеки по наймах і від цієї дати вона є власником свого приміщення.

Наприкінці 1960-х років книгозбірня мала фонд понад 20 тис. одиниць. Серед них багато старих матеріалів та документів, зокрема, оригінал акта визнання Української Народної Республіки Аргентиною, кілька комплектів різних передвоєнних щоденників і часописів (наприклад, «Діло» за 1914-1939 рр. і т. ін.). На той час вона регулярно отримувала багато видань та часописів, які виходили в Україні та поза її межами.

Як і у довоєнні роки, успішно продовжувалася видавнича діяльність Бібліотеки. У 1958-1988 рр. було видано 8 книг. Зокрема, 1979 року брала участь у виданні 2-го тому книги «Симон Петлюра: Статті, листи, документи», присвяченої 50-річчю вбивства Головного Отамана. На початку 1981 р. в Мюнхені за участю Українського вільного університету, Бібліотеки та інших організацій вийшла друком книга «Симон Петлюра: Збірник студійно-наукової конференції в Парижі (травень 1976): Статті, замітки, матеріали».

Наразі у фонді Бібліотеки зберігається понад 27 тис. книжок, 500 назв журналів та газет, у тому числі 79 українських часописів діаспори, що систематично надходять сюди. Тут зберігаються історичні праці про українську культуру, церковне життя, літературно-мистецьке становлення, видання щодо життя української еміграції. Цінними є також деякі експонати в Музеї-куточку етнографічних пам'яток.

Видання з фондів Бібліотеки у ДЗ «НАЦІОНАЛЬНА ПАРЛАМЕНТСЬКА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ»

Видання зі штампом Української бібліотеки ім. Симона Петлюри в Парижі зберігаються у фондах Національної парламентської бібліотеки України (НПБУ). Документи надійшли в НПБУ з різних джерел і нині це зібрання налічує 275 прим. книг та часописів. Основну частину (266 прим. видань) було одержано 1990 року за загальносоюзним книгообміном із Державної

⁵ В. Михальчук. Українська Бібліотека ім. Симона Петлюри в Парижі : заснування, розвиток, діяльність (1926–1998). – С. 243.

бібліотеки Білоруської РСР ім. В.І. Леніна (нині – Національна бібліотека Білорусі). Два видання виявлено у власному зібранні Степана Сірополка, яке у 1996-1997 роках було передано НПБУ з Чехословаччини родиною вченого. Сім примірників придбано наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років у букіністичних магазинах м. Києва, що дає можливість припустити, що частина книг з паризької Бібліотеки опинилась після Другої світової війни у приватних зібраннях.

Усі ці документи відображено у службових та читачьких каталогах НПБУ з поміткою «ФП» (Фонд Бібліотеки ім. С. Петлюри). На картках-описах у каталогах та картотеках відділу рідкісних і цінних книг, де зберігається колекція, вказано особливості окремих примірників книг: дарчі написи, помітки, присвяти, наклад, штампи, печатки та ін.

Ідентифікаційною ознакою всіх документів цієї книгозбірні є наявність чорнильного штамп «BIBLIOTHEQUE UKRAINIENNE SIMON PETLURA A PARIS» на обкладинках та титульних аркушах видань.

Видання колекції українською та російською мовами за хронологією охоплюють період 1850–1939 рр., видання іноземними мовами – 1804–1937 рр. Із 71 документа іноземними мовами 52 прим. – французькою мовою, решта – польською, німецькою, англійською.

Зібрання характеризує тематична різноманітність. Більшість книг присвячено історії та культурі України, фольклору українського народу, питанням економіки, педагогіки, літературознавства, мистецтва, філософії, релігії. В колекції – праці українських істориків, зокрема: В. Гнатюка, М. Грушевського, В. Дорошенка, П. Зленка, М. Костомарова, В. Левицького, М. Лозинського, О. Назарука, С. Томашівського. Художня література представлена такими іменами, як: С. Васильченко, В. Винниченко, М. Вовчок, Л. Глібов, П. Грабовський, Є. Гребінка, О. Кобилянська, М. Кропивницький, В. Леонтович, А. Метлицький, О. Олесь, О. Пушкін, К. Рилєєв, В. Стефанік, А. Тесленко, І. Франко, М. Шашкевич, Шолом-Алейхем та ін.

Деякі книжки цінні вже тим, що вони містять присвяти, печатки, штампи та ін., які відображають важливі та цікаві факти, події, зв'язки українських історичних осіб. Так, на титульному аркуші книги С. Васильченка «Не співайте, півні, не вменшайте ночі!..» (К., 1917) міститься чорнильний штамп «Володимир Дорошенко», що вказує на власника видання. На книжці В. Петрова «Спомини з часів української революції: 1917-1921» (Львів, 1930) стоїть надпис «Для бібліотеки імені С. Петлюри в Парижу» з автографом автора на обкладинці.

Колекція містить одне рідкісне видання, яке було підготовлено та видано безпосередньо самою Бібліотекою. Це книга П. Зленка «Симон Петлюра: (Матеріали для бібліографічного покажчика)», що побачила світ у Парижі 1939 року невеликим накладом у 300 прим. Видання має печатку Бібліотеки на обкладинці та ти-

тульному аркуші. В колекції НПБУ це єдина книга, на якій стоїть перша печатка Бібліотеки ім. С. Петлюри.

Деякі надписи на виданнях свідчать про дружні та творчі взаємини між представниками української еміграції за кордоном. Наприклад, на примірнику книги «Запорожець: Календар для народу на рік переступний 1908», що вийшла в Коломиї 1907 року накладом громадсько-політичного діяча, журналіста і видавця К. Трильовського, є його власноручний дарчий напис визначному громадському і політичному діячу України, дипломату Миколі Васильку: «Вп. П. Послов[і] Н. Василькові в доказ поважань Др. К. Трильовський. Відень. 12/12 [1]907».

Серед видань, які зберігались у паризькій Бібліотеці, було 363 книги і велика кількість часописів, переданих на початку 30-х років минулого століття Ганною Келлер-Чикаленко – донькою Євгена Чикаленка, відомого громадського діяча, публіциста, видавця, мецената української культури. Декілька книг та часописів з цієї колекції з власноручним підписом «Є. Чикаленко» було виявлено у збірці, яка зберігається у фондах НПБУ.

Документи із зібрання Української бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі стали частиною культурної спадщини України, вони активно використовуються читачами НПБУ.

Одним із важливих завдань сьогодні є збереження цих видань. Наразі НПБУ займається реалізацією проекту зі створення страхових цифрових копій рідкісних і цінних друкув. І однією з цілей є збереження цього надбання нашого народу, адже багато документів XIX–XX ст. надруковано на кислотному папері, який з часом руйнується. Це стосується і видань з паризької Бібліотеки. Створення такої електронної бібліотеки дозволить забезпечити і віддалений доступ до цих документів людям із різних країн.

Список використаної літератури

1. Грімстед Патриція Кеннеді, Боряк Г. Доля українських культурних цінностей під час Другої світової війни : винищення архівів, бібліотек, музеїв. – К., 1991. – 107 с.
2. Жуковський А. Українська бібліотека імені Симона Петлюри в Парижі // Український археографічний щорічник. – К., 1992. – Вип. 1. – С. 439-441.
3. Михальчук В. Українська Бібліотека ім. Симона Петлюри в Парижі : заснування, розвиток, діяльність (1926–1998). – К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 1999. – 656 с.
4. Палієнко М. Українська Бібліотека імені Симона Петлюри у Парижі в світлі документів українських архівів // Пам'ять століть. – 2006. – № 1 (Січень-Лютий). – С. 91-108.
5. Українська Бібліотека ім. Симона Петлюри в Парижі // Відродження. – 1932. – Ч. 7-8 (Липень-Серпень). – С. 107-108.
6. <http://www.gpu.ua/print.php?id=202193>

ОЦІНЮВАННЯ ДОКУМЕНТІВ, ЩО НАДІЙШЛИ ДО БІБЛІОТЕКИ БЕЗ ВИЗНАЧЕНОЇ ВАРТОСТІ

Майже все на світі має свою ціну, принаймні, якщо йдеться про матеріальні речі. І книжки не є винятком. Як того потребує „Інструкція з обліку документів, що знаходяться в бібліотечних фондах“, усі книги та інші документи, котрі надходять до бібліотек, мають бути взяті на облік, а отже – оцінені належним чином [4].

Зрозуміло, коли книжку закуплено в магазині чи книготорговельній фірмі, її ціну зазначено у накладній або іншому супровідному документі. Але останнім часом фінансування бібліотек далеко не найкраще. Основним джерелом комплектування багатьох із них стали дари та місцевий обов'язковий примірник документів.

В Україні, на відміну від більшості країн Західної Європи, де ціни на книжкові видання є твердими, існує система вільних цін. Тому відповідальність за оцінювання лягає на бібліотекаря. Як не помилитися і зробити це більш-менш адекватно? На жаль, у нашій країні немає докладного інструктивного документа з цього питання, і кожній бібліотеці доводиться приймати рішення самостійно.

ДЗ "Національна парламентська бібліотека України" має певні напрацювання з розв'язання цієї проблеми, з якими ми й хочемо поділитися з колегами.

Оцінювання книжкових та інших видань здійснюється відповідно до Закону України „Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні“ [1], „Інструкції з обліку основних засобів та інших необоротних активів бюджетних установ“, затвердженої Державним казначейством України [5], а також „Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку бібліотечних фондів“, затверджених наказом Міністерства культури і туризму України [6].

Відповідно до Інструкції, бібліотечні фонди відносяться до необоротних активів (п. 1.3), а згідно з п. 1.24, „необоротні активи, отримані безоплатно у вигляді безповоротної допомоги, дарунка, приймаються комісією, створеною наказом керівника установи... Комісія складає акт, в якому зазначаються найменування, кількість і вартість отриманих матеріальних цінностей за ринковими вільними цінами на їх аналогічні види“. П. 1.10 Інструкції регламентує склад комісії, куди входять: керівник або заступник (голова комісії); головний бухгалтер або його заступник; в установах, які обслуговуються централізованими бухгалтеріями, – керівники груп обліку; особа, на яку покладено відповідальність за збереження необоротних активів; інші посадові особи (на розсуд керівника установи). Треба звернути увагу, що у випадку, коли видання отримано в дар, до складу комісії необхідно включити представника установи вищого рівня (п. 1.24.). Якщо бібліотека стала самостійною і утримується місцевою владою, то і комісія повинна створюватися тією радою, на балансі якої знаходиться книгозбірня.

„Методичні рекомендації...“ **Г. Перепелицина** дають визначення терміна „вільна ринкова вартість“ – це „вартість примірника, встановлена комісією з числа компетентних фахівців бібліотеки з урахуванням діючих цін на аналогічні документи“ (п. 3).

Керуючись положеннями вищезазначених документів, у НПБУ створено комісію, яка займається оцінкою вітчизняних видань, що надійшли до Бібліотеки без визначеної вартості, і діє на підставі внутрішньобібліотечної „Інструкції з оцінки...“. Основним завданням комісії є вивчення цінових пропозицій ринку книжкової продукції, аудіовізуальних матеріалів і видань на електронних носіях шляхом аналізу прайс-листів, каталогів видавництва, книготорговельних організацій, послуг Інтернет-магазинів та визначення вартості обов'язкового примірника документів України, а також видань, які надійшли до Бібліотеки від різних організацій та приватних осіб (дарунки). До складу комісії входять працівники відділу формування документних ресурсів, головний бухгалтер, очолює її заступник генерального директора з управління документними ресурсами. Засідання комісії проводяться не менше одного разу на тиждень. При потребі запрошуються провідні фахівці Бібліотеки, а в разі необхідності – й фахівці з інших установ (наприклад, з букіністичного магазину – при оцінці рідкісних книг). У своїй роботі комісія враховує такі критерії, що впливають на визначення ціни документів:

для наукових, науково-популярних та довідкових видань:

- новизну і актуальність теми, склад редколегії, авторів статей (вчені зі світовим ім'ям). Ці видання оцінюються вище за масові та виробничі;

для художньої літератури:

- ім'я автора та його популярність, наявність вступної статті та ім'я її автора, ім'я художника-ілюстратора;

для всіх типів та видів видань:

- ступінь ілюстративності, якість виконання ілюстрацій і фотографій, кількість елементів оздоблення;
- формат та обсяг видань;
- конструкцію і особливості оформлення (в палітурці, в обкладинці, з барвистим тисненням, фольгою та ін., із золоченими обрізами);
- якість паперу (крейдяний, книжково-журнальний, газетний);
- тираж (чим він менше, тим ціна вища).

Машинозчитувані документи (CD, DVD, аудіо- та відеокасети, грамплатівки та ін.) оцінюються залежно від виду документа за такими критеріями:

- історична та культурна цінність;
- обсяг інформації, вміщеної на носії;
- авторитет осіб та організацій, які брали участь у його підготовці
- зручність інтерфейсу;

- набір пошукових можливостей;
- якість матеріального носія (відсутність чи наявність пошкоджень, деформацій, ступінь прозорості матеріалу – для CD).

Слід наголосити, що вищезазвані критерії лише впливають на визначення ціни, а головним орієнтиром при оцінюванні нових видань є ринкові ціни.

Стосовно ж видань минулих років додатково можна скористатися методикою російських колег [8]: початкова ціна видання помножується на коефіцієнти, затверджені постановами Кабінету Міністрів України, потім виводиться середнє арифметичне між отриманим добутком і ринковою ціною такого ж за змістом нового видання. Наприклад, подаровано книжку 1994 року. Видання в задовільному фізичному стані. Аналогічна книга (аналізуються ціни того періоду за інвентарною книгою) у тому ж році надійшла за ціною 1 742 куп.-крб. Індексована ціна буде розрахована за формулою: $1\,742 \times 1,2 \times 7,4 : 100\,000$, де 1 742 – початкова ціна; 1,2 та 7,4 коефіцієнти, затверджені постановою Кабміну [2]; 100 000 – співвідношення гривні до карбованців [3]. Одержуємо 0,15 грн. Зрозуміло, що таких цін зараз не існує. Ринкова вартість нового подібного видання – 20 грн. $(0,15 + 20) : 2 = 10,075$. Приблизна оціночна ціна – 10 грн. 10 коп. З урахуванням перелічених вище критеріїв вона може бути змінена в той чи інший бік.

Остаточне рішення комісії фіксується у протоколі засідання, в якому зазначається джерело надходження документів, номер партії, за яким вони будуть обліковані (№ запису в КСО), кількість документів та їхня вартість. Протокол підписується всіма членами комісії.

Маємо надію, що в майбутньому в Україні, як у розвинутих країнах, ціни на книжкову продукцію будуть фіксованими, і потреба в її оцінюванні зникне. А поки сподіваємо-

ся, що наведений матеріал стане у пригоді тим, хто у своїй роботі стикається з проблемами оцінювання видань.

Список використаної літератури

1. Україна. Закон. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні [Текст] : із змінами та доповненнями станом на 09.09.2004 р. // Документні ресурси бібліотек / НПБУ. – К., 2005. – С. 27-29.
2. Про затвердження Методики оцінки вартості майна під час приватизації : постанова Каб. Міністрів України від 15 серп. 1996 р. ; № 961 // zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi або Уряд. кур'єр. – 1996. – 5 верес.
3. Про переоцінку товарів (робіт, послуг) та механізм контролю за переглядом цін та формуванням вартісних показників в умовах грошової реформи : постанова Каб. Міністрів України від 26 серп. 1996 р. ; № 1002 // zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi або Уряд. кур'єр. – 1996. – 29 серп.
4. Інструкція з обліку документів, що знаходяться в бібліотечних фондах [Текст] : затверджена Наказом М-ва культури і туризму України 03.04.2007 № 22 // profy.nplu.org/official/i_oblik.htm.
5. Інструкція з обліку основних засобів та інших необоротних активів бюджетних установ (із змінами, внесеними згідно з Наказами Державного казначейства № 30 від 21.02.2005 та № 137 від 08.08.2005) [Текст] // www.linux.kiev.ua/ua/docs/legal/oblik/
6. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку бібліотечних фондів [Текст] : затверджено наказом М-ва культури і туризму України 27.03.2008 р. № 321/0/16-0 // mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/104709.
7. Книжная торговля : науч.-техн. информ. сб. / Рос. кн. палата, Информпечать. – Вып. 4-5 : Цены книжного рынка: анализ и прогноз. – М. : б. и., 1998. – 81 с.
8. Козлова О. Мне милый подарил... [Текст] : методика оценки кн., принятых в дар : [опыт рос. б-к] / Ольга Козлова // Б-ка в шк. – 2002. – № 21. – С. 21-25.

ІМЕНА АВТОРІВ ОСОБЛИВИХ КАТЕГОРІЙ У БІБЛІОГРАФІЧНИХ ЗАПИСАХ

Бібліографічний запис – це елемент бібліографічної інформації, який складається з бібліографічного опису (сукупності бібліографічних даних про документ, приведенних згідно з правилами, що визначають наповнення й порядок областей та елементів, і призначених для ідентифікації та загальної характеристики документа), заголовка (індивідуальний або колективний автор), анотації, реферату, класифікаційних індексів, предметних рубрик, шифрів зберігання, довідок про додаткові бібліографічні записи, відомостей службового характеру тощо. Додатковий бібліографічний запис – це запис, перший елемент якого (заголовок або назва), відрізняється від першого елемента (заголовка або назви) основного бібліографічного запису та забезпечує пошук за додатковою пошуковою ознакою. Додаткові бібліографічні записи складаються у скороченому вигляді.

Дана стаття вміщує приклади представлення авторів особливих категорій у бібліографічних записах. До цих категорій авторів відносяться монархи та духовні особи.

За часів незалежності України до бібліотек надійшло чимало документів, авторами яких є такі особи. У зв'язку з тим, що поліграфічне оформлення титульних аркушів та обкладинок цих видань не відповідає існуючому ГОСТу 7.4-95 "СИБИД. Издания. Выходные сведения", виникають труднощі з формуванням бібліографічних записів і поданням їх в інформаційному просторі.

Л. Сосова

Для полегшення роботи працівників бібліотек та інших інформаційних закладів, які займаються каталогізацією, пропонуємо зразки основного та додаткового бібліографічних записів з представленням авторів особливих категорій. Перед кожним прикладом вміщено інформацію про видання з необхідними методичними поясненнями, котрі мають рекомендаційний характер. Для прикладів взято документи з фондів Національної парламентської бібліотеки України. Приклади подаються мовою оригіналу.

Бібліографічні записи складено відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.80–2007 “Бібліографічний запис. Заголовок”, ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 “Бібліографічний запис. Бібліографічний опис” та „Российских правил каталогизации. Ч. 1. Основные положения и правила” (М., 2002).

Відомо, що першочергове значення в описі відводиться об’єктивному відображенню відомостей, розміщених у різних місцях книги (обкладинка, зворот титульного аркуша, випускні дані в кінці книги) і, в першу чергу, – на титульному аркуші – основному джерелі інформації для складання опису, пошуку та ідентифікації конкретного документа.

Переклад імен монархів та духовних осіб українською мовою подано згідно з “Довідником з історії України” (2-е вид., доопрац. та допов. – К., 2002) та “Релігієзнавчим словником” (К., 1996).

Імена правителів (царів, імператорів, королів, князів та ін.) подаються в заголовку запису в тій формі, в якій вони найбільш відомі. В заголовку може бути наведено власне ім’я або власне ім’я з числівником, власне ім’я та по батькові, власне ім’я та прізвище, власне ім’я з прізвищем. Числівник передається римськими цифрами. В ідентифікуючих ознаках подають титул монарха та географічний прикметник, утворений від назви країни або місцевості, на яку поширювалася або поширюється його діяльність. Ідентифікуючі ознаки наводять у круглих дужках.

Приклад 1

Книга містить записи висловлювань імператора Наполеона стосовно політики, історії, літератури, філософії в період його вигнання. Вислови та афоризми, які зберегли живі інтонації, неповторну гру розуму цієї видатної людини, доніс до сучасників граф де Лас Каз – одна з небагатьох близьких осіб, які добровільно пішли за Наполеоном на острів Св. Єлени. На односторінковому титулі вміщено ім’я автора, назву книги, відомості до назви та вихідні дані. Назву серії наведено на обкладинці. На звороті титульного аркуша – відомості про перекладача, Міжнародний стандартний номер книги (ISBN). У кінці книги – 2 нумеровані сторінки, які в описі пишуться в квадратних дужках. Бібліографію винесено у підрядкові примітки.

У даному випадку потрібно скласти додатковий бібліографічний запис на особу, в паперах якої було знайдено рукопис імператора Наполеона, тобто графа де Лас Каза.

Зразок основного бібліографічного запису:

Наполеон Бонапарт (імператор).

Максимы и мысли узника Святой Елены : рукоп., найденная в бумагах Лас Каза / Наполеон Бонапарт ; [пер. с фр. С. Н. Искюля]. – СПб. : Азбука, 2000. – 215, [2] с. – (Азбука-классика).

Библиогр. в подстроч. примеч.

ISBN 5-267-00180-5

Зразок додаткового бібліографічного запису:

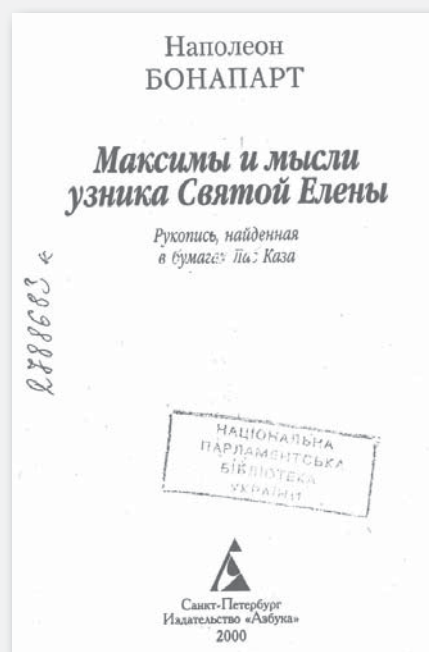
Лас Каз (граф).

Наполеон Бонапарт (імператор).

Максимы и мысли узника Святой Елены : рукоп., найденная в бумагах Лас Каза. – СПб., 2000.

Приклад 2

Книга є унікальною пам’яткою, яка дозволяє по-новому подивитися на особистість російської імператриці Катерини Великої. “Бабушкина Азбука”, за задумом Катерини II, повинна була не тільки дати дітям необхідні знання, але й сприяти формуванню у них самостійного характеру, заснованого на людяності, освіченості, гідності. Простою, зрозумілою для дитини мовою, вона пише про моральні цінності, тому твір, написаний більше 200 років тому, актуальний і сьогодні. У книзі – подвійний титул, на контртитулі якого вміщено портрет князя Олександра Павловича та наведено організації, котрі підготували видання до друку, а на односторінковому титулі – ім’я автора, назву та вихідні дані. На звороті титульного аркуша наведено редактора та Міжнародний ста-

ндартний номер книги (ISBN). Ілюстрації входять у загальну нумерацію сторінок. У кінці книги – 2 нумеровані сторінки.

У даному випадку потрібно зробити додатковий запис на персоналію, де заголовком буде служити ім'я та по батькові князя.

Зразок основного бібліографічного запису

Екатерина II (імператриця рос.).

Бабушкина Азбука великому князю Александру Павловичу / Екатерина II ; [отв. ред. Л. В. Тычина-на] ; Моск. гуманит. ин-т им. Е. Р. Дашковой, Рос. гос. архив древ. актов. – М. : МГИ им. Е. Р. Дашковой, 2004. – 92, [2] с. : ил.

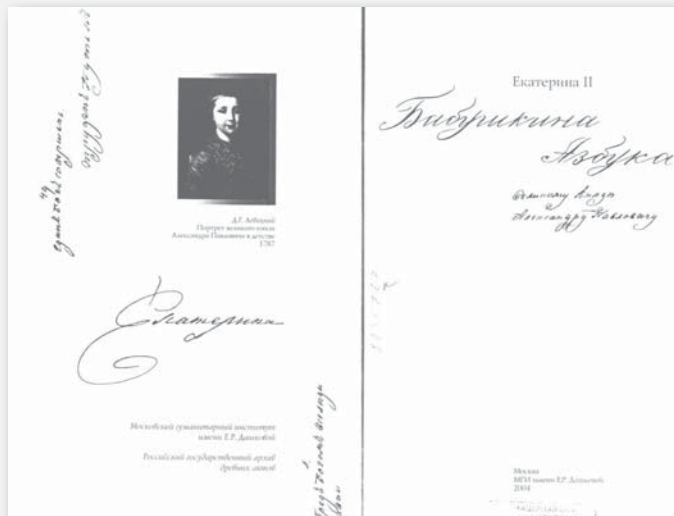
ISBN 5-89903-028-3

Зразок додаткового бібліографічного запису:

Александр Павлович (князь рос.), о нем.

Екатерина II (імператриця рос.).

Бабушкина Азбука великому князю Александру Павловичу. – М., 2004.

Приклад 3

Книга є збірником, в якому подано різні літературні версії, історичні документи, суперечливі думки істориків, які розповідають про трагічну долю та загадкову смерть старшого сина Петра Великого царевича Олексія. На односторінковому титулі наведено назви серії, книги, відомості до назви та вихідні дані. На звороті титулу вміщено імена упорядника, редактора та Міжнародний стандартний номер книги (ISBN). Ілюстрації входять у загальну нумерацію сторінок. У кінці книги – 1 нумерована сторінка. Бібліографію винесено у підрядковій примітці.

У даному випадку потрібно дати додатковий бібліографічний запис на персоналію (додаткові записи на персоналії складають до запису на твори, присвячені життю та діяльності якоїсь особи), де заголовком запису буде служити ім'я та по батькові царевича.

Зразок основного бібліографічного запису:

Непотребный сын : дело царевича Алексея Петровича / [сост. Р. И. Беккин ; ред. С. А. Прохвятилова]. – СПб. : Лениздат, 1996. – 667, [1] с. : ил. – (Исторические факты и литературные версии).

Библиогр. в подстроч. примеч.

ISBN 5-289-01830-1

Зразок додаткового бібліографічного запису:

Алексей Петрович (царевич рос.), о нем.

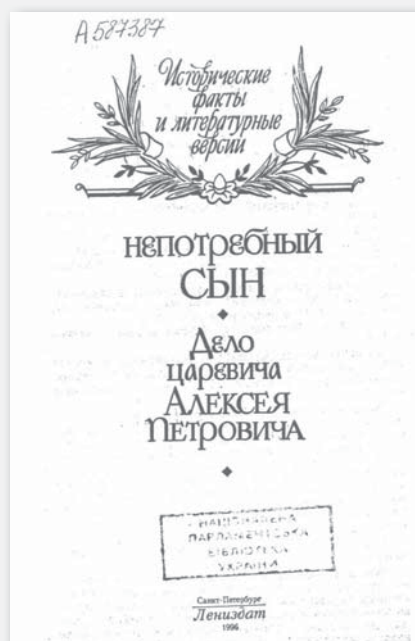
Непотребный сын : дело царевича Алексея Петровича. – СПб., 1996.

Імена духовних осіб (патріархів, митрополитів, архієпископів, пап та ін.) подаються в заголовку у формі власного імені або власного імені з числівником, який передається римськими цифрами. В ідентифікуючих ознаках зазначають світське прізвище, духовний сан та географічний прикметник, утворений від назви місця служіння. Ідентифікуючі ознаки беруться в круглі дужки.

Якщо автор має духовне ім'я, то стосовно подання його світського прізвища користуйтеся методичними рекомендаціями, вміщеними під рубрикою "Колонка каталогізатора" в попередніх номерах журналу.

Приклад 4

Видання є історичною пам'яткою, оригінальним твором митрополита Іларіона, початком релігійно-філософської думки в Україні, являє собою високий зразок ораторської прози. На односторінковому титулі подані ім'я автора, назва книги та рік видання. На звороті – назва та випуск серії, видавнича організація, ім'я упорядника-перекладача, Міжнародний стандартний номер книги (ISBN). Текст надруковано паралельно старослов'янською та українською мовами. В кінці книги – 2 нумеровані сторінки та список використаної літератури.

Зразок бібліографічного запису:

Іларіон (митрополит Київський).

Про Закон Мойсеєм даний і про Благодать та Істину в Ісусі Христі втілених / митрополит Іларіон; [пер. із старослов'ян., упорядкув. і передм. В. Яременка]. – К. : МАУП, 2004. – 173, [2] с. – (Бібліотека українознавства ; вип. 2).

Сер. засн. 2004 р. – Текст парал. старослов'ян., укр. – Бібліогр.: с. 172-174.

Приклад 5

Видання є церковно-історичною монографією з колекції Д. В. Степовика, переданої до НПБУ. Якщо книга входить до складу колекції, про це дається пояснення в примітках. У книзі – розгорнений титул. На основній його сторінці наведено ім'я автора, назву книги, відомості до назви та вихідні дані. Паралельний титульний аркуш – англійською мовою. Текст подано українською, польською, латинською мовами. Наприкінці книги та у підрядкових примітках вміщено бібліографію.

Зразок бібліографічного запису:

Сильвестр (Гаєвський С. ; архієпископ).

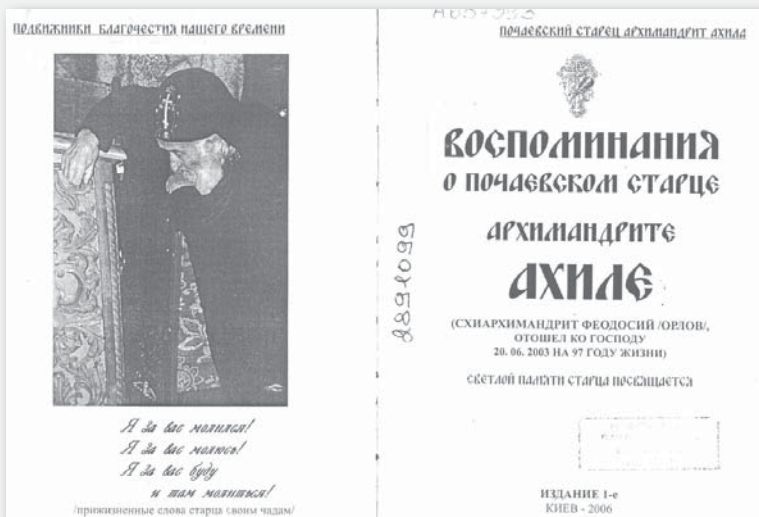
Берестейська унія 1596 року : церков.-іст. моногр. / архієпископ Сильвестр (проф. С. Гаєвський). – Вінніпег (Канада) : вид. вид. спілки „Екклесія“, 1963. – 152 с.

З колекції Степовика Д. В. – Текст укр., пол., латин. – Парал. тит. арк. англ. – Бібліогр.: с. 149-150 та у підрядк. прим.

Приклад 6

Видання присвячено життю та діяльності старця Феодосія. У книзі – розгорнений титул, на якому наведено назви серії і підсерії. На одному з титульних аркушів подано портрет старця з його прижиттєвими словами, на іншому – вміщено назву книги, відомості до назви, присвяту, місце видання та рік. Назва обкладинки відрізняється від назви на титульному аркуші, про що зазначено в області примітки. На звороті титульного аркуша подано благословення єпископа Іова. Ілюстрації не входять у загальну нумерацію сторінок. У кінці книги – 1 нумерована сторінка, а також список використаної літератури.

У даному випадку потрібно зробити два додаткові бібліографічні записи на персоналію, де заголовком буде служити ім'я духовної особи.

Зразок основного бібліографічного запису:

Воспоминания о Почаевском старце архимандрите Ахиле : (схиархимандрит Феодосий /Орлов/, отошел ко Господу 20.06.2003 на 97 году жизни) / [по благословению Иова, епископа Каширского]. – К. : [б. и.], 2006. – 599, [1] с., [24] л. ил. – (Подвижники благочестия нашего времени. Почаевский старец архимандрит Ахила).

Архимандрит Ахила в схиме Феодосий (Орлов). – На обл. загл.: Воспоминания о старце Ахиле (схиархимандрите Феодосии). – Библиогр.: с. 596 и в примеч.: с. 595.

Зразок першого додаткового бібліографічного запису:

Ахила (архимандрит), о нем.

Воспоминания о Почаевском старце архимандрите Ахиле : (схиархимандрит Феодосий (Орлов), отошел ко Господу 20.06.2003 на 97 году жизни). – К., 2006.

Зразок другого додаткового бібліографічного запису:

Феодосий Почаевский (Орлов, Александр Макарович ; схиархимандрит), о нем.

Воспоминания о Почаевском старце архимандрите Ахиле : (схиархимандрит Феодосий (Орлов), отошел ко Господу 20.06.2003 на 97 году жизни). – К., 2006.

БІБЛІОТЕКА ДОПОМАГАЄ ПОВІРИТИ В СЕБЕ

З екранів телевізорів, зі шпальт газет і журналів останнім часом лунають заклики про перегляд сприйняття суспільством інвалідів як тягаря для сім'ї та держави. У цивілізованих країнах їх називають людьми з обмеженими фізичними можливостями або з особливими потребами і багато робиться для того, щоб якнайповніше задовольняти ці потреби.

Серед людей, які пересуваються на інвалідних візках або живуть з діагнозом ДЦП, чимало талановитих, непересічних особистостей. Здебільшого вони великі книголюби, тому їхні батьки, родичі – часті відвідувачі книгозбірень.

Усе це враховують у своїй діяльності працівники бібліотек Мукачівської ЦБС Закарпатської області, зокрема, обов'язковою в їхній практиці є така форма роботи, як книгоношення.

Тому, звичайно, коли до мене звернулася голова центру для інвалідів „Фенікс” М. Дашик з проханням надати дітям-візочникам приміщення, де б вони могли вивчати англійську мову, одразу ж погодилася, хоча й нашим працівникам довелося заносити візки з дітьми на руках, через те, що вхід до будівлі бібліотеки не має пандусів. Та це і не було дуже обтяжливо.

Треба було бачити, з яким ентузіазмом діти щосереді приїжджали до бібліотеки! Спілкування, зміна обстановки, розмови на рівних впливали на них дуже благотворно. Окремі читачі навіть відмовилися від обслуговування книгою вдома. Ми проводили з дітьми конкурси, брейн-ринги, вікторини, хоча інколи було нелегко, бо для роботи з цією категорією користувачів потрібні спеціальні знання і більше часу на їхнє обслуговування – в галасливих юрбах швидких і непосидючих школярів ці діти губилися та дратувалися...

Близько і досить тривалий період мені довелося займатися людьми „на візках” ще раз, коли, виконуючи свої громадські обов'язки, я була керівником групи ветеранів та інвалідів, які оздоровлювалися в місцевому санаторії „Синяк”. Тоді, знову зіткнувшись із проблемою пересу-

вання цих людей, я дала собі слово будь-що облаштувати в бібліотеці пандуси, зробити все, щоб забезпечити її сучасною технікою, аби наблизити таких користувачів до світу книг та інформації.

2007 року міський голова виділив 60 тис. грн. на ремонт, подарував 10 комп'ютерів та 10 тис. гривень для придбання нових книг, у т. ч. на електронних носіях. Тепер наші користувачі з особливими потребами можуть читати книги з монітора і слухати їх у виконанні відомих акторів. Наприклад, є записи поезій Т. Шевченка, які читає з. а. України П. Панчук; казок О. Уайльда у виконанні з. а. артиста України Б. Лободи; драматичних творів Лесі Українки у виконанні н. а. України А. Роговцевої; «Кайдашевої сім'ї» І. Нечуя-Левицького у виконанні О. Сумської та ін.

3 грудня цього ж року завдяки фінансовій, і не тільки фінансовій, підтримці міської мерії та її голови в Бібліотеці було відкрито Інтернет-центр, який безперешкодно можуть відвідувати і люди з обмеженими фізичними можливостями. На відкритті були присутні перші особи міста: в/о міського голови З. Лендел, заступник міського голови М. Лабощ, завідувачі відділів міськвиконкому, представники міської ради, керівники структур, що працюють з інвалідами, М. Дашик, М. Бурлака, В. Кондрощ, Л. Максота, О. Ревуцька, голова місцевого осередку Товариства Червоного Хреста України І. Мілес, начальник управління праці та соціального захисту населення Д. Поп та ін. І, звичайно, було багато тих, для кого адміністрація бібліотеки, власне, й старалася, – діти та дорослі з обмеженими фізичними можливостями. На закінчення присутніх пригостили солодощами, а працівники Інтернет-центру провели годину спілкування „Повір у себе”.

Наступним етапом у наближенні бібліотечних установ міста до людей з особливими потребами є облаштування пандусів та забезпечення доступу до Інтернету у філії № 7 сімейного читання у великому мікрорайоні Росвигово.

О. Стадник

Р. Лахнова

АРТЕМІВСЬКА МІСЬКА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ: НОВІ ФОРМИ РОБОТИ

А ртемівська міська бібліотека для дітей, яка входить до складу Артемівської ЦБС (Донецька область), за рік обслуговує майже 6 тис. користувачів, відвідуваність складає 42 тис., книговидача – 122 тис. прим. документів.

У своїй повсякденній діяльності книгозбірня використовує традиційні та інноваційні форми роботи з юними читачами. Всього за рік проводиться понад 150 різних заходів. З 2001 року у Бібліотеці працює Інтернет-центр, безкоштовно для користувачів різних вікових категорій.

Та найбільше уваги колектив (усі працівники мають бібліотечну освіту і досвід роботи не менше 15 років) приділяє залученню дітей до читання, підвищенню його рівня, досягненню того, щоби книга входила в життя дитини

якомога раніше і була невід'ємною його частиною.

Одним із кроків стало започаткування такої форми роботи, як шкільні батьківські збори у Бібліотеці. Сьогодні це вже традиція. А у той час навіть вчителі шкіл не зовсім розуміли, навіщо це потрібно. Тепер такі збори завжди стають подією в житті книгозбірні, школи та родин, адже це одна із можливостей поспілкуватися з батьками наших читачів про книгу, її роль в житті дітей та про те, що потрібно знати і робити, аби інтерес до друкованого слова, мови, книги зростав.

Збори проводяться з батьками дітей, які переходять до п'ятого класу. Це один із періодів у житті учнів, який психологи називають кризовим. Тому що у п'ятому кла-

сі вводиться кабінетна система навчання, змінюються вчителі. Саме в цей час, як показує практика, різко знижується інтерес до читання та книги. І якщо не підтримати його, то в родинях постають проблеми успішності дитини в школі, а книга перестає бути в подальшому невід'ємною частиною освіти та розвитку інтелекту.

Під час зборів, на які батьки з'являються майже сто відсотково, у них самих виникає блиск в очах та інтерес до бібліотеки і книги. А це значить, що цей інтерес вони обов'язково будуть підтримувати у дітей. У кінці кожної чверті знову відбуваються зустрічі з батьками – тільки вже у школі. Все це дає можливість побачити реальні результати: батьки разом із дітьми приходять до нашої бібліотеки і читають.

Одного разу, готуючись до чергових зборів, ми дізналися від бібліотекаря школи, що у ній навчається 21 дитина з обмеженими фізичними можливостями. Перше, що спало на думку: чим можемо допомогти цим дітям ми, як зробити так, аби вони відчували, що їх чекають у Бібліотеці. Свою роль, насамперед, вбачали у залученні таких дітей до бібліотеки засобами бібліотерапії (індивідуальне спілкування з бібліотекарями та ровесниками, присутність на масових заходах, перегляд і читання періодичних видань та книг), у допомозі батькам укріплювати психічне здоров'я їхніх дітей. А головне прагнули дати можливість дітям позбавитися комплексу неповноцінності, щоб вони відчували себе повноправними членами нашої громади. Робота з розвитку творчих здібностей таких дітей і надання їм можливості творчого самовиявлення передбачала, зокрема, організацію виставок творчих робіт (малюнків, саморобок), виступи з вокальними номерами та декламацією віршів під час заходів у Бібліотеці.

З цього почалася системна робота з дітьми з фізичними обмеженнями, а також учнями школи-інтернату. Така діяльність вимагала від бібліотекарів педагогічного такту, терпіння, знань психологічних особливостей поведінки дітей та їхніх родин. Це було не просто. Та тим більшим було задоволення від здійснюваної роботи.

З 2005 року проведено багато заходів. Це і презентація картин дівчинки без однієї кисті, виставки саморобок, святкові зустрічі з учнями школи-інтернату. Діти з фізичними обмеженнями є активними учасниками православних свят у бібліотеці: Великодня, Покрови, Святого Миколая, зустрічаються з настоятелем Свято-Миколаївського храму нашого міста. Ми займаємося пошуком коштів від спонсорів на подарунки цим дітям і знаходимо таких благодійників. А діти, у свою чергу, сприймають участь у бібліотечних заходах як важливу подію у житті, завжди раді активному спілкуванню з ровесниками.

Особлива увага приділяється юним читачам, які мають серйозні вади слуху та мови. Вони регулярно (у визначений день і час) відвідують нашу бібліотеку із вчителем-сурдоперекладачем. І навіть звичайне спілкування з бібліотекарями, іншими дітьми та перегляд періодичних видань розширює їхній словниковий запас, хоча деякі з них до цього мали словарний запас близько 50 слів. А найголовніше – спілкування з працівниками бібліотеки та іншими читачами зіграє таким дітям

душу, вселяє в них упевненість в собі, дає можливість усвідомити, що вони в житті не самі.

Ми залучаємо до бібліотеки і дітей з обмеженими можливостями, які живуть у селах навколо Артемівська. Для цього скоординовано спільну роботу з районним центром соціальної реабілітації управління праці Артемівської райдержадміністрації. Дітей привозять на автобусі до бібліотеки раз на місяць. Вони не відвідують школу, бо в них тяжкі діагнози: деякі важко пересуваються самостійно або зовсім не говорять, чи значно відстають у розвитку від своїх ровесників. Але вони сприймають кожне слово з цікавістю і вдячністю. Ми радіємо з того, що ці діти приїздять до бібліотеки з великим бажанням, дарують свої малюнки, які потім виставляються для перегляду.

Кожного разу на дітей чекають невеличкі подарунки: книжечки, ласощі, яскраві листівки тощо (нерідко придбані за свої кошти, та це нас аж ніяк не засмучує). Перебування у бібліотеці дає їм життєвий тонус, позитивні емоції, змінює одноманітність нелегкого життя та, насамкінець, виховує інтерес до книги, читання. І якщо під час перших відвідин бібліотеки вони всі були мовчазні, дещо скуті, то тепер із гамором та вітаннями заходять до книгозбірні й починають розповідати (хто як може: жестами, звуками, мовою) про своє життя.

Протягом останніх трьох років бібліотека координує свою роботу з Артемівським міським центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. На початку кожного року укладається угода про спільну діяльність на поточний рік. Також підтримуються тісні партнерські стосунки з міською громадською організацією дітей з обмеженими можливостями „Гармонія”, що діє у нашому місті. З цими дітьми та їхніми родинами ми проводимо зустрічі, конкурси малюнків, декламаторів поезії.

Спостерігаючи за «нетиповими» дітьми, працівники бібліотеки побачили, що вони полюбляють все пов'язане з художньою творчістю. І коли було проаналізовано склад тієї частки фонду, яка присвячена розвитку художніх здібностей, то виявилось, що таких книг у нас не багато. А потреба в них є. На щастя, у цей період у м. Артемівську в рамках міжнародного проекту „Демократизація малих міст України” діяла Коаліція громадських організацій. Вона оголосила конкурс міні-проектів „Гордість громади” при фінансовій підтримці Міністерства міжнародного розвитку Великобританії. Працівники бібліотеки вирішили взяти в ньому участь, і у 2006 році було написано проект, який одержав назву „Повір у себе”.

На цей конкурс було подано 15 проектів, з яких відібрано 6 і відправлено до м. Києва, де вирішувалася доля кожної роботи. Проект „Повір у себе” увійшов до числа переможців.

У рамках його реалізації було проведено свято-аукціон для дітей громади в приміщенні бібліотеки. У підготовчий період до нього колектив книгозбірні здійснив велику роботу, зокрема, було зібрано та підготовлено експозицію творчих робіт дітей із обмеженими можливостями. Усі вони стали учасниками свята разом із членами своїх родин та друзями. Діти розповідали про себе, свої мрії і раділи зустрічі. В кінці свята було про-

ведено аукціон творчих робіт учасників, гроші від якого витрачено на місячну передплату дитячих журналів „Джміль“ та „Яблунька“ для Бібліотеки. А ще всі діти з цікавістю познайомилися з новими книжками (понад 90 видань), які було придбано за рахунок коштів проекту. Значна частина цих книг допоможе дітям розвивати творчі здібності, навчить виготовляти оригінальні саморобки, що сприятиме розширенню меж дитячої творчості, згуртуванню дітей, їхніх родин та Бібліотеки.

Реалізації цього проекту були присвячені статті у місцевих газетах, інформація у ЗМІ, з якими ми підтримуємо ділові зв'язки. Також статтю про проект вмістив журнал „Соціальне партнерство“, який видається у м. Києві (2007. – № 3).

Не зупиняючись на досягнутому, працівники Бібліотеки вирішили взяти участь у Всеукраїнському конкурсі бібліотечних ідей 2007 року. Це стало ще однією сходинкою в роботі книгозбірні з юними користувачами з фі-

зичними обмеженнями, адже тема проекту – розвиток творчих здібностей дітей, які пересуваються на візках.

Реалізація проекту, сподіваємося, дозволить створити комфортні умови для індивідуальних і групових занять з такими дітьми, котрі, на жаль, поки-що не можуть активно відвідувати бібліотеку, бо в ній немає пандусу для в'їзду, пристосованих меблів тощо. А також вони матимуть можливість самореалізуватися через організацію виставок та показів своїх творчих робіт. До цієї роботи планується залучити волонтерів. Бібліотека стане базовим закладом, де буде надаватися консультативно-інформаційна допомога дітям на візках для розвитку їхніх знань, умінь та творчої уяви.

Працівники Артемівської міської бібліотеки для дітей і надалі робитимуть усе можливе, щоб їхня діяльність допомагала соціально вразливим дітям відчувати себе повноправними членами громади, впевненими у своєму майбутньому.

ЮРИДИЧНА КОНСУЛЬТАЦІЯ

Запитання: Кому і як правильно нараховувати заробітну плату під час приймання-передавання матеріальних цінностей (у т.ч. книжкових фондів) у сільській бібліотеці-філії ЦБС (якщо один працівник звільняється, інший – приступає до роботи), а також, чи повинні працівники бібліотек (у т.ч. сільських філій) укладати типові договори про повну індивідуальну матеріальну відповідальність і як (в якому розмірі) мають відшкодувати нестачу, що може виявитися під час переобліку книжкового фонду?

(Т. Костюкова, директор Новгород-Сіверської ЦБС, Чернігівська обл.)

Відповідно до наказів Державного казначейства України від 30.10.1998 № 90 „Про затвердження Інструкції з інвентаризації матеріальних цінностей, розрахунків та інших статей балансу бюджетних установ“ (з подальшими змінами) та від 17.07.2000 № 64 „Про затвердження Інструкції з обліку основних засобів та інших необоротних активів бюджетних установ“ (з подальшими змінами), при зміні матеріально відповідальних осіб на день прийняття-передання справ в обов'язковому порядку проводиться інвентаризація тих матеріальних цінностей, які передаються.

Оскільки інвентаризація фондів бібліотеки-філії ЦБС триває не менше трьох-чотирьох тижнів, виникає проблема оплати праці працівника, який звільняється, і того, який приймається на посаду (дві особи не можуть одночасно займати одну штатну одиницю).

Можна порадити кілька способів вирішення вказаної проблеми:

1. Особа, яка звільняється, передає матеріальні цінності якомусь працівнику ЦБС за рішенням директора. Потім працівник ЦБС, який прийняв ці цінності, передає їх новопризначеному працівнику філії.

2. Особа, яку буде прийнято на посаду у бібліотеку-філію, спочатку зараховується на вакантну посаду в ЦБС або на посаду тимчасово відсутнього працівника

(наприклад того, хто перебуває у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку), бере участь в інвентаризації фонду бібліотеки-філії, приймає фонд, а після звільнення працівника, який передав матеріальні цінності, переводиться на посаду у бібліотеку-філію.

Щодо договорів про повну матеріальну відповідальність. Відповідно до наказу Державного казначейства України від 17.07.2000 № 64 „Про затвердження Інструкції з обліку основних засобів та інших необоротних активів бюджетних установ“ (з подальшими змінами), „за місцем зберігання всі необоротні активи повинні перебувати на відповідальному зберіганні у матеріально відповідальних осіб, які призначаються наказом керівника установи. З посадовими особами, які відповідають за збереження необоротних активів, укладається письмовий договір про повну індивідуальну матеріальну відповідальність“.

Вказані положення наказу Держказначейства суперечать законодавству. Оскільки матеріальна відповідальність є інститутом трудового права, всі підзаконні нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади повинні відповідати Кодексу законів про працю України (див. главу IX).

Згідно з КЗпПУ, всі працівники несуть матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну підприємству,

установі, організації внаслідок порушення покладених на них трудових обов'язків. Законодавство розрізняє два види матеріальної відповідальності – обмежену (у межах середнього місячного заробітку) і повну.

Обмежена матеріальна відповідальність застосовується як загальне правило. Покриття шкоди працівниками, що не перевищує середнього місячного заробітку, провадиться на підставі наказу директора ЦБС. Такий наказ повинен бути виданий протягом двох тижнів із дня виявлення заподіяної працівником шкоди та звернений до виконання не раніше семи днів з дня повідомлення про це працівників.

Письмові договори про повну матеріальну відповідальність укладаються лише з працівниками, які досягли вісімнадцятирічного віку та займають посади або виконують роботи, безпосередньо пов'язані із зберіганням, обробкою, продажем (відпуском), перевезенням або застосуванням у процесі виробництва

переданих їм цінностей. Перелік таких посад і робіт затверджується в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України. Оскільки на сьогоднішній день відсутній будь-який нормативно-правовий акт КМУ з цього питання, на практиці продовжується застосування Переліку посад і робіт, які заміщаються або виконуються робітниками, з якими підприємством, установою, організацією можуть укладатися письмові договори про повну матеріальну відповідальність за незабезпечення збереження цінностей, що були передані їм для збереження, обробки, продажу (відпуску), перевезення або застосування в процесі виробництва (затверджений постановою Державного комітету СРСР по праці та соціальним питанням та ВЦРПС від 28.12.1977 № 447/24). У вказаному Переліку посади бібліотечних працівників відсутні.

Підготувала **Н. Розколупа**

ОДИН ІЗ НАС**УСЕ ЖИТТЯ – СЛУЖІННЯ СПРАВИ**

У 2008 році виповнилося 50 років директору Білоцерківської міської ЦБС Київської області **Петру Івановичу Красножону**.

Свій трудовий шлях він розпочав у Білій Церкві, де після закінчення бібліотечного факультету Київського державного інституту культури, за розподілом, обійняв посаду бібліотекаря філії № 8, а після служби в армії – став завідувачем цієї бібліотеки. Молодий спеціаліст відзначався цілеспрямованістю, працьовитістю, відповідальністю за доручену справу, любов'ю до читачів і книг.

Невдовзі П. Красножона призначили заступником директора ЦБС – Володимира Тимофійовича Карпенка, який завжди високо цінував Петра Івановича й радів з того, що буде кому передати кермо правління, прагнув поділитися з молодим колегою своїм досвідом, розвинути його організаторські здібності, створити умови для самореалізації. Він відзначав інтелект, інтелігентність П. Красножона, його постійне бажання вдосконалювати свою фахову майстерність, щоб працювати якнайкраще. Усі ці професійні навички знадобилися молодому керівникові, коли 1985 року він став директором ЦБС.

З ініціативи Петра Івановича колективом ЦБС реалізовано багато цікавих проектів. Це і відкриття одного з перших в області Інтернет-центрів, і звіти бібліотек перед населенням та громадськістю, й створення інформаційно-краєзнавчого відділу, робота клубів за інтересами. Багато уваги приділяє П. Красножон комплектуванню фондів бібліотек і просвітницькій роботі серед жителів Білої Церкви. Також за сприяння нашого директора було створено народний вокальний ансамбль "Калина", який став лауреатом міської літературно-мистецької премії ім. І. Нечуя-Левицького і цього року відзначає своє 20-річчя (до речі, це єдиний аматорський бібліотечний колектив в Україні).

За свою плідну діяльність Петро Іванович у 1999 році був відзначений почесним званням «Заслужений працівник культури України». Його ім'я занесено до "Золотого фонду" Білої Церкви, а за сумлінну працю, активну життєву позицію, громадську роботу міський голова В. Савчук вручив П. Красножону "Відзнаку міського голови".

Т. Біла

Під керівництвом Петра Івановича минулого року Білоцерківська міська ЦБС стала переможницею обласного огляду роботи бібліотек з правової освіти, відзначено і значні успіхи у краєзнавчій та інформаційно-бібліографічній роботі, за що він став стипендіатом голови Київської обласної держадміністрації у 2008 році.

У бібліотеках Білоцерківської ЦБС затишно, чисто, світло. Зроблено ремонти у приміщеннях Центральної бібліотеки для дітей, філій № 3, 5, 8, 9, частково – у Центральної бібліотеці та філії № 1. І за всім цим – щоденна копітка праці нашого шановного Петра Івановича. За його плечима ми, мов за кам'яною стіною, недарма ім'я ПЕТРО з грецької перекладається як камінь, хоча це напрочуд доброзичлива людина з м'яким характером. Усі, хто працював з П. Красножоном, відзначають його щирість, сердечність, постійне прагнення до самовдосконалення. Петро Іванович ніколи не залишається байдужим до чужих переживань і клопотів, завжди прагне допомогти ділом чи порадою. Ми радіємо і пишаємося, що поруч з нами працює така чесна, порядна і гідна Людина.

Бажаємо вельмишановному Петру Івановичу міцного здоров'я і успіхів у здійсненні всіх його творчих задумів, планів та ініціатив!

ЖИТТЯ, ОСВЯЧЕНЕ КНИГОЮ

22 жовтня 2008 року виповнилося 70 років директору Одеської державної наукової бібліотеки (ОДНБ) ім. М. Горького – **Ользі Федорівні Ботушанській**.

Ольга Федорівна пройшла шлях від рядового бібліотечного працівника до директора однієї з найбільших книгозбірень України. Закінчивши в 1960 р. Харківський державний бібліотечний інститут за спеціальністю бібліотечознавство і бібліографія та з кваліфікацією бібліотекар-бібліограф вищої кваліфікації, О. Ботушанська працювала на різних посадах, постійно зростаючи як фахівець.

Свою трудову діяльність розпочала в 1960 році завідувачкою пересувного фонду Ярмолинецької районної бібліотеки для дорослих Хмельницької області. У 1961 р. – бібліотекар читального залу Хмельницької обласної бібліотеки для дітей; 1962-1965 рр. – старший інспектор Хмельницького обласного управління культури. Коли родина переїхала до Одеси, велику частину життя Ольга Федорівна віддала обласній бібліотеці для дітей ім. Н.К. Крупської – спочатку на посаді завідувачки методико-бібліографічного відділу, а в 1973-1985 рр. – директора цієї книгозбірні.

З 1986 року і по цей час Ольга Федорівна займає посаду директора ОДНБ ім. М. Горького. Завдяки її самовідданій праці, блискавичній енергії, якою вона заряджає всіх працівників бібліотеки, успішно здійснено капітальний ремонт та реставрацію її старовинного будинку – пам'ятки архітектури.

Велику увагу приділяє О. Ботушанська питанням, пов'язаним зі збереженням та примноженням культурної й духовної спадщини нашого народу. ОДНБ ім. М. Горького у своїй науковій та методичній діяльності продовжує практику проведення наукових конференцій і семінарів з важливих та актуальних питань у сфері культури, духовності. Отримали визнання громадськості щорічні книжкові виставки-презентації нових видань провідних видавництв України "Українська книга на Одещині", ідея проведення яких належить Ользі Федорівні.

О. Ботушанська представляла бібліотеки України на міжнародних конференціях, форумах, стажуваннях в Австралії, США, Фінляндії, Росії, Німеччині, Болгарії, Франції.

ОДНБ ім. М. Горького підтримує активні партнерські стосунки з українськими просвітницькими організаціями, науковими закладами, суспільними організаціями і державними установами інших країн.

О. Ботушанська ініціювала створення на базі Бібліотеки Канадсько-українського бібліотечного центру, залу "Українці в світі", Інформаційно-культурного центру "За кордонне українство", центру "Вікно в Америку", Німецького читального залу, Французького центру м. Одеси.

За ініціативою Ольги Федорівни в Бібліотеці створено інформаційно-аналітичний центр "Екологічне відродження Чорноморського узбережжя України", на базі якого діє Університет екологічних знань.

Бібліотека співпрацює з меценатами – підприємцями, громадськими і державними діячами міста, популяризуючи імена благодійників у галереї «Люди щедрих сердець».

Для духовного збагачення населення за ініціативою О. Ботушанської у книгозбірні проводяться різні благодійні акції. В інтернати, дитячі будинки міста передається література. Вже стали традиційними Різдвяні читання, в яких беруть участь високі духовні особи Одеської єпархії. В рамках акції "Не хлібом єдиним...", яка спрямована на задоволення читацьких потреб пенсіонерів і ветеранів, відкрито спеціалізований читальний зал, де кожен має можливість користуватися необхідними періодичними виданнями. Спільно зі службами соціального захисту організовано обслуговування вдома матеріалами преси тих, хто за станом здоро-в'я не може відвідати Бібліотеку.

О. Ботушанська – член Асоціації бібліотечних працівників м. Одеси та Одеської області, президії Одеської обласної ради миру, голова обласної жіночої організації "Славія", заступник голови міського товариства "Україна – Австралія", яке діє в стінах Бібліотеки.

Професійні досягнення О. Ботушанської відзначені: Почесною грамотою МК УРСР та ЦК Профспілки працівників культури (1988), Значком МК СРСР "За отличную работу" (1988), Подякою Міністра культури України (1993), званням "Заслужений працівник культури України" (1994), Знаком Фундації українознавчих студій Австралії (1994), орденом княгині Ольги III (1999), II (2004), I (2007) ступенів, званням «Ветеран праці», Почесною відзнакою голови Одеської облдержадміністрації, золотою медаллю Міжнародної кадрової академії "За заслуги в освіті" та ін. Ольга Федорівна першою в Україні нагороджена державною відзнакою Французької Республіки – срібною медаллю Кавалера Ордена Літератури та Мистецтв (2004).

ОДНБ ім. М. Горького за останнє десятиріччя багато в чому змінила своє обличчя. Комп'ютеризація бібліотечних процесів, відкриття Інтернет-центру, створення нових бібліотечних структур – усіх цих успіхів досягнуто завдяки щоденній і невтомній праці Ольги Федорівни. За свою самовідданість, високий професіоналізм, ерудицію, постійне самовдосконалення, цілеспрямованість і талант керівника вона заслужила велику повагу та визнання колег. Подвижниця, людина невагомної вдачі й великого серця, О. Ботушанська невпинно йде вперед і своєю енергією, впевненістю у втіленні будь-якого задуму заряджає усіх, хто крокує поруч.

Від щирого серця вітаємо Вас, шановна Ольго Федорівно, з днем народження! Бажаємо Вам плідної праці, міцного здоров'я, родинного затишку, миру та добра!

*Колектив Одеської державної наукової бібліотеки
ім. М. Горького*

**Редколегія журналу «Бібліотечна планета»
поздоровляє шановну Ольгу Федорівну
з ювілеєм і зичить усього найкращого!**

«ЧОРНА СПОВІДЬ МОЄЇ ВІТЧИЗНИ...»¹

Указом Президента України 2008 рік в Україні оголошено Роком пам'яті жертв Голодомору. На вшанування пам'яті мільйонів українців, загиблих у страшні 1932–1933 роки, у травні цього року на сайті ДЗ «Національна парламентська бібліотека України» відкрито віртуальну книжкову виставку „Чорна сповідь моєї Вітчизни...” (www.prlu.org). До неї включено: офіційні документи (з відповідними посиланнями на сайти Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства закордонних справ України) та книги з фондів НПБУ з короткими анотаціями щодо їхнього змісту.

13 листопада 2008 року у великому читальному залі Бібліотеки на вул. Грушевського, 1 відбулося відкриття однойменної реальної книжкової експозиції. У ньому взяли участь: завідувач відділу етнополітики Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса НАН України, професор, доктор історичних наук Ю. Шаповал, директор Департаменту Українського інституту національної пам'яті, професор, доктор філологічних наук О. Білий, письменник і журналіст, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка М. Шудря, заступник головного редактора газети „Урядовий кур'єр” Т. Мозгова.

На виставці представлено офіційні документи та матеріали, дослідницькі нариси, спогади і свідчення тих, хто пережив жахи Великого голоду, твори художньої літератури (українських письменників і діаспори) та образотворчого мистецтва, статті з періодичних видань.

Саме таке подання матеріалів створює цілісну картину злочину, дає можливість показати різні аспекти трагедії Голодомору: іс-

торичне тло, на якому відбувалось нищення української нації, сутність тоталітарного режиму, що спричинив штучний голод в

Україні, механізми його реалізації.

На особливу увагу заслуговують книги, видані впродовж останніх десяти років: фундаментальне дослідження „Голодомор 1932–1933 років в Україні. Документи і матеріали”, збірник „Розсекречена пам'ять. Голодомор 1932/33 років в Україні в документах ДПУ-НКВС”; унікальні краєзнавчі матеріали з різних регіонів України – „Врятована пам'ять : голодомор 1932–33 рр. на Луганщині: свідчення очевидців”, Демченко Т. П. „Колективізація та Голодомор 1932–1933 рр. на Чернігівщині”, „Голодомор: говорять свідки трагедії : пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 рр. на Кодимщині” та ін.

У пролозі заходу прозвучав запис фрагменту з „Панахиди за померлими з голоду” Є. Станковича на слова Д. Павличка у виконанні Б. Ступки. Учасники церемонії відкриття виставки вшанували пам'ять жертв Голодомору 1932–1933 років хвилиною мовчання.

Генеральний директор НПБУ Т. Вилегжаніна у своєму вступно-

Г. Кириченко, А. Соколова

му слові навела оприлюднені дані Інституту демографії і соціальних досліджень НАН України, згідно з якими під час Голодомору загинуло близько 3,2 млн. людей. Вона зазначила, що документи, представлені на книжковій виставці, несуть у собі концентрований біль тих тяжких втрат. Виставка є своєрідним внеском Бібліотеки у побудову в душах українців Храму Пам'яті жертв Голодомору.

Заступник директора Інституту історії України НАН України, професор, доктор історичних наук С. Кульчицький відзначив, що такі бібліотечні виставки, так само як і зусилля дослідників Голодомору, націлені на те, щоб нарешті ті, хто досі сумнівається, зрозуміли всю глибину трагедії. Це злочин не лише проти українського народу, це злочин проти всього людства і він не має повторитися ніколи!

Керівник Центру досліджень геноциду українського народу, професор, доктор історичних наук В. Марочко представив учасникам заходу одну з останніх книжок унікального багатотомного видання „Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні”. Цікавими були спогади М. Шудрі. На емоційному аспекті трагедії наголосила Т. Мозгова.

Про донесення інформації про Голодомор Національною парламентською бібліотекою та обласними універсальними науковими бібліотеками України шляхом проведення книжкових виставок, круглих столів, громадських слухань та видання унікальних бібліографічних покажчиків говорила у своєму виступі завідувачка науково-бібліографічного відділу Бібліотеки В. Кононенко.

⁵ А. Листопад "Парастаз–33"

ГАННА ІВАНІВНА ПОГРЕБНЯК

Укrajнська бібліотечна спільнота зазнала тяжкої втрати. На 81 році пішла з життя **Ганна Іванівна Погребняк** – бібліотекознавець, педагог і методист.

Народилася Ганна Іванівна 13 лютого 1928 року в с. Врем'ївка Великоновоселківського району Донецької області. Після закінчення бібліотечного відділення Донецького технікуму підготовки культурно-освітніх працівників займала посаду методиста-бібліотекознавця учбово-методичного кабінету Сталінського (нині – Донецька обл.) обласного управління трудових резервів.

З 1949 по 1953 рік навчалась у Харківському бібліотечному інституті на факультеті дитячих та юнацьких бібліотек, який закінчила з відзнакою.

1953 року розпочала трудову діяльність, працюючи інспектором бібліотек для дітей Управління бібліотек Головного управління культосвітніх закладів Міністерства культури УРСР.

У 1955 році прийшла до Донецької обласної бібліотеки для дітей, де спочатку обіймала посади завідувачки науково-методичного та бібліографічного відділів, пізніше – заступника директора з наукової роботи.

З кінця 1959 року по 1966 рік працювала у Державній республіканській бібліотеці УРСР ім. КПРС (нині – Національна парламентська бібліотека України). Спочатку – методистом, згодом – завідувачкою сектору дитячих бібліотек науково-методичного відділу.

В 1967 році Ганна Іванівна очолила науково-методичний відділ Республіканської бібліотеки для дітей (нині – Національна бібліотека України для дітей). Вона багато зробила для створення мережі бібліотек для дітей України, значну

увагу приділяла добору і вихованню методистів-професіоналів цих книгозбірень.

З 1976 по 1996 рік Г. Погребняк викладала у Київському державному інституті культури.

З 1997 р. і до останнього дня життя працювала в Національній бібліотеці України для дітей на посаді головного методиста, активно вела науково-дослідну роботу, була керівником науково-методичного напрямку наукового дослідження „Історія розвитку дитячих бібліотек України”. Вона входила до Вченої ради книгозбірни, редакційної колегії журналу „Світ дитячих бібліотек”.

Г. Погребняк – автор наукових робіт: «Становлення та розвиток дитячих бібліотек України (кінець XIX ст. – 1940 р.)», «Організаційно-методична діяльність бібліотек України для дітей (1946–1976 рр.)», «Організаційно-методична діяльність бібліотек України для дітей у 1976–1991 рр.» та ін.

За 55 років творчої праці на ниві бібліотечного обслуговування дітей Ганна Іванівна зробила вагомий внесок у розвиток бібліотек України. Вона була справжньою подвижницею бібліотечної справи, якій присвятила усе своє життя. Бібліотечна спільнота країни знала її як мудру і талановиту людину, природженого організатора, творчу особистість, вимогливу до себе й людей, висококваліфікованого фахівця.

Г. Погребняк нагороджена медалями „За доблестний труд”, „Ветеран праці”. Її професіоналізм і практичний досвід, творчий підхід до справи також неодноразово відзначалися подяками та грамотами Міністерства культури і мистецтв України.

Світла пам'ять про Ганну Іванівну та її земні справи назавжди залишать по собі вдячну пам'ять у серцях тих, хто знав цю прекрасну жінку.

ПОКАЖЧИК ПУБЛІКАЦІЙ

ПОКАЖЧИК ПУБЛІКАЦІЙ, НАДРУКОВАНИХ У ЖУРНАЛІ "БІБЛІОТЕЧНА ПЛАНЕТА" ЗА 2008 РІК

№ 1

Рубрика	Автор	Назва публікації	Сторінки
		Укази Президента України „Про відзначення державними нагородами України” [Витяги]	2 с. обкл.
Колонка головного редактора	Вилегжаніна Т.	Рік української книги: сподівання і реалії	4-6
Зарубіжний досвід	Райкова Г.	Досвід партнерства у просуванні читання в публічних бібліотеках Росії	7-9
	Берьозкіна Н.	Інформаційне забезпечення науки у Білорусі	10-12
Конференції. Семінари. Читання	Сопова Т.	Україна – Польща: бібліотечна співпраця	13-14
Зарубіжний досвід	Збитневська А.	„Не дитина має шукати бібліотеку, а бібліотека повинна знайти дитину” (Культурно-просвітницька діяльність міської публічної бібліотеки м. Краснік, Польща)	14-18

Зарубіжний досвід	Кампа Е.	Діяльність міської публічної бібліотеки для розвитку громади м.О-поле (Польща) у 1996-2006 рр.	18-19
Українська культурологія	Малиновська Н.	Внесок місцевих громадських діячів у розвиток української книги у м. Одесі у другій половині XIX – першій чверті XX ст.	20-23
Бібліотеки світу	Гірсберг Дагмар	Книга за ґратами як вікно у світ: Б-ка для ув'язнених у пенітенціарній установі м. Мюнстера	23-24
Колонка каталогізатора	Лупінос М.	Авторитетний контроль	24-28
Рік української книги	Панчук Н.	Українська книга в бібліотеках Закарпаття	28-31
Конкурси професійної майстерності	Басенко С.	„Книжковий Миколай” у Закарпатті	31-32
	Шевченко І.	Всеукраїнський конкурс бібліотечних ідей 2007 року: підбиваємо підсумки	32-33
Хроніка професійного життя	Ярошенко Т.	Авторське право у цифровому середовищі	33
	Пашкова В.	Управління проектами з оцифрування в бібліотеці	34
	Пашкова В.	Семінар для бібліотекарів, які обслуговують незрячих	34-36
	Ярошенко Т.	Семінар «Електронні ресурси для науки та освіти»	35
	Лазарєва О., Ніколенко Л.	До 135-річчя від дня народження Степана Сірополка	35
	Стасюк Л.	Відкриття реконструйованого приміщення бібліотеки у м. Камені-Каширському Волинської області	36
	Кириченко Г.	Книжкова виставка до Міжнародного дня рідної мови	36-37
Рецензії	Герасценко М., Новацька Т.	Вагоме надбання вітчизняного документознавства	38
	Слободяник М.	Нове видання з управлінського документознавства	39-40
Бібліотека і суспільство Новини Української бібліотечної асоціації	Кириченко Г., Колос Л.	Бібліотеки у боротьбі з корупцією	41
		Положення про Всеукраїнський конкурс на здобуття звання „Бібліотека року” для бібліотек України	41-42

№ 2

Рубрика	Автор	Назва публікації	Сторінки
		Укази Президента України: «Про присудження Національної премії України імені Тараса Шевченка»; «Про відзначення державними нагородами України», «Про надання Львівській науковій бібліотеці ім. В. Стефаника НАН України статусу національної» [Витяги]	2 с. обкл.
Колонка головного редактора	Вилегжаніна Т.	Роль і місце публічної бібліотеки в українському суспільстві	4-5
Публічні бібліотеки: аспекти діяльності	Бейліс Л.	Бібліотека як середовище соціально-комунікативної системи	6-8
Правові аспекти діяльності бібліотек	Розколупа Н.	Актуальні питання правового регулювання оплати праці бібліотечних фахівців	9-11
Зарубіжний досвід	Лесьняк Т.	Діяльність публічної бібліотеки м. Кросно для розвитку місцевої громади	12-14
Книжковий ринок України	Капранови Д. і В.	Рекламним агентам вхід заборонено!	15-16
Книжкові скарби України	Сак О.	Приватні зібрання у фондах Херсонської ОУНБ ім. Олеса Гончара	17-19
Вітчизняні бібліотеки: історичний аспект	Бородіна Г.	Роль бібліотек навчальних закладів у розвитку культури Півдня України (II пол. XIX ст.)	19-21
Інформаційні ресурси	Артамонова Н.	Деякі шляхи становлення системи управління патентними ресурсами у світі	22-25
Точка зору	Хемчян Г.	Експеримент, що надто затягнувся	25-26
Зарубіжний досвід	Опрацьовано С. Онищенко та І. Цуріною	Краща бібліотека Америки 2007 року	27-30
Хроніка бібліотечного життя	Бейліс Л.	Традиційна зустріч фахівців-практиків із бібліотечної справи в НПБУ	31-32
	Погребна О.	Національна парламентська бібліотека України на „Інформаційно-му ярмарку 2008”	32-33

Зверніть увагу на цю книгу	Гапченко П.	Українські козацькі характеристики	33
	Гамалій Г.	Бібліографічний покажчик „Репресії в Україні”	34
Один із нас	Дмитричева В.	Бібліотекар – людина особлива! [до 50-річчя заступ. директора Миколаївської ЦБ для дітей Г. Гречко]	35
Краща книжка року	Александрова О.	Книжка року'2007	36
Рецензії	Шевченко І.	Розвиток бібліотечного краєзнавства України: освітній вимір	37-38
Вітаємо!		[Про гол. бібліотекаря НПБУ Н. Гудімову]	38
Офіційні документи		Перелік стандартів з довідково-інформаційної, бібліотечної та видавничої справи (Станом на 01.07.2007 р.)	39-40
Конкурси	УБА	Положення про Всеукраїнський конкурс на здобуття звання „Бібліотека року” для бібліотек України	41

№ 3

Рубрика	Автор	Назва публікації	Сторінки
	Президент України	Працівникам бібліотечної справи України: [Вітання із Всеукраїнським днем бібліотек]	2 с. обкл.
Всеукраїнський день бібліотек	Вовкун В.	Вітання Міністра культури і туризму України	4
Колонка головного редактора	Вилегжаніна Т.	Свято бібліотечної спільноти	4-5
Всеукраїнський день бібліотек	Пашкова В.	Всеукраїнський день бібліотек – свято усіх громадян, усього українського суспільства	5-6
„Бібліотечній планеті” – 10 років	Дзюба І.	Перший трудовий ювілей	6-7
	Бейліс Л.	Святкуємо перше десятиріччя	8-9
	Александрова О.	„Бібліотечна планета” очима читачів	9-11
Інформаційні ресурси	Тітова Н.	Роль і місце публічних бібліотек у побудові інформаційного суспільства: окремі аспекти, досвід та першочергові завдання	11-14
Як живеш, сільська бібліотеко?	Мастіпан О.	Сільські бібліотеки України: реальний стан, проблеми, перспективи (за результатами дослідження)	14-17
	Богза Н.	Модель сільської бібліотеки: професійне бачення	18-21
	Цуріна І.	Влада інвестує в активного бібліотекаря	22-23
	Савіна З.	Повінь відступила: рахуємо збитки	24
Бібліотеки у правовому полі	Розколупа Н.	Рівненський експеримент: правові аспекти реалізації	24-26
Зарубіжний досвід	Воскобойнікова-Гузєва О.	Публічна інформаційна бібліотека Франції: модель сучасного інформаційного простору	27-29
	Гірсберг Д.	Шляхи освіти бібліотекарів	29-30
	Ворона Ю.	Про роботу з українським населенням у Золотоношківській сільській бібліотеці Стерлітамакського району Республіки Башкортостан (Росія; за матеріалами Т. Афанасьєвої)	31-32
Хроніка професійного життя	Погребна О.	Трагічна сторінка в історії України	32-33
	Підготувала Розколупа Н.	Україна на XV Міжнародній ювілейній конференції „Крим 2008”	34
Спеціалізовані бібліотеки: аспекти діяльності	Бурячинська Л.	Бібліотека коледжу – на допомогу навчанню	35-36
Бібліотеки в мистецькому середовищі	Краховська М.	Скарбниця перлин в океані мистецтва (Участь публічних бібліотек в акції „Мистецтво одного села”)	36-37
Вітаємо ювіляра!	Колектив Черкаської ОУНБ	Щаслива доля на бібліотечній ниві: [До ювілею директора Черкаської ОУНБ Л. Капкаєвої]	38
Зверніть увагу на ці видання!	Кононенко В.	Книга про герб України	39
	Король В.	На допомогу керівникові!	40
Пам'ятаємо!	Колектив ДНТБУ	Ольга Марківна Серьогіна: [Некролог]	41
		„Про присудження Премії ім. Лесі Українки за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва”: Постанова Кабінету Міністрів України [Витяг]	42
	Підлеснюк М.	Шановні творці журналу „Бібліотечна планета”!	3 с. обкл.

Рубрика	Автор	Назва публікації	Сторінки
		Укази Президента України: «Про відзначення державними нагородами України» [Витяги]	2-3 с. обкл.
Колонка головного редактора	Вилегжаніна Т.	"Книги служать для того, щоб ними користуватися"	4-5
Наукові дослідження в бібліотеках	Богущ Т.	Роль публічної бібліотеки в житті пересічного українця (За наслідками дослідження)	5-9
Інформаційні ресурси	Збанацька О.	Трансформація вербальних інформаційно-пошукових мов в інформаційно-бібліографічній діяльності	9-13
Зарубіжний досвід	Загуменна В.	Національні бібліотеки Данії: враження від професійного візиту українських бібліотекарів	14-15
	Краус-Ляйхерт У.	Бібліотечна освіта за доби перетворень	15-17
Дискутуємо	Щербан Р.	У відповідь на статтю І. Хемчан «Експеримент, що надто затягнувся»	17-19
Конференції. семінари. читання	Кириченко Г.	Сучасний читач і бібліотека	19-20
Спеціалізовані бібліотеки: аспекти діяльності	Барабаш С.	Практика корпоративних зв'язків університетської бібліотеки: З досвіду роботи НТБ ім. Г.І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»	21-23
З історії українських книжкових збірань	Лазарева О., Ніколенко Л.	Українська бібліотека імені Симона Петлюри в Парижі	23-27
Колонка комплектатора	Перепелицина Г.	Оцінювання документів, що надійшли до бібліотеки без визначеної вартості	28-29
Колонка каталогізатора	Сосова Л.	Імена авторів особливих категорій у бібліографічних записах	29-32
Публічні бібліотеки: аспекти діяльності	Стадник О. Лахнова Р.	Бібліотека допомагає повірити в себе Артемівська міська бібліотека для дітей: нові форми роботи	33 33-35
Юридична консультація	Розколупа Н. Біла Т.	[Відповідь на запитання] Усе життя – служіння справі [До ювілею директора Білоцерківської ЦБС Київської обл. П Красножона]	35-36 36
Один із нас	Колектив ОДНБ ім. М. Горького	Життя, освячене книгою: [До ювілею директора ОДНБ ім. М. Горького О. Ботушанської]	37
Хроніка	Кириченко Г., Соколова А.	«Чорна сповідь моєї Вітчизни...»	38
Пам'ятаємо		Ганна Іванівна Погребняк: [Некролог]	39
Показчик публікацій	Ворона Ю. Король В.	Показчик публікацій журналу "Бібліотечна планета" за 2008 рік	39-42
Додаток		Інвентаризація бібліотечних фондів	

Матеріал підготував Ю. Ворона

НАШІ АВТОРИ

Барабаш С., головний бібліотекар Науково-технічної бібліотеки ім. Г.І. Денисенка

Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Біла Т., завідувачка відділу Білоцерківської міської ЦБС Київської області

Богущ Т., головний бібліотекар ДЗ «Національна парламентська бібліотека України»

Вилегжаніна Т., генеральний директор ДЗ «Національна парламентська бібліотека України»

Ворона Ю., головний бібліотекар ДЗ «Національна парламентська бібліотека України»

Загуменна В., професор Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв, заслужений працівник культури України

Збанацька О., старший викладач Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв

Кириченко Г., заступник генерального директора ДЗ «Національна парламентська бібліотека України»

Король В., член Національної спілки журналістів України

Краус-Ляйхерт У., професор Гамбурзького інституту прикладних наук, керівник факультету інформації, продекан факультету дизайну, медіа та інформації (Німеччина)

Лазарева О., завідувачка відділу ДЗ «Національна парламентська бібліотека України»

Лахнова Р., заступник директора Артемівської міської ЦБС Донецької області

Ніколенко Л., головний бібліотекар ДЗ «Національна парламентська бібліотека України»

Перепелицина Г., завідувачка відділу ДЗ «Національна парламентська бібліотека України»

Розколупа Н., вчений секретар ДЗ «Національна парламентська бібліотека України»

Соколова А., головний бібліотекар ДЗ «Національна парламентська бібліотека України»

Сосова Л., завідувачка сектору ДЗ «Національна парламентська бібліотека України»

Стадник П., директор Мукачівської міської ЦБС Закарпатської області, кавалер ордена княгині Ольги III ступеня

Щербан Р., заступник директора Рівненської державної обласної бібліотеки